

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**

**©Kütüphaneler ve Yayınlar
Genel Müdürlüğü**

Eser Adı: Zeyl-i Zubdetu'l-Eşâr
Müellifi: Seyrek-zâde Mehmed Âsım
Hazırlayan: Ali Osman Coşkun
Yayın Yılı: 2019
ISBN: 978-975-17-4365-7
Ana Yayın Numarası: 3647
Kültür Eserleri Dizisi- 618

Adres: Emek Mahallesi, Wilhelm Thomsen Caddesi
N0:4 06490 Çankaya/ANKARA
Telefon: +90 312 470 80 00
Faks: +90 312 470 54 71
e-posta: yaphaz@ktb.gov.tr

www.ktb.gov.tr
<http://ekitap.ktb.gov.tr>

SEYREK-ZÂDE MEHMET ÂSİM

ZEYL-İ ZÜBDETÜ'L-EŞ'ÂR

Hazırlayan

Dr. Ali Osman COŞKUN

Ankara

2019

KISALTMALAR

bk. : Bakınız

C. : Cilt

Ef. : Efendi

H. : Hicrî

hzl. : Hazırlayan

Ktp. : Kütüphane

M. : Milâdî

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

No. : Numara

TTK : Türk Tarih Kurumu

vb. : Ve benzeri

vr. : Varak

Yay. : Yayınları

BİRİNCİ BÖLÜM

SEYREK-ZÂDE MEHMET ÂSİM'İN HAYATI VE EDEBÎ KİŞİLİĞİ

A. Hayatı

Tezkiresini konu aldığımız Seyrek-zâde Âsım'ın ismi Mehmed, mahlası Âsım'dır. Bazı kaynakların ifadelerinde onun mahlasının “Âsımî” olduğu görülmektedir. Uşşâkî-zâde İbrahim Hasîb Efendi, *Şakâyık Zeyli*'nde “Âsârından Âsımî mahlası ile Türkî müretteb Dîvân-ı belâgat-unvânı vardır ¹” şeklinde ifade eder. Ayrıca başka kaynaklarda görülmeyen gazelinden aldığı örnek beyitte de mahlası “Âsımî” şeklinde geçmektedir². Bir kısım kaynaklarda da mahlasının “Âsım” şeklinde yazıldığı dikkat çekmektedir³. Mehmed Âsım'ın künyesinden bahseden kaynakların ifadelerinde bir birlik görülmekte, yalnız iki kaynakta “Zeyrek” (ذيرك) ⁴ şeklinde yazıldığı dikkati çekmektedir.

Mehmed Âsım'ın babasının adı “es-Seyyid Abdurrahman”, dedesinin adı ise “Ahmed”dir. Kaynakların verdiği bilgilere göre Seyrek-zâde Mehmed Âsım'ın soyu, II. Selim dönemine kadar uzanmaktadır. Yine kaynakların ifadelerinden anlaşıldığına göre, Seyrek-zâde'nin dedesinin babası, Seyrek Muhyiddin el Hüseyinî Efendi, Selim II.'nin hocasıdır⁵. Bu bilgilere göre Mehmed Âsım'ın şeceresini şematik olarak şu şekilde gösterebiliriz:

¹ Uşşâkî-zâde İbrahim Hasîb Efendi. *Zeyli Zeylü's-Şakâyık*. Süleymaniye Ktb. M. Hafid Ef. No. 242. vr. 228^b; Şeyhî (Mehmed) b. Hasan el-Feyzî. *Vekâyi'u'l-Fudalâ*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No. 81. vr. 486-487; Müstakim-zâde Süleyman Saadettin. *Mecelletü'n-Nisâb fi'n-Niseb ve'l-Künâ ve'l-Elkab*. C.III. Süleymaniye Ktp. Halet Ef. No: 628. vr.308^b.

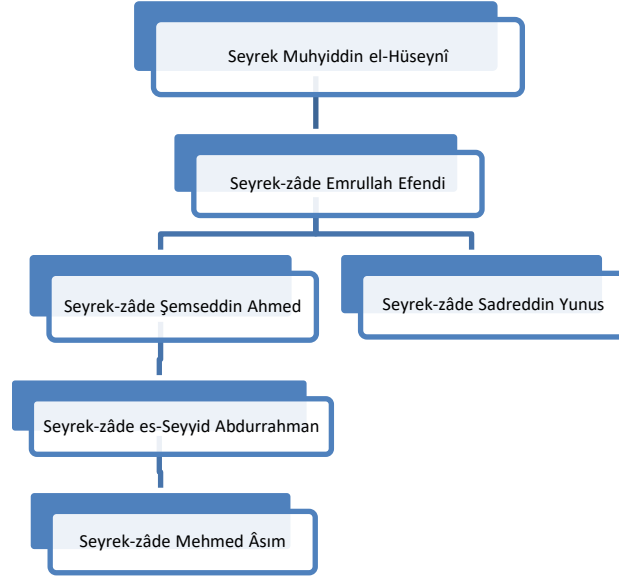
² Âsımî gördükde bu cā-yı laṭîfi āh idüp

Geldi üstādım Ğafūrî ḥāṭır-ı çalākime

³ İsmail Belîğ. *Nuhbetü'l-Âsâr Lî-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:1182. vr.57^b; Safayî Efendi. *Tezkiretü's-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. No: 2549. 225/ yeni numara 181; Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa. *Nuhbetü'l-Âsâr min-Feraidi'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No: 6189. vr.73; Saadettin Nüzhet Ergun (1936). *Türk Şairleri*. C. I. İstanbul: Bozkurt Basımevi. 115.

⁴ Uşşâkî-zâde, *Şakâyık Zeyli*'nde derkenar olarak, “nakibü'l-eşrâf Zeyrek(ذيرك)-zâde es-Seyyid Abdurrahman Efendi” kaydı vardır. (Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi. *Zeyli Zeylü's-Şakâyık*. Süleymaniye Ktp. M. Hafid Ef. No: 242. vr. 227^b); İsmail Paşa'nın Keşfü'z-Zünûn Zeyli'nde “Zeyrek-zâde ذيرك دادو” şeklindedir. Bağdatlı İsmail Paşa (1945). *İzâhü'l-Meknûn fi'z-Zeyli 'alâ-Keşfi'z-Zünûn 'an-Esâmîyi'l-Kütübi ve'l-Fünûn*. C.I. (hzl. Şerafettin Yaltkaya ve Kilisli Rifat Bilge). İstanbul: MEB Yay. 516.

⁵ Nev'î-zâde 'Atâyî. *Hadâiku'l-Hakâyık fi-Tekmiletü's-Şakâyık*. Süleymaniye Ktp. Bağdatlı Vehbi. No:1284. vr.81; Uşşâkî-zâde İbrahim Hasîb Efendi. *Zeyli Zeylü's-Şakâyık*. Süleymaniye Ktb. M. Hafid Ef. No:242. vr.227^b; Kutluk, İbrahim (hzl.) (1978). Hasab Çelebi, “Âhi” hakkında bilgi verirken, aynı sayfada iki defa Rum ili kadıaskerlerinden olan “Zeyrek-

Dikkat çeken bir husus da kendisinin ve babasının isimlerinin önünde “es-Seyyid”⁶ unvanının bulunmasıdır. Beş kaynak eserde, “es-Seyyid” unvanından söz edilmesi, bizi, bu ailenin seyyidlerden oldukları kanaatine götürmektedir. Fakat bunun gerçek seyyidlik mi, yoksa bu unvanın nakibü'l-eşraflıktan dolayı veya tarikat geleneklerine uyularak mı verildiği konusunda bugün kesin bir bilgiye sahip değiliz.

Seyrek-zâde Mehmed Âsım'dan bahseden kaynaklar onun doğum tarihini vermemişlerdir. Doğduğu yerin kaynaklarca İstanbul⁷ olduğu belirtilmesine rağmen, Nihad Sami Banarlı ve Faruk K. Timurtaş onu Bursalı olarak göstermektedir⁸. Bursalı Âsım⁹ XVIII. yüzyılda (1747) vefat etmiştir. Seyrek-zâde Âsım ise, XVII. yüzyılda vefat etmiştir ki, her ikisinin de doğum yeri ile ilgili verdikleri bilgi yanlıştır.

zâde”den bahsetmektedir (bk. *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. C.I. Ankara: TTK Yay. 193). İhtimal ki, Uşşâkî-zâde, bu esere atfen “Seyrek-zâde”yi “Zeyrek-zâde” olarak kaydetmiştir.

⁶ Nâil Tuman. *Tuhfe-i Nâ'ilî*. C. I-II. Ankara Milli Ktp. Yz. B. 611. 885; Safayî Efendi. *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. No: 2549; İsmail Belîğ. *Nuhbetü'l-Âsâr Lî-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No: 1182. 57^b; Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi. *Zeyli Zeylü'ş-Şakâyık*. Süleymaniye Ktb. M. Hafid Ef. No: 242. vr. 227^b; Şeyhî (Mehmed) b. Hasan el-Feyzî. *Vekâyü'l-Fudalâ*. C.I. İstanbul Üniversitesi Ktp. No: 81. vr. 486.

⁷ Safayî Efendi. *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. No: 2549; Agâh Sırrı Levend (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C.I. Ankara: TTK Yay.302; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* (1980) C.I. İstanbul: Dergâh Yay. 1980. 178.

⁸ Nihad Sami Banarlı (1970). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. C.II. İstanbul: MEB Yay. 699; Faruk Kadri Timurtaş (1976). “Türkiye Edebiyatı”. *Türk Dünyası El Kitabı*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay. 451.

⁹ İsmail Belîğ. *Nuhbetü'l-Âsâr Lî-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:1182.

Seyrek-zâde Mehmed Âsım'ın tahsilini doğduğu yer olan İstanbul'da mükemmel bir şekilde tamamlamış olduğu hususunda bütün kaynaklar ittifak halindedir¹⁰.

Seyrek-zâde Mehmed Âsım'ın İstanbul'da doğup büyümesi ve yetişmesine rağmen, onun çocukluk ve gençlik yıllarının nerede geçtiği, kimlerden ilim tahsil ettiği konusunda kaynaklarda bilgi verilmemektedir. O, yüksek tahsilini Bayezidiyye Medresesi'nde tamamlamıştır. Devrinin meşhur şeyhülislâmı Esirî Mehmed Efendi'den mülazım olmuştur¹¹. Esirî Mehmed Efendi'nin yanında mu'îd olarak tahsilini devam ettirmiş olması, bizde, onun kuvvetli bir tahsil gördüğü kanaatini uyandırmaktadır.

İstanbul'un çeşitli medreselerinde müderrislik yapan Seyrek-zâde'nin XVII. yüzyılın edebî hayatını yakından takip etmesi, bir tezkire sahibi olması, hatta mürettep bir divana¹² sahip oluşu, onun Arapça ve Farsçaya da vakıf olduğunu göstermektedir.

Seyrek-zâde Mehmed Âsım'dan bahseden kaynaklar, onun İstanbul'un dışına çıkmadığını ve ömrü süresince İstanbul medreselerinde müderrislik yaptığını belirtmektedirler. Müderrislik hizmetinin dışında başka bir hizmette bulunmayan Seyrek-zâde hakkında kaynakların verdikleri bilgilerde ittifak vardır. Yalnız, Seyrek-zâde'nin ilk müderrisliğe tayin olunmasındaki tarihi Uşşâkî-zâde 1077 olarak gösterirken¹³, Şeyhî de 1076 zi-l-kasidesi'nde tayin olunmuştur¹⁴ şeklinde kaydeder.

Seyrek-zâde Mehmed Âsım'ın vefat tarihi ile ilgili olarak kaynaklardaki farklılıklar dikkati çekmektedir. Vefatı 15 Şaban 1086/ 21 Ekim 1675 (Pazartesi) günüdür.

XVII. yüzyılın kültürel hayatı hakkında bilgiler veren ve Seyrek-zâde Mehmed Âsım'dan bahseden kaynaklar, onun mezarının Edirnekapısı dışında Emîr Buharî'nin

¹⁰ Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi. *Zeyli Zeylü's-Şakâyık*. Süleymaniye Ktb. M. Hafid Ef. No:242. vr. 228^a; Safayî Efendi. *Tezkiretü's-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. No: 2549225/ yeni numara 181; İsmail Belig. *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:1182. vr.57^b; Şeyhî (Mehmed) b.Hasan el-Feyzî. *Vekâyî'u'l-Fudalâ*. C.I. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:81. vr. 486; Agâh Sırrı Levend (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C.I. Ankara: TTK Yay. 302; Saadettin Nüzhet Ergun (1936). *Türk Şairleri*. C.I. İstanbul: Bozkurt Basımevi. 115; Hüseyin Ayan (1984). *Tezkireler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yay. 25.

¹¹ Şeyhülislâm Esirî Mehmed Efendi hakkında bilgi için bak. Müstakim-zâde Süleyman Saadeddin (1978). *Devhatü'l-Meşâyih*. İstanbul: Çağrı Yay. 69-70.

¹² Şeyhî (Mehmed) b.Hasan el-Feyzî. *Vekâyî'u'l-Fudalâ*. C.I. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:81. vr.486-487; Bağdatlı İsmail Paşa (1945). *İzâhü'l-Meknün fi'z-Zeyli 'alâ-Keşfi'z-Zünün 'an-Esâmîyi'l-Kütübi ve'l-Fünûn*. C.I. (hzl. Şerafettin Yalçkaya ve Kilisli Rifat Bilge). İstanbul: MEB Yay. 516; Uşşâkî-zâde, *Zeyli Zeylü's-Şakâyık*. vr. 228^a

¹³ Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi. *Zeyli Zeylü's-Şakâyık*. Süleymaniye Ktb. M. Hafid Ef. No:242. vr. 228^b

¹⁴ Şeyhî (Mehmed) b.Hasan el-Feyzî. *Vekâyî'u'l-Fudalâ*. C.I. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:81. vr.486; Saadettin Nüzhet Ergun (1936). *Türk Şairleri*. C.I. İstanbul: Bozkurt Basımevi. 115-116 (Şeyhî'den naklen).

tekkesi karşısında, 1062 saferinde/ 13 Ocak 1652 (Cumartesi) günü vefat eden¹⁵ Seyrek-zâde Yunus Efendi'nin (Mehmed Âsım'ın amcası) mezarı yanında medfun olduğunu kaydeder¹⁶.

B. Edebî Kişiliği

Şairlerin ve yazarların en çok bulunduğu bir dönemde İstanbulda doğan Mehmed Âsım, ciddî ve kuvvetli bir öğrenim görerek çağının meşhur şeyhülislâmlarından, Şeyhülislâm Esirî Mehmed Efendi'den mülâzım olmuştur.

Bütün hayatı boyunca İstanbul'un dışına çıkmayan ve İstanbul Medreselerinde müderrislik yapan Seyrek-zâde, kaynakların da ifade ettiği gibi, tahsiline uygun görevlerde bulunmuştur.

Bilindiği gibi XVII. yüzyıl ilim, sanat ve edebiyat alanında büyük şahsiyetlerin yetiştiği bir yüzyıl olmuştur. Birinci sınıf olarak değerlendirdiğimiz şairlerin yanında, ikinci hatta üçüncü sınıf diyebileceğimiz seviyede de bir hayli şair yetişmiştir. Bunların bazılarının mürettep ve mükemmel divanı vardır. Bazılarının da şiirlerine mecmualarda rastlanmaktadır. Seyrek-zâde Mehmed Âsım da, bu yüzyılda mürettep divana sahip bir şairdir. Ne var ki, divanı bugüne kadar ele geçmemiştir. Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi, *Şakâyık Zeyli*'nde, “ ... Türki müretteb Dîvân-ı belâgat-unvânı vardır.” demektedir ve eserine bizzat divanından örnek beyitler almaktadır¹⁷. Şeyhî de Uşşâkî-zâde'ye zeyl olarak yazdığı *Vakâyü'l-Fudalâ* adlı eserinde, aynı ifadeyi kullanmakta ve beş beyitlik bir gazelini eserine örnek olarak almaktadır ki, bu da onun divanını gördüğünü göstermektedir¹⁸. Diğer kaynaklarda bu iki eserin aldığı örnek beyitleri almakta ve rastladıkları mecmualardan değişik örnek beyitler vermektedirler¹⁹.

¹⁵ Mehmed Süreyya (1308). *Sicill-i 'Osmâni veya Tezkire-i Meşâhir-i 'Osmâniyye*. C. IV. İstanbul: Matbaa-i Amire.688; Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi (1969). C. XII. İstanbul: Meydan Yay. 858.

¹⁶ Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi. *Zeyli Zeylü's-Şakâyık*. Süleymaniye Ktb. M. Hafid Ef. No:242. vr. 228^b; Şeyhî (Mehmed) b. Hasan el-Feyzî. *Vekâyü'l-Fudalâ*. C.I. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:81. vr. 487; Müstakim-zâde Süleyman Saadeddin. *Mecelletü'n Nisâb fi'n-Nisebi Ve'l-Künâ Ve'l -Elkab*. C.III. Süleymaniye Ktp. vr.308^b; Nâil Tuman. *Tuhfe-i Nâ'ili*. C.I-II. Ankara Milli Ktp. Yz. B. 611. 886.

¹⁷ Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi. *Zeyli Zeylü's-Şakâyık*. Süleymaniye Ktb. M. Hafid Ef. No:242. vr. 229^a,

¹⁸ Şeyhî (Mehmed) b.Hasan el-Feyzî. *Vekâyü'l-Fudalâ*. C.I. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:81. vr.487.

¹⁹ Safayî Efendi. *Tezkiretü's-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. No: 2549. vr.225; Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa. *Nuhbetü'l-Âsâr min-Ferâidi'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:6189. vr. 73; İsmail Belîğ. *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli*

Onun şiirlerinde kullandığı dile gelince, sade bir dil kullanmakla dilde sadeleşmeyi benimseyen bir şair olduğu hükmüne varıyoruz. Örnek olarak aldığımız şiirlerde terkipli ve ağır, ağırdalı kelimelere rastlayamadık. Her seviyedeki okuyucu söylenmek istenen düşünceyi rahatlıkla anlayabilir.

Gel olma meclīs-i aġyārdan sebū ülfet
Ayaġı çek beni oldürdi āh bu ülfet²⁰

Eşk-i çeşmüm ki ser-i kûçe-i cānāne aķar
Cū-yı dil-cūdur kim ıarf-ı gülistāne aķar²¹

Seyrek-zâde'nin şiirlerinde aşk, tabiat, şarap konularının işlendiği görülmektedir. Fakat daha öncede belirttiğimiz gibi, *Dîvân*'ı elimizde olmadığından birkaç şiirle Seyrek-zâde'nin işlediği konuları kesin bir şekilde belirlemek mümkün değildir. Bu bakımdan diğer divan şairleri gibi, Seyrek-zâde de klasik şiirimizin ele aldığı konularda gazeller meydana getirmiş olabilir. Uşşâkî-zâde adı geçen eserinde, onun irticalen şiir söylediğini belirtir. İrticâlen kusursuz bir şekilde şiir söylemesi, şairimizin velûd bir kişi olduğunu gösterir. İkinci sınıf şair olan Seyrek-zâde, tezkiresine aldığı şairlerin şiirlerinden verdiği örneklerin mazmunlu olmasına dikkat etmiştir. Ancak, bazı şairlerin şiirlerinden bir veya birkaç beyit örnek verirken, bazılarında da bir iki varak tutacak kadar örnek şiirler almıştır. Bu hareket için iki görüş ileri sürülebilir. Ya mecmualarda fazla örnek bulamamıştır ya da edebî sohbetlerinde bulunduğu ve yakinen tanıdığı şairlerden örnekler alırken tarafsız davranamamıştır. Veyahut da mazmûm ifade eden örnekleri tezkiresine aldığında seçim yapmak mecburiyetinde kalmıştır.

Şairin *Dîvân*'ı elimizde olmadığından bu konuda daha fazla bilgi vermemiz mümkün olmamaktadır. Kaynakların aldıkları örnek şiirleri şunlardır:

Zübdetü'l-Eş'âr. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:1182. vr.57^b; Saadettin Nüzhet Ergun (1936). *Türk Şairleri*. C.I. İstanbul: Bozkurt Basımevi. 116.

²⁰ Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa. *Nuhbetü'l-Āsār min-Ferāidi'l-Eş'ār*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:6189. vr. 73; Safayî Efendi. *Tezkiretü's-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. No: 2549. vr. 225.

²¹ Şeyhî (Mehmed) b.Hasan el-Feyzî. *Vekâyi' u'l-Fudalâ*. C.I. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:81. vr. 487; İsmail Belig. *Nuhbetü'l-Āsār Li Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:1182. vr. 57^b, Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa. *Nuhbetü'l-Āsār min Ferāidi'l-Eş'ār*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:6189. vr. 73; Safayî Efendi. *Tezkiretü's-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. No: 2549. vr.225; Saadettin Nüzhet Ergun (1936). *Türk Şairleri*. C.I. İstanbul: Bozkurt Basımevi. 116.

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Eşk-i çeşmüm ki ser-i kûçe-i cānāne aķar
Cū-yı dil-cūdur o kim ıarf-ı gūlistāne aķar

Hār u haşāk-ı şekībimde ķarar olsun mı
Bu göñül şu gibi her ser ü hırāmāne aķar

Eşk-i ter evvel-i hecrüñde aķardı ammā
Şimdi görseñ gözimizden hele cānā ne aķar

Ser-benām içre siyeh ayır diyü taħrīķ itme
Tīg-i ğamzeñ şaf-fezāy-ı şūh dil ü cāna aķar

‘Aşım ol hūy ki düşer zūlfüñe ruhsārından
Jāle gülden süzilüp sūnbül ü reyhāne aķar²²

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
Kaza te'sīri vardur tīg-i ‘ālem-gīr-i ābımda
Saña biñ cevher itmişler gibi şemşīr-i ābımda²³

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Gel olma meclīs-i āgyārdan sebū ülfet
Ayağı çek beni üldürdi āh bu ülfet

Haı-ı siyāhīdür yoħsa yüz bulup ııkıdı
O şāh ‘azline ber-leşker-i ğuluvv ülfet²⁴

²² Şeyhî (Mehmed) b.Hasan el-Feyzî. *Vekâyiü'l-Fudalâ*. C.I. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:81. vr. 487; Safayî Efendi. *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. No: 2549. vr. 225; İsmail Belig. *Nuhbetü'l-Āsâr Lî-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:1182. vr. 57^b; Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa. *Nuhbetü'l-Āsâr min-Ferâidi'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:6189. vr. 73.

²³ İsmail Belig. *Nuhbetü'l-Āsâr Lî-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:1182. vr.57^b, *Türk Şairleri*'nde ikinci satırın ilk kelimesi "Nigâhın" şeklindedir.

²⁴ Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa. *Nuhbetü'l-Āsâr min-Ferâidi'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No: 6189. vr. 73; Safayî Efendi. *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. No: 2549. vr. 225.

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün]
 ‘Aşımî gördükde bu cā-yı laṭîfi āh idüp
 Geldi üstādım Ğafūrî ḥāṭır-ı çalākime

Āb-ı rû-yı evliyā dirsem sözümdede yoḡ ḥilāf
 Rūḥuna bir fātiḥā geldi dil-i ğam-nākime²⁵

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]
 Bā‘iṣ-i derd-i cünün-ı cāvidāndur beñlerüñ
 ‘illet-i bed-nāmî-i dīvāne-kāndur beñlerüñ

Ol saçı leylāya mecnūn oldıġım bilme ‘aceb
 Zāhidā Ḳays-ı dile āfet-resāndur beñlerüñ²⁶

C. Eserleri

Seyrek-zâde Mehmed Âsım’ın bilinen iki eseri var. Bunlardan biri *Dîvân*’ıdır. Kaynaklar, Seyrek-zâde’nin mükemmel ve mürettep bir *Dîvân*’ı olduğunu yazarlarsa da bugüne kadar ele geçmemiştir²⁷. İkinci eseri *Zeyl-i Zübdetü’l-Eş‘âr* adlı tezkiresidir ki, yazarımız bununla şöhret bulmuştur.

²⁵ Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi. *Zeyli Zeylü’ş-Şakâyık*. Süleymaniye Ktp. M. Hafid Ef. No: 242. vr. 229^a.

²⁶ Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi. *Zeyli Zeylü’ş-Şakâyık*. Süleymaniye Ktp. M. Hafid Ef. No: 242. vr. 229^a.

²⁷ Şeyhî (Mehmed) b.Hasan el-Feyzî. *Vekâyi’ü’l-Fudalâ*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No: 81. vr. 487; Uşşâkî-zâde İbrahim Hasib Efendi. *Zeyli Zeylü’ş-Şakâyık*. Süleymaniye Ktb. M. Hafid Ef. No:242. vr. 229^a; Safayî Efendi. *Tezkiretü’ş-Şu‘arâ*. Süleymaniye Ktp. Es‘ad Ef. No: 2549. vr. 225; Bağdatlı İsmail Paşa (1945). *İzâhü’l-Meknûn fi’z-Zeyli ‘alâ-Keşfi’z-Zünün ‘an-Esāmîyi’l-Kütübi ve’l-Fünûn*. C.I. (hzl. Şerafettin Yaltkaya ve Kılıslı Rifat Bilge). İstanbul: MEB Yay. 516; T. A., C.I s.449 (Şeyhî’den naklen); Müstakim-zâde Süleyman Saadeddin. *Mecelletü’n-Nisāb fi’n-Nisebi ve’l-Künā ve’l -Elkab*. C. III. Süleymaniye Ktp. vr.308^b, Seyrek-zâde ile ilgili çalışmalarımız esasına Ankara’da bulunan TÜYATOK merkezindeki yazmalar katalogları tek tek gözden geçirilmiş, divanına rastlanılmamıştır. Yazma eserlere hâvi, ilerideki çalışmalarda divan ele geçtiğinde ilim âlemine ayrıca tanıtacağız.

Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr

Seyrek-zâde Mehmed Âsım, Kafzâde Faizî'nin *Zübdetü'l-Eş'âr*'ına yazdığı zeyl olan *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*, bu çalışmanın yanı sıra bir mezuniyet tezine de konu olmuştur²⁸. Ancak, bazı beyitlerin eksik olduğu ve devrin şairlerinden Bâkî (Uşşâkî-zâde), Nergisî ve Şeyhülislâm Yahya'nın yer almadığı İ. Ü. K. No.2401 (Nail Bey nüshası) olduğunu tahmin ettiğimiz, tek nüshadan hareketle yapılan bu tezde, nüsha karşılaştırması yoktur. Mukayeseli bir çalışma olmayan bu muzuniyet tezi, kanaatimizce yine de faydadan uzak değildir.

Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr, bir şairler tezkiresidir. Eser bir tezkire vasfını taşımakla birlikte bir antoloji (müntehabat-gül-deste)'dir. Tezkireye alınmış olan şairlerin tercüme-i halleri çok kısa olup, şiirlerinden örnekler vermekle yetinilmiş, özellikle tanınmış şairlerin manzumelerine fazlaca yer verilmiştir.

Seyrek-zâde, Kafzâde Fâizî'nin “Şiirlerin Özü” mânâsına gelen *Zübdetü'l-Eş'âr* adlı eserine zeyl olarak yazmış olduğu bu eserini *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr* diye adlandırmıştır. Seyrek-zâde eserine Fâizî'nin bıraktığı H.1030/M.1620 tarihinden, H.1086/M.1675 yılına kadar yetişen şairleri dâhil etmiştir.

Seyrek-zâde Mehmed Âsım Tezkiresi'nin bilinen üç yazma nüshası vardır. Bunlardan ikisi İ.Ü.K. (İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar)'de 1711 ve 2401 numarada kayıtlı bulunmaktadır²⁹. Diğeri Fatih Millet Genel Kütüphanesi Ali Emirî, Manzum kısım 1326 numarada kayıtlıdır.

Her iki nüshanın baş kısmında alfabetik fihristte 125 şairin ismi geçmektedir. Ü. Nüshasının zahriye (vr. 1^a) kısmında şairlerin adedi 119 gösterilmişse de bu kayıt hatalıdır. Ü. ve M. Nüshalarındaki fihristlerde 125 şair kaydı varsa da, eserde 123 şairden söz edilmiştir. Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*'nde 124 şair olarak göstermektedir ki, bu kaydın da hatalı olduğu görülmüştür³⁰.

²⁸ Sıtkı Sağlam (1969). *Seyrek-zâde Mehmed Âsım, Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr- Transkripsiyon*. Bitirme Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

²⁹ İ. Ü. K. No.2401 numarada kayıtlı olan (Nail Bey tarafından istinsah edilen) nüsha, kütüphane yetkililerinden edindiğimiz bilgiye göre birkaç yıl önce kayıp olmuş ve kayıp kitaplar arasına alınmıştır.

³⁰ Agâh Sırrı Levend (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C. I. Ankara: TTK Yay. 303-304.

Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr'ın Türk Tezkireciliğindeki Yeri

Seyrek-zâde'nin *Zübde*'sini zeyl mahiyetinde yazmış olduğu Kafzâde Faizî'nin (H.988/M.1579-1031/1620) *Zübdetü'l-Eş'âr* adlı eseri, bazı kaynaklara göre, tezkireden çok bir müntehab mecmuası, yani Gül-deste (antoloji) özelliğine sahiptir.

XVII. yüzyıla gelinceye kadar yazılmış olan tezkireler birer tercüme-i hâl eserleridir. İlk defa antolojik mahiyette yazılmış olunan tezkire, Kafzâde'nin meydana getirmiş olduğu eserdir. Eser, bu özelliğinden dolayı zamanına kadar telif olunan tezkirelerden ayrılmaktadır. *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*'da Seyrek-zâde de aynı usulü takip etmiştir. Kişiler hakkında çok kısa bilgi verildikten sonra, şiirlerinden örneklere geçilmiştir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, bu tezkirelerden öncekiler biyografik bilgilere fazla yer verdiklerinden şahıslar hakkındaki kullandıkları ifadeler de ister istemez mübalağalı bir görünüm arz etmiştir. Bu hal, yani mübalağalı anlatım gerçeği yansıtmaktan zaman zaman uzaklaşmıştır. Gerek Faizî ve gerekse Seyrek-zâde bu tutumlarıyla, kısa, öz bilgi vermekle içinde buldukları yüzyılın sadeliğine uymuşlardır.

Seyrek-zâde Mehmed Âsım, eserine aldığı örnekler üzerinde büyük bir titizlik göstermiştir. Gerek divanlardan gerekse mecmualardan seçtiği örnek metinlerin hemen hemen tamamı “mazmun” ifade eden metinlerdir. Seyrek-zâde, eserinin sonunda “Bu fennün yegânesi olan Faizî Efendi, Lisân-ı Türkî'de olan dîvânları cem' idip pür-mazmûn olan eş'ârları münteḥâb idüp 'Zübde' demiş, bu faḳîr andan sonra gelen erbâb-ı nazmuñ dîvânların cem' ve intiḥâb idüp 'Zeyl-i Zübde' diyü tesmiye itmişimdür³¹”, diyerek bu konudaki düşüncemizi doğrulamaktadır. Demek ki, Seyrek-zâde, *Zübdetü'l-Eş'âr*'da takip edilen usule göre hareket etmiştir.

Zübdetü'l-Eş'âr'ın zeyli olan *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*'dan başka iki zeyli daha vardır. Bunlardan biri, Ağâh Sırrı Levend'in *Türk Edebiyatı Tarihi*'nden elde ettiğimiz bilgiye göre, Vişne-zâde İzzetî Mehmed'in zeylidir. Bu zeyl ele geçmediğinden hakkında bir şey söylemek şimdilik mümkün değildir.

Diğer zeyli ise, Bursalı İsmail Beliğ (H.1079/M.1668-1142/1729)'in eseri olup, adı *Nuhbetü'l-Âsâr lî-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*'dır. Bu eser, 1139/1726'da Bursa'da yazılmıştır. Bu eserin bilinen bir tek yazma nüshası vardır.

³¹ Seyrek-zâde Mehmed Âsım, *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No.1711, vr.26^a; Ağâh Sırrı Levend (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C.I. Ankara: TTK Yay. 303; Saadettin Nüzhet Ergun (1936). *Türk Şairleri*. C.I. İstanbul: Bozkurt Basımevi. 116.

Nuhbe'de Faizî'nin bıraktığı 1030/1620 yılından 1139/1726 tarihine kadar yetişmiş şairlerden çok muhtasar olarak söz edilmiş, eserlerinden bolca örnekler verilerek esere, 414 şair dâhil edilmiştir³².

Bu iki zeylden başka Hasibe Mazıoğlu'nun *Türk Ansiklopedisi*'ne yazdığı "Eski Türk Edebiyatı" maddesinde, Mustafa Mûcib'in 1122/1710'da yazdığı *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*'sının Kafzâde'nin *Zübdetü'l-Eş'âr*'ına zeyl olduğunu söylerse de çalışmalarımız esnasında, başka kaynaklarda bu görüşü destekleyici veya doğrulayıcı bir bilgiye rastlayamadık³³. Mustafa Mûcib'in Tezkiresi Fâizî'ye değil, *Riyâzî Tezkiresi*'ne zeyldir³⁴. *Riyâzî Tezkiresi*, Gül-deste özelliğine sahip değildir. 400 şairden bahseden *Riyâzî*, Tezkiresini üç bölümde meydana getirmiştir. Mustafa Mûcib de eserinin önsözünde, "Riyâzî'yi ve Rızâ'yı tetkik ettim, Riyâzî'den bazı şairleri tezkireme aldım, sonra Riyâzî'yi zeyl ettim"³⁵der. Mustafa Mûcib, şairleri alfabetik sıraya göre yazmış olup, hayatlarından bahsettikten sonra şiirlerinden örnekler vermiştir. Bu bilgiler de *Mûcib Tezkiresi*'nin Kafzâde Faizî'nin eserine zeyl olmadığını göstermektedir.

ESERDEKİ ŞAİRLER HAKKINDA DÖKÜMANTER BİLGİ*

Mahlası	Adı	Künyesi, Lakabı, Şöhreti	Mesleği	Divanı var mı?	Vefat Tarihi
Ālī	-	-	-	Var	-
Evcī	-	-	-	Var	1060
Ādem Ef.	Ādem	-	-	-	1063
Ünsī	Ünsī Ef.	-	Ḳādī	Var	1075

³² Agâh Sırrı Levend (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi*, C.I. Ankara: TTK Yay. 251; İsmail Belîğ. *Nuhbetü'l-Āsâr Lî-Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:1182. ; Abdulkadiroğlu, Abdülkerim (1985). *Bursalı İsmail Belîğ*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yay. 128 vd.

³³ Hasibe Mazıoğlu (1946). "Türk Edebiyatı" (Eski). *Türk Ansiklopedisi*. C. XXXII. Ankara: MEB Yay.

³⁴ Daha fazla bilgi edinmek için bak. Agâh Sırrı Levend (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C.I. Ankara: TTK Yay. 305.

³⁵ Agâh Sırrı Levend (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C.I. Ankara: TTK Yay. 305; Hüseyin Ayan (1984). *Tezkireler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yay. 27.

* Bu cetvel, Seyrek-zâde Tezkiresi'nde verilen bilgiler esas alınarak çıkartılmıştır.

Ülfetî	-	-	-	-	-
Emîni Ef.	-	-	-	Var	-
Bahâyî	Bahâyî Ef.	-	Şeyhülislâm	Var	1064
Bedrî	Bedrî Ef.	-	-	Var	-
Bezmî Çelebi	-	-	-	-	1094
Bākî	Bākî Ef.	Uşşākî-zāde	-	-	1090
Bülendî Çelebi	-	-	-	-	-
Bahrî	Bahrî Ef.	-	-	-	-
Tā'ib Çelebi	-	-	-	-	-
Sābit	Sābit Ef.	-	-	Var	1124
Cem'î Ef.	-	-	-	Var	-
Cevrî	-	-	-	Var	1065
Cezmi	Mehmed Abdülkerîm Ef.	‘Azîz-zāde	Ḳādî	Var	-
Haletî	-	‘Azmi-zāde Ef.	Ḳādî	Var	1038
Ḥamdî	Mehmet Ef.	-	Ḳudāt	Var	1106
Ḥamdî	Hamdî(-i Diğ̃er)	-	-	-	-
Ḥaylî Ef.	-	-	Tezkireci	-	-

Ḥamī	Hamī Beg	-	-	-	-
Ḥāfız	-	Ḥaylī Ḥāfızı	-	Var	-
Dāniş	‘Alī	-	-	-	-
Dervīş	-	-	-	Var	-
Riyāzī	Riyāzī Ef.	-	-	Var	1054
Riyāzī	‘Ali Ef.	-	-	Var	-
Rüşdī	Rüşdī Ef.	-	-	Var	1111
Rıfkī	Rıfkī Ef.	-	-	Var	-
Rāğbī	-	Abā-pūş	-	-	-
Rezmī	Bahadır Giray Han	Giray Han	Kırım Hanlarından	Var (Mükemmel)	-
Ruhī	Ruhullah Ef.	Şadreddīn-zāde	-	Var	1071
Re’fetī	Re’fetī Çelebi	-	-	Var	-
Zekāyī	Zekāyī Ef.	-	-	-	-
Sāmī	-	-	-	Var	1078
Sırrī	Sırrī Ef.	-	-	Var	1111
Sebzī	-	Bursevī	-	-	-
Selīm	-	Selīm-i Acem	-	Var (Müretteb)	-

Sūzī	‘Osmān	-	-	-	-
Senāyī	-	Sirezī ‘Alī Ef.-zāde	-	-	-
Sa‘dī	Ebū Sa‘īd Ef.	-	Şeyhülislām	-	1073
Sāmī (-i Diğer)	-	-	-	Var (Mükemmel)	-
Sükūnī Çelebi	-	-	-	-	-
Şehrī	-	-	-	Var	-
Şef‘ī Çelebi	-	-	-	-	-
Şeyhī	‘Allāme Ef.	-	Naķīb	Var (Mükemmel)	1043
Şeyhī	-	Ḳudsī-zāde	-	-	1085
Şeyhī Çelebi	-	-	-	-	-
-	Şekib Çelebi	-	-	-	-
Şabrī	Şerīf Şabrī	-	-	Var	-
Şabūhī	-	-	Mevlevī Şeyhī	Var (Mükemmel)	1057
-	Şıdkī Çelebi	-	-	-	-
Şā'ib	Şā'ib	İsfahānī	-	Var (Türki)	-
Şafvetī	Şafvetī Ef.	-	-	Var	-
Şulhī Ef.	-	-	-	-	-

Ẓamirī	-	Hacı Yūsūf-zāde	-	-	-
Ṭahir Çelebi	Ṭahir Çelebi	-	-	-	-
Ṭal'atī	Ṭal'atī Ef.	-	-	Var	-
Ṭarzī	-	-	-	-	-
Ṭab'ī Çelebi	-	Evsī-zāde	-	-	-
Ṭab'ī	-	Ḥalīl Pāşā-zāde	-	-	-
Ṭıflī	-	-	-	Var (Mükemmel)	1070
Ẓuhūrī	-	-	-	Var	-
İşmetī	-	-	Ḳādī	Var	-
ʿAṭāyī	-	Nev'ī-zāde	-	Var (Mükemmel)	1045
İzzetī	-	-	Ḳādī	Var	1093
ʿÖmrī	ʿÖmer Beg	Nasūh Pāşā-zāde	-	-	-
ʿAvnī	-	Ḥābil-zāde	-	-	-
ʿAyşī Ef.	-	-	-	-	-
ʿAbdī	-	-	Şam kadısı	-	-
ʿAbdī(-i Diğer)	-	Şakird-i Yūnus Beg	-	-	-

‘Abdî	-	Pâşâ-yı Nişancı	Şārîḥ-i Örfî	Var	-
‘Arzî Ef.	-	-	-	-	-
‘Arif Çelebi	-	-	-	Var	-
‘İffetî	-	-	-	-	-
Ġafūrî	Maḥmud Ef.	Şeyh	-	-	1078
Fâ’izî	‘Abdulhay	Kafzâde Fâ’izî Ef.	Tezkireci	Var	1031
Feyzî Çelebi	-	-	-	-	-
Faṣîḥî Ef.	-	-	-	-	-
Fâ’ik	-	Ḥicâzî-zâde Çelebi	-	-	-
-	Fevzullah Ef. Haz.	-	-	-	-
Fehîmî	-	-	-	Var (Mükemmel)	-
Fennî Çelebi	-	-	-	-	-
Fehmî Çelebi	-	-	-	-	-
Ḳadrî	-	-	-	Var	-
Kelîm	-	Paṭburun-zâde	-	Var	1089
Güftî	-	-	-	-	-
Kerîmî	-	-	-	-	-

Laṭîfî	-	Riyâzî Ef. Oğlu	-	-	-
Manṭıķî	-	-	-	-	1045
Meyyal	-	-	-	-	-
Murādî	Sultān Murād Han	Osmanlı Pādişāhı	Pādişāh	-	1049
Muḥarrem	-	-	-	-	-
Muḥammed Ağa	-	Mîr-i Kelām	-	-	-
Mā'ıl Çelebi	-	-	-	-	-
Mezākî	-	-	ḳādî	-	-
Mezākî Ef.	-	-	-	Var	1087
Meşrebî	-	Üsküdarî	-	-	-
Nef'î Ef.	-	-	-	Var (Mükemmel)	1045
Nergisî Ef.	-	-	-	-	-
Nergisî(-i Diğer)	-	-	-	-	-
Nazîrî Ef.	-	Hazînedar- zāde	-	-	-
Nüzhetî	-	-	-	-	-

Mahlası	Adı	Künyesi, Lakabı, Şöhreti	Mesleği	Divanı var mı ?	Vefat Tarihi
Nehcî Ef.	-	-	-	-	-
Nâbî Ef.	-	-	-	Var	1124
Nâzım	-	-	-	-	-
Nesîb	-	Uşşâkî-zâde	-	-	-
Nişârî	-	-	-	-	1077
Nedîm	-	-	-	-	1080
Nâ'îlî	-	-	-	Var (Mükemmel)	1078
Neşâtî	-	-	-	Var	1089
Nuţķî	-	-	-	-	-
Nâdirî Ef.	-	Ganîzâde	-	Var (Mükemmel)	-
Vecdî	-	Vecdî-i Mevlevî	-	-	-
Vecdî Ef.	‘Abdûlbâķî	-	-	-	1071
Veysî	-	-	-	Var	1037
Vaķ‘î Ef.	-	-	-	-	-
Velî Ef.	-	-	-	-	-

Va'dî	-	-	-	-	-
Vecihî Ağa	-	-	-	Var	-
Yahya Ef.	Yahyâ	-	Şeyhülislâm	Var	1053
Yârî Ef.	-	-	-	-	-
Yûsuf	-	-	Mevlevî Şeyhi	-	-

SONUÇ

Bilindiği gibi Türk-İslâm medeniyeti içerisinde doğup gelişen divan edebiyatına kaynak teşkil eden eserlerin başında şu'arâ tezkireleri gelmektedir.

XVII. yüzyıl şair ve yazarlarından olan Mehmed Âsım da tezkiresiyle tanınmış önemli simalardan biridir.

Konumuz olan Mehmed Âsım'ın hangi tarihte doğduğu kesin olarak bilinmemektedir. Kaynakların vermiş olduğu bilgiye göre, XVII. yüzyılda şâir ve yazarların en çok bulunduğu bir dönemde İstanbul'da doğmuştur. Çocukluk ve gençlik döneminde kimlerden ders aldığı bilinmemesine rağmen, olgunluk döneminde yetişmesine, müderris olmasına yardımcı olan Bursalı Esirî Mehmed Efendi'dir. Kaynaklar, onun iyi bir tahsil gördüğü konusunda ittifak halindedir. Çağının Şeyhülislâmlarından olan Şeyhülislâm Esirî Mehmed Efendi'den mülazim olan Seyrek-zâde, İstanbul'un çeşitli medreselerinde müderrislik görevinde bulunmuştur.

Daha XV. yüzyılda Şeyhî, Ahmed Paşa ve Necâtî gibi büyük şairler tarafından sağlam temeller üzerine kurulan divan edebiyatı, XVI. yüzyılda da olgunluk çağına ulaşarak parlak bir devrini yaşamıştır.

Bilindiği gibi XVII. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun iç karışıklıklar, savaşlar, ekonomik sıkıntılarla dolu olduğu bir dönemdir. XVII. yüzyılın çok hareketli olmasına rağmen, XVI. yüzyılda ulaşılan kültür, sanat ve edebiyat hayatının bu yüzyılda da yüksek seviyede devam etmiş olması, ayrıca dikkat çekici bir olaydır. Sîyâsî hayat gerileme ve duraklama devrini yaşamaya doğru hızla ilerlerken edebî hayat da bunun aksine millî zirveye doğru yol almış ve XVII. yüzyılda millî divan edebiyatımız doğmuştur diyebiliriz.

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesi ile Doğu-Batı dünyası bir noktada yani İstanbul'da kesişmiş, yeni bir imparatorluk şuuru doğmaya başlamıştır. Kısa zamanda hemen hemen her alanda büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Gerek XV. ve gerekse XVI. yüzyılda kültürel ve edebî hayatın yanında mimarî hayat da en yüksek seviyeye ulaşarak klasik Osmanlı mimarisi meydana gelmiştir.

Klasik Osmanlı mimarisinin en büyük ustası Mimar Sinan'dır. Gerçi XVII. yüzyılda bir Mimar Sinan yoktur ama Mimar Sinan'ın yolunu takip eden ve Sultan Ahmed Külliyesi, Yeni Camii, Üsküdar Çinili Camii gibi abidevi eserleri vücuda getiren

Mimar Sedefkâr Mehmed Ağa, Davut Ağa, Mustafa Ağa gibi tanınmış hassa mimarları yetişmiştir. Camilerin yanında medreseler ve kütüphanelerin de çok sayıda yapılmış olması, bu yüzyılın kültüre ve eğitime verdiği önemi göstermektedir.

İşte kültür, sanat ve edebiyatın zirvede olduğu bu dönemde Seyrek-zâde, İstanbul'daki bilgin, şair ve ileri gelen aydınlarla tanışmış, onların ilmî ve edebî sohbetlerinde haliyle bulunmuş olabilir. Çünkü tezkiresine aldığı şairlerin çoğu yüzyılın ikinci sınıf şairleridir. Bu şairlerden bazılarının (Gani-zâde Nadirî, Cem'î, Cevrî, Riyâzî... gibi) şiirlerinden bolca örnek vermesi bize böyle bir hüküm verme lüzumunu hissettirmiştir.

Kaynaklardan tesbit ettiğimiz örnek şiirlerinin konusundan da anlaşıldığı gibi, ikinci sınıf şairlerden olan Seyrek-zâde, âlim ve köklü bir aileye mensuptur. İstanbul'un çeşitli medreselerinde müderrislik yaparken bir yandan da "gül-deste (antoloji)" niteliğindeki tezkiresini meydana getirmiştir. Onun bugün için nüshasını bulamadığımız mükemmel ve mürettep bir *Dîvân*'ının olduğu bilinmektedir. Eserin sonunda da Fâizî'ye zeyl olarak tezkiresini yazdığını belirtmektedir. *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr* müellif hattı değildir. İstanbul Üniversitesi kütüphanesinde 1711 numarada kayıtlı bulunan nüsha, 1121/1709'da istinsah edilmiştir. Bu nüshadan 2401(Nail Bey Nüshası) numaralı nüsha ile M. (Fatih Millet Kütüphanesi, Ali Emirî manzum, 1326) nüshası istinsah edilmiştir.

Doğum tarihini bilemediğimiz Seyrek-zâde Mehmed Âsım, 15 Şa'ban 1086/21 Ekim 1675 (Pazartesi) günü taundan vefat etmiştir. Edirnekapısı dışında, Emir Buharî Tekkesi karşısında, amcası Seyrek-zâde Yûnus Efendi'nin mezarı yanında medfundur.

Netice olarak XVII. yüzyılda yaşamış olan Seyrek-zâde, edebiyat tarihimiz içerisinde tezkiresiyle önemli bir yer işgal etmektedir. Biz bu çalışmamızla onu, ilim âleminin istifadesine sunduk.

KAYNAKÇA

- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim (1985). *Bursalı İsmail Beliğ*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yay.
- Ayan, Hüseyin (1984). *Tezkireler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yay.
- Banarlı, Nihad Sami (1970). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. C.II. İstanbul: MEB Yay.
- Baltacı, Cavit (1976). XV-XVI. Asırlarda *Osmanlı Medreseleri*. İstanbul: İrfan Matbaası.
- Coşkun, Ali Osman (1984). “Sebk-i Hindî Üslûbu ve Nâ‘ilî Kadîm”. *Millî Kültür Dergisi*. (45): 82-85.
- Danışmend, İsmail Hâmi (1972). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. C.III. İstanbul: Türkiye Yay.
- Babayev, A. M ve C. B. İsmayılzâde (1967). *Azerbaycan Klasik Edebiyatında İşledilen Arap ve Fars Sözlere Lugatı*. Bakû: Maarif Neşriyyatı.
- E. J. W. Gibb (1936). *A History Of Ottoman Poetry*. C.I. İstanbul.
- Ergun, Saadeddin Nüzhet (1936). *Türk Şairleri*. C.I. İstanbul: Bozkurt Basımevi.
- İpekten, Haluk (1973). *Nâ‘ilî Kadîm, Hayatı ve Edebî Kişiliği*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- İsmail Beliğ. *Nuhbetü’l-Âsâr Lî-Zeyli Zübdetü’l-Eş‘âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:1182.
- Bağdatlı İsmail Paşa (1945). *İzâhü’l-Meknûn fi’z-Zeyli ‘alâ-Keşfi’z-Zünûn ‘an-Esâmîyi’l-Kütübi ve’l-Fünûn*. C.I. (hzl. Şerafettin Yaltkaya ve Kilisli Rifat Bilge). İstanbul: MEB Yay.
- T.C.Y.K (1943). *İstanbul Kütüphaneleri Tarih Coğrafya Yazmaları Kataloğu*. İstanbul: MEB Yay.
- Hüseyin Kâzım Kadri (1928-1943). *Türk Lügatı-Türk Dillerinin İştikakı ve Edebî Lügatları*. C.I-IV. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Tuhfe-i Nâ‘ilî*. (hzl. Nureddin Kalkandelen). İstanbul Üniversitesi Ktp: Yayımlanmamış Çalışma.
- Kemiksiz-zâde Safvet Mustafa. *Nuhbetü’l-Âsâr min-Feraidi’l-Eş‘âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:6189.

- Kutluk, İbrahim (hzl.) (1978). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. C.I. Ankara: TTK Yay.
- Levend, Ağâh Sırrı (1973). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C.I. Ankara: TTK Yay.
- Mazioğlu, Hasibe (1946). "Türk Edebiyatı" (Eski). *Türk Ansiklopedisi*. C.XXXII. Ankara: MEB Yay.
- Mehmed Süreyya (1308). *Sicill-i 'Osmānī veya Tezkire-i Meşāhir-i 'Osmāniyye*. C. II. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Bursalı Mehmed Tahir (1333). *Osmanlı Müellifleri*. C.II. İstanbul: Meral Yay.
- Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi (1969). C.XII. İstanbul: Meydan Yay.
- Müstakim-zâde Süleyman Saadeddin. *Mecelletü'n-Nisāb fi'n-Niseb ve'l-Künā ve'l-Elkab*. Süleymaniye Ktp.
- Müstakim-zâde Süleyman Saadeddin (1972). *Devhatü'l-Meşâyih -Osmanlı Şeyhülislâmları*. (hzl. Abdulkadir Altınsu). Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Nev'î-zâde 'Atâyî. *Hadāiku'l-Hakāyik fî-Tekmīleti'ş-Şakāyik*. Süleymaniye Ktp. Bağdatlı Vehbi. No:1284.
- Öztuna, Yılmaz (1978). *Büyük Türkiye Tarihi*, C.IV. İstanbul:
- Safayî Efendi. *Tezkiretü'ş-Şu'arâ*. Süleymaniye Ktp. Es'ad Ef. No: 2549.
- Sağlam, Sıtkı (1969). *Seyrek-zâde Mehmed Âsım, Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr - Transkripsiyon*. Bitirme Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Seyrek-zâde Mehmed Âsım. *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:1711 ve Millet Ktp. Ali Emirî Manzum No:1326.
- Sururî (1299). *Sururî Mecmu'ası*. İstanbul: Mahmud Bey Matbaası.
- Şeyhî (Mehmed) b. Hasan el-Feyzî. *Vekâyü'l-Fudalâ*. İstanbul Üniversitesi Ktp. No:81.
- Tahirü'l-Mevlevî (1973). *Edebiyat Lügatı*. (hzl. K. Edip Kürkçüoğlu). İstanbul: Enderun Yay.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1976). "Türkiye Edebiyatı". *Türk Dünyası El Kitabı*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.

Tuman, Nâil. *Tuhfe-i Nâ'ilî*. C.I-II. Ankara Milli Ktp. Yz. B. 611.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (1980). C.I. İstanbul: Dergâh Yay.

Unat, Faik Reşit (1974). *Hicrî Tarihleri Mîlâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu*. Ankara: TTK Yay.

Uşşâkî-zâde İbrahim Hasîb Efendi. *Zeyli Zeylü'-ş-şakâyık*. Süleymaniye Ktb. M. Hafid Ef. No:242.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı (1951-1953). *Osmanlı Tarihi*. C.III. 1. 2. Kısım, Ankara: TTK Yay.

ZEYL-İ ZÜBDETÜ'L-EŞ'ÂR

METİN

HARFÜ'L-ELİF

ÂLİ EFENDİ :

Ü^{1b} Raḫmetu'l-lah. Bu eş'ār Dīvān'ından intihāb olınmışdur.

M^{1b}

(s.2) [Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
Bu tāze cüvānīde hemān zevk idegör kim
Yokdur eşer-i luṭf u beḳā çerḫ-i kühende

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
Ruḫında eyledüm yaruñ ferāgat kākülinden hem
Bu gül-zāruñ uşandum lālesinden sünbülünden hem

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Rind iseñ neylersüñ ārām eyleyüp bir küşede
Geh çemende gāh gül-şende gehī şahrada ol

5 [Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Gāh bülbülden gehī pervāneden baḫş eyleyüp
Ḥālümüz bir vech ile cānāne i'lām eylerüz

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
Ne reftārında ol şühün ne güftārındadır ḫikmet
Nezāketle küşād-ı bend-i şalvārındadır ḫikmet

Metā'-ı vaşlını meştāne virse rāyegān alma
Tebessümle anuñ nāz ila bāzārındadır ḫikmet

EVCİ:

Erbāb-ı dīvāndandır. Bu eş'ār Dīvān'ından intihāb olınmışdur. (Der-kenār: Biñ altmış ramazānında vefāt itdi.)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Bulmaduk harf-i vefā ḥaṭṭ-ı 'izārında daḥi
 Görmedük resm-i kerem naqş ü nigārında daḥi

ÂDEM EFENDİ:

Bu tārīḥ-i bī-bedel anuñdur. (Der-kenār: Tārīḥ-i Nişārī Çelebi:
 Ola me'vā cennet-i Firdevs-i a'lā Âdem'e)

(۱۰۲۳) اوله مأوی جنت فردوس اعلی آدمه

Âdem-i du'ā güyet-şüde hātıf be-goft tārīḥ-i çār
 Ḥâtem-i be-ḥâfiz âmede bā-zıll-ı ḥaḫḫ maḥfûz-bād

آدم دعا کویت شده هاتف بکوفت تا ریخ چار
 خاتم بحافظ آمده با ظل حق محفوظ باد

ÛNSİ EFENDİ:

Şām kaḍısı iken biñ yetmişbeşe merḥûm olmışdur. Bu eş'âr dīvân'ından intiḥâb
 olınmışdur. (Der-kenār: Tārīḥ-i Fethî: "Ola cennetde qudsîlerle Ünsî"³⁶)

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 10 Söyletmeseler söylemezüz niteki kûhsār
 Ünsî sebep oldur ki ne güyā ne hāmūşuz

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 M^{2a} Ey müsteşār-ı mesned-i temkîn-i 'izz ü cāh
 (s.3) Olmaz bir āsmān iki hürşide cilve-gāh

[Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün]
 Ger raḥş-ı ḥayālüm itse cünbiş
 Dünyâyı tutar guhār-ı ma'nā

³⁶ Tarih mükerreren yazılmıştır.

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]
 Geh taḥammül diyerek gâh tecemmül diyerek
 Düşe sürçe güç ile irmiş iken bu ‘aşra

Şükr kim hişşemüze düşdi hele devletden
 Va‘d-ı Bağdād o da ba‘de ḥarābü’l-Başra

[Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilün Fā‘]
 Ü^{2a} Yā-Rabb düşeli göñlümüze zevk-i şarāb
 15 Kaldı gözümüz cāmda mānend-i ḥabāb
 Meysüz degülüz goft u şenīde kādīr
 Nice virürüz rüz-ı su‘ālde cevāb

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün]
 Ḥam-ı üstād zebāndan u sebu tıfl-ı sebaḳ-hāneş
 Piyāle levḫ-i rengīn şahn-ı meyḫāne debistāne

ÜLFETİ ÇELEBİ:

Bu eş‘ār mecmū‘asından intiḫāb olındı.

[Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün]
 Ol dem ḡubār-ı ḡamla felek göz mi açdurur
 Seyr-i cemāl-i yāre eger ruḫşāt istesem

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]
 Balsa dest-res n’ola kālā-yı vaşl-ı dil-bere
 Ḥ‘āce-i bāzār-ı ‘ışkuñ naḳd-i cān sermāyesi

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]
 Gūşına irse şadāsı mürde diller cān bulur
 Şan şadā-yı şürdur sākī şurāhī kul kılı

EMİNİ EFENDİ:

Üsküdar’dan ma‘zül iken merḫūm oldı. Bu eş‘ār dīvān’ından intiḫāb olındı.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]

20 Sür sâkıyâ kümevt-i sebük-seyri saġarı
Gezdirmedür 'ilâcı su inmiş ayagına

ḤARFÜ'L-BĀ

ŞEYHÜ'L-İSLĀM BAHĀYĪ EFENDİ:

Bu eş'ār Dīvān'ından intiḥāb olındı. (Der-kenār: Biñ altmış dört şaferinde vefāt itdi. Tārīḫ: Menzilüñ Firdevs ola el-fātiḥa)

منزلك فردوس اوله الفاتحه (۱۰۲۴)

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]
Şadāsın kūh diñlerdi fiğān etdükçe iñlerdi
Benüm gibi degüldi kūh-ken-dār idi ğam-ḫüvāri

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Tīğ-i der-kār olmasa ceşş-i ḫaṭṭ-ı ruḥsārda
Fitneler der-kār olur ser-ḫadd-i ḫüsn-i yārda

[Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün]
Bir āşinā nigāh ile kārı olur temām
Naḫcīr-i dil-i kemend-i ḫam-ender-ḫam istemez

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]
M^{2b} Dağıtdun ḫüvāb-ı nāz-ı yāri ey feryād neylersün
(s.4) İdüp fitneyle dünyāyı ḫarāb-ābād neylersün

25 Güzel taşvīr idersün ḫaṭṭ u ḫāl-i dil-beri ammā
Füsün-ı fitneye geldükde ey Bih-zād neylersün ³⁷

Dil-i mecrūḫuma raḫm eyle ḫalsun dām-ı zülfüñde
Şikeste-bāl olan mürġu idüp āzād neylersün

İdersün gerçi her derde ṭabībüm bir devā ammā
Cünün-ı ehl-i 'ışık olınca māder-zād n'eylersün

³⁷ Bu beyte Naḫifî Efendi(Çelebi)'nin nazîresi vardır:

Қалем қатмақ дилерсеñ нақş-ı ḫüsn-i ḫaṭṭ-ı ḫubānā
Ne şüretle varırsuñ 'arşa-ğāh-ı ḫaşre ey Bih-zād

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Bulmadan tîr-i nigāh-ı yār şıkkından hālās
 Sîne-i zaḥm-āşinā-yı ehl-i derde kār ider

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 'Aceb mi küşte-gāh-ı kûy-ı dil-ber bi-şümār olsa
 Şehīdān-ı belā-yı 'ışka maḥşerde ḥisāb olmaz

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Ü^{2b} Luṭfeyle dest-i pāküñi ālūde eyleme
 30 Senden zemāne zaḥmına dil merhem istemez

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Ruḥsār-ı yārda ḥaṭ-ı 'anber-şiken biter
 İ'cāz-ı ḥüsndür ki gül üzre çemen biter

Düşdükçe pāyine yem-i eşkümle cūy-ı dil
 Bāğ-ı ruḥında geh gül ü geh yāsemen biter

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 İtmedi şemşirine daḥi nigāh-ı iltifāt
 Sîne-i ehl-i maḥabbet çāk çāk olmaḥ gerek

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Dil-i dil-dārı nerm itmiş işitdüm nāle vü zāruñ
 'Acebdür ṭaşa te'şir eylemiş feryāduñ ey bülbül

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 35 Geh baña geh ol ḥançer-i bürrāne baḫarsuñ
 Maḫşudun eger cān ise cānā ne baḫarsuñ

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Bahāyī hāne-i ümmīd ḳalmaz böyledür beste
 Nesīm-i luṭf eser elbette bir gün fetḥ-i bāb eyler

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
 Şanmañuz kim cüy-bâr-ı deşt-i şahrâdur iden
 Rüy-mâl-i hâk-pây-ı şâh-ı gerdün iktidâr

Ma'zeret-ı vâhâne şâhâ rif'atünden şerm idüp
 Âb-ı rüyın dergeh-i vâlâña dökdi kühsâr

BEDRÎ EFENDİ:

Bu eş'âr Dîvân'ından intiḥâb olındı.

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]
 Dem-i vişâl geçer intizârı bâķîdür
 Gider şafâsı şarâbuñ ḥumârı bâķîdür

40 Unıtmaz ol büt-i nev-reste eski 'âşıkını
 Yanında dil gibi bir yâd-gârı bâķîdür

Fenâ-yı dehre keder çekmez ehl-i dil Bedrî
 Mesîh-veş suḥen-i âb-dârı bâķîdür

M^{3a} **BEZMÎ ÇELEBİ:**

(s.5) Bu eş'âr mecmû'asından intiḥâb olındı. (Der-kenâr: Biñ ṭoḡsan dördte fevt oldı.)

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
 Gül ile ḥalk olunmuş çünki ey dil-ḥâr bir yerde
 Ba'îd olmaz olursa yâr ile aḡyâr bir yerde

BÂKÎ EFENDİ:

Uşşâķî-zâde. Bu eş'âr mecmû'asından intiḥâb olındı. (Der-kenâr: Biñ ṭoḡsanda fevt oldı.)

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Geçeli gerdenüme silsile-i zülf dütä
 Dil-i şeydâ-yı ḥayâlâta düşirdi sevdâ

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
 Şed-i eşküm baħr ü çeşmüm der-kenāreş ħāne-i dil-keş
 Hayāl-i yār be-nişīned der ü dāred teferrücha

BÜLENDİ ÇELEBİ:

Bu beyt-i meşhūr mecmū'asından intiĥāb olındı.

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fā']
 Ü^{3a} Üftāde-i ƙa'r-ı çāh-ı Bābil olsam
 45 Minnet-keş-i rīsmān-ı nādān olmam

BAHRİ EFENDİ:

Bu beyt-i meşhūr mecmū'asından intiĥāb olındı.

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
 Degül hāle olup bir mihre 'āşık micmerin yakmış
 Girip bir ħalkaya şeb-tā-seher teşhīr ider mehtāb³⁸

³⁸ M.nüshasında bu örnek beyit der-kenārdır.

ḤARFŪ'T-TĀ

TĀ'ĪB ÇELEBĪ:

Bu beyt mecmū'asından intihāb olındı.

[Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün]
Beñzer geçinürse ruḥuña āl ḳaranfŭl
Olsun çemen-i dehrde pā-māl ḳaranfŭl

ḤARFÜ'Ş-SĀ

SĀBĪT EFENDİ:

Bu eş'ār Dīvān-ı belāgat-‘unvānından ketb olındı³⁹. (Der-kenār: Biñ yüz yirmi dörtde fevt oldı. Tārīḥ-i Vehbī Efendi: “Ḳalmadı kevnde Sābit Bāḳī.”⁴⁰)

قلمدی کونده ثابت باقی (۱۱۲۴)

---

³⁹ M. ve Ü.nüşasında örnek verilmemiştir.

⁴⁰ M.nüşası; Bāḳī degül Nābī'dür. Her iki şā'ir aynı sene içinde vefāt itmişlerdür. Böyle hisāb idilürse tārīḥ ıtar. Hamiş.

HARFÜ'L-CİM

CEM'İ EFENDİ:

Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olındı.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Çok kana sebep olmuş idi bezm-i tebânde
Âhir ele virdi boğazı şîşe-i şahbâ

Dîvâr ideli seng-i cefâ bâb-ı ümîdüm
Gelmez dile endîşe-i vaşl-ı büt-i ra'nâ

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

M^{3b} Kemer-bendin çözüp yarı der-âgüş eylemiş a'dâ
(s.6) Meded girdâbdan girdâba düşmüş ol dür-i yektâ
50

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]
Dūd-ı dilden perde çekdi 'andelîb-i gam aña
Dest-i cevruñle olaldan hâne-i kalbüm harâb

[Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün]
Etfâl gibi meclis-i işretde şîşeler
Zânü-yı pîr-i bâde perestâne çıkdı hep

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Cemşîd olup sâkî-i rindân-ı harâbât
Tapdı aña hep bâde-perestân-ı harâbât

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
Göñül sırr-ı dehân-ı yâri dâğ-ı sîneden söyler
Yine ol gayb-dân-ı ışkı gör âyîneden söyler

[Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün]
55 Cezbe-i ışk çeker Cem'î'yi küy-ı yâre
Sâhile mürdeleri cünbiş-i deryâ getirür

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Yād-ı lebüñle ol ki yoluñda türāb olur
 Hāk-i vücūdı māye-i hum-ı şarāb olur

Yār ile sergüzeştümi taķrīre başlasam
 Her bir kelām-ı muhtaşarum bir kitāb olur

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Hilāl-i çerh ile dest ü girībān olmadur kārı
 Silāh-dārān-ı ışkuñ tīg-ı āhıdur niyām olmaz

[Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün]
 Ğam-ı hicrānı çünki der-peydür
 Vaşl-ı yār intizāruna degmez

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 60 Ne ikbāl ile hurrem-dil ne idbār ile giryānuz
 Seḫāb-ı berķ-rīz-i ḫarmen-i ümmīd ḫırmānuz

[Fā'ilätün Fe'ilätün Fā'ilün]
 Ü^{3b} Dile zühd ü ğam-ı cānān sıĝmaz
 Bir yere kizb ile imān sıĝmaz

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 Gel mūm yā-yı luṭf ile bir çāre eyle kim
 Üftāde-i nihāl-i ḫırāmanuñam senüñ

[Mefā'ilün Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün]
 Uyup şabāya yine ṭurra-i siyeh-kāruñ
 Ḥuzūr-ı ḫalbini uçurdı āşık-ı zāruñ

Ğubār-ı mey-kede-yi tütüyā bilürse n'ola
 Gözi o ḫapuda açıldı rind-i mey-ḫyāruñ

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 65 Feth idüp memleket-i Çîn-i ser-â-ser zülfüñ
 Kızıl Elma'ya degin itdi musahhar zülfüñ

Hâk-i pâyüñe ne yüzden varılır bilmez idi
 Dil-i Cem'î'ye eger olmasa rehber zülfüñ

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]
 Göñlün nice alsun ele erbâb-ı niyâzuñ
 İçmekden eli ditrer o mest-i mey-i nâzuñ

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
 Mülk-i 'ışkuñ şâh-ı Rüstem-dâstânıdur göñül
 Âh ile şâhib-direfş-i Kâviyânî'dür göñül

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]
 M^{4a} O şem'î ile nâz ile hem-meclis olmadı bir şeb
 (s.7) Aña yanar yaqılır añadur harâret-i dil

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]
 70 Ağyâr ile düşmiş reh-i mey-hâneye ammâ
 Bu vaz'ı ben ol şüh-ı dil-ârâya düşürmem

Dil-dâde olup bânū-yı iqbâl-i cihâne
 Bijen gibi kendüm çeh-i sevdâya düşürmem

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Şafha-i sînede taşvîr-i hayâl-i yâruñ
 Nakşına nakş-ı ber-endâzına meftün oldum

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]
 'Aceb ki şem'î ile pervâne ülfet üzre iken
 Yine yanar yaqılır şubha dek cüdâlıqdan

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]
 Şöyle tenhā çek hayāl-i yārı ey dil cāne kim
 Dīde āgāh olmasun āh u fiğānuñ tuymasun

- 75 Bir büt-i ra'nāya dil virdüm dimişsün Cem'īyā
 Bu sözi ol fitne-cūy-ı bī-emānuñ tuymasun

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]
 Nice ma'mūre vīrān eylemiş bir seyl-i hūnīdar
 Gözüm yaşın alup ey çerh-i bī-bünyād neylersün

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]
 Benüm sākī müretteb-sāz-ı bezm-i 'işretüm sensün
 Celīsüm kāse-līsüm hem-demüm hem-şoḥbetüm sensün

Baňa sensüz ne dirlik bezm-i meyde sākīyā gel kim
 Şafā-yı hātırum sermāye-i keyfiyyetüm sensün

[Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün]
 Aldı dil kişverini 'aqlumı tālān itdi
 Neylediyse baňa ol ğamze-i fettān itdi

- Ü^{4a} Çeşm-i cānāne-yi bī-mār görüp Cem'ī-i zār
 80 Yoluna cān-ı bilā-kişini ḳurbān itdi

[Mefā'īlün Fe'īlātün Mefā'īlün Fe'īlün]
 Ğurur ile dime kim la'l-i dil-sitānum var
 Nigāh-ı merḫāmet eyle benüm de cānum var

CEVRİ:

Raḫmetu'l-lāh. Bu eş'ār Dīvān'ından intihāb olındı. (Der-kenār: Biñ altmış beşde fevt olmışdur. Tārīḫ: Reft Cevrī ez cihān-ı bī-vefā)

رفت خوری از جهان بی وفا (۱۰۶۵)

Tārīḫ-i Nişārī: Berā-yı fevt-i Cevrī.

Âh kim bu şafha-i ʿâlem ʿaceb nişāndur
Resm olan terkīb üstünde anuñ itmez qarār

Bu duʿā ile Nişārī didiler tārīḥin
Cevrī'yi memnūn-ı luṭf ide Cenāb-ı Kird-gār

جوری بی ممنون لطف ایده جناب کردگار (۱۰۶۵)

[Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün]
Güm oldu ʿaqlum o şūḥuñ dehānı fikrinde
Ḥayāle döndi vücūdum miyānı fikrinde

İrişdi zaʿf-ı tenüm ḥāme içre nāl gibi
O sīm-sāʿidün ey dil benānı⁴¹ fikrinde

Pür⁴² itdi ḥūn ile baḡrum ḥadeng-i ḡamze-i yār
Kemāna döndi ḳaddüm ebruvānı fikrinde

85 Tereddüd eyleme tüt tiḡ-i yāre gerdenüñi
Olur mı ʿāşık olan baş ü cānı fikrinde

Ġubār-ı ḡuşşa alur şaḳın ʿaqluñı Cevrī
O şūḥuñ olma ḥaṭ-ı dil-sitānı fikrinde

[Mefʿülü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿülün]
M^{4b} ḳaddüñ nitekim sāye şalar ḥāk-i ümmīde
(s.8) Üftādesine rifʿat olur pāye-i pestī

[Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün]
Bir nazarda nāvek-i müjgānı biñ dilden geçer
Var ise berḳ-i nigehden şu virür peykānına

⁴¹ Ü. beyānı

⁴² M. yer

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Bezm-i şevka çerâğdur gönlüm
 Sîne-i 'ışka dâğdur gönlüm

90 'ışka kârın sipâriş eyleyli
 Güşe-gîr-i ferâğdur gönlüm

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Sâkıyâ âyîne-i sâğarı göster görelüm
 Nice seyr eyledi dünyâyı Sikender görelüm

Şeb-i gamda olalum muntazır-ı şubh-ı ümîd
 Gösterür mi o günü çerh-i sitem-ger görelüm

Ḳays'ı lâ-ya' kıl idüp Kûh-keni kıldı⁴³ helāk
 Bâde-i cām-ı maḥabbet bizi n'eyler görelüm

Neş'e virmez bize Cevrî bu tehî cām-ı felek
 Varalum mey-kedeye bir tolu sâğar görelüm

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]
 95 Dikilse ḥāk-i behište nihâl-i ümmîdüm
 Yine resîde olan berg ü bār-ı ḥasretdür

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Ḥâne-i dil ne kadar 'ışk ile vîrân ise de
 Derd ü gamdan yine elbette misâfir bulunur

CEZMÎ EFENDİ:

Bu eş'âr Dîvân'ından intiḥâb olındı. (Der-kenâr: 'Aziz Efendi⁴⁴-zâde Yaḥyâ Efendi merḥûmuñ maḥdûm-ı ercemendi Meḥmed 'Abdü'l-Kerîm Efendi'dür ki: Şeyhü'l-islâm şâ'ir-i benâm Bahâyî Efendi'nüñ birâderleridür. Diyârbekir'de kâḍî iken irtihâl-i dâr-ı beḳâ itmişler.)

⁴³ M. itdi

⁴⁴ M.'de "efendi" yok.

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]
 Kākülün rüyuña çün dūd-ı çerāğ āşüfte
 Eser-i nükte-i zülfünle dimāğ āşüfte

‘Azm-i gül-geşt-i çemen eylemiş ol māye-i nāz
 Bülbül āşüfte gül āşüfte vü bāğ āşüfte

Āteş-i ‘ışık ile hem-kār-ı sipend-i pür-cüş
 Ser ü sīnemde benüm penbe-i dāğ āşüfte

[Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün]
 100 Hıtt-ı ruḥın nigāhā ber-āverde gösterür
 Māh-ı girifte hāle-şıfat perde gösterür

Baḥt siyeh-i eser-i nigeḥ ‘ışkına ne gör
 Ol āftāb ḥüsni siyeh-çerde gösterür

Kendin saña gürüh-ı ğazālān u şeb-i nāz
 Bir āşinā nigāh ile rem-gerde gösterür

HARFÜ'L-HÂ

HALETİ:

‘Azmi-zāde Efendi. Bu eş‘ār Dīvān’ından intihāb olındı. (Der-kenār: Tārīh-i berāy-ı ‘Azmi-zāde, “‘Azmi-zāde o mefhār-ı ‘ulemā dār-ı ‘ukbāya eyledi rihlet.” Hātif-i ğayb didi tārīhin)

Ruḥ-ı pākine dem-be-dem raḥmet

روح پاکینه دمبدم رحمت (۱۰۳۸)

Biñ otuz sekiz ramazānında Rūm-ili kaḍī‘askerliginden munfaşıl ve kırk şa‘bānında beḳāya vāşıl oldılar.

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]
M^{5a} Ağzına aldı duḥān lülesin ol hūr-likā
(s.9) Çeşme-i kevşere bir lüle ḳomışlar gūyā

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]
Cennet içre nehr-i kāfūra döner ey Hāletī
Pisterinde eylese bāzū-yı sīmīn-i dirāz

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]
105 Rūz u şeb derdiyle ol āfetūñ eyledüm fiġān⁴⁵
Māni‘-i efgān olan engüşt-i ḥayretdür hemān

Vardı zūlfüñde ḳarār itdi göñül gerçek imiş
Şeb-i ḳadr içre durur dirler idi āb-ı revān*

Der-kenār: Ahī-zāde Hüdāyī:

Ḥalḳı men‘ eylemeden saña ne girür ne çıkar
Vā‘izā yoḥsa duḥān ile ḳiyāmet mi ḳopar

⁴⁵ M. Rūz u şeb ol āfetūñ derdiyle eyledüm fiġān

* Ü nüshasında sayfa kenarına bu beytin hizasında verilen numara ile Vezīr İbn-i Kemāl’e atfen bir beyit ile Veysī Efendi’ye atfen başka bir beyit, der-kenār eklenmiştir. Aynı nüshanın vr.4^b/5-1.mısraının sonunda özel bir işaretle, aynı beyitle bağlantı kurulmuştur. Çalışmaya esas aldığımız diğer nüsha olan M. nüshasında ise, vr.5^a(s.9)/4-2. mısraın sonunda aynı beyitle bağlantı kurulmuştur.

Kemāl el-Vezīr:

Ḥalḳa-i zūlfüñde bir laḥza yaşıım dökse n’ola
Vardur bir dem şeb ḳadar içre āb olmaz evā

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Ey şüh olma gayre çerāgān hasene kim
 Bir āh-ı serd 'āşıka mevkūfdur hemān

Yarı görünce kaldı gönül 'arz-ı hālden
 El degmedi şikāyete şükr-i vişālden

[Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün]
 Şorma erbāb-ı gamuñ āteş-i pinhānından
 Bil hemān hūblaruñ cünbiş-i demānından

[Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün]
 110 Āh idersem bile āh itmege başlar küh-sār
 Āh dir āh işidür küh-ı belāde dil-i zār

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Kāruñ senüñ şefa'ate kaldıysa Hāletī
 'Arz eyle hasb-i hāli Hudā'nun habībine

Girdükde zīr-i hāke ider şefkati zuhūr
 Ehl-i kerem mürüvvet ider bir garībine

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 Ey şahne-i 'ışk zülf-dārına ilet
 Ben 'āşıkı kim gāyet-i amāli budur

Ammā ki disün önümce dellāl-ı kazā
 Hercāyiye 'āşıq olanuñ hāli budur

[Mef'ülü Mefā'ilün Mefā'ilün Fā']
 Ü^{5a} Her derde virüp vücūd-ı giryān olmam
 115 Etfāl-şifāt bahānecüyān olmam

Veysī Efendi:

Saņa Ferhād olalı ey dil-i şirin-güftār

Āh dir āh işidür küh-ı belāda dil-i zār

Çāk-ı zirve-i bām-ı āsmāndan düşsem
Minnet-keş-i mūmiyā-yı nā-dān olmam

HAMDİ EFENDİ:

Bu eş'ār Dīvān'ından intiḫāb olındı. (Der-kenār: İslāmbolī Meḫmed Efendi'dür.
Rūm-ili kuzātından. Biñ yüz altı rebī'ü'l-āḫırında intiḫāl itmişdür.)

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]
Hārlar deşt-i Hicāz içre degül ağlamadan
Ḳaldı müjgānları yer yer dökülüp Mecnūn'ıñ

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]
Görür pā-māl-i zīr pāy-ı ṭonanur mihr hergün
Cihānı āteşinden gice seyr eyler meh-i tābān

[Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün]
Rūyuñ gören ey şūh meh-i enveri n'eyler
Sīneñ gören āyīne-i sūret-geri n'eyler

120 Peygüle-i firḳatde yeter baña şafālum
Hūn-āb-ı ciger-nūşına cām-ı zeri n'eyler

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]
M^{5b} Çekerken dāre ḫayfā eylemiş biñ girye vü zārı
(s.10) Cihānda olmamış bir kimse Mañşūr'ıñ hevā-dārı

[Mef'ülü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün]
Bir cām idi Cem'den beri eglencemüz ancaḳ
İtdi anı da çerḫ-i bed-encām şikeste

[Mef'ülü Fā'īlātü Mefā'īlü Fā'īlün]
Biz ol ḳalenderān-ı fenā-meşrebüz bizüm
Her kim yıḳarsa ḫāṭırımuz aña bendeyüz

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Āteşden olsan ey felek-i vajgüne taş
 Nağd-i recā-yı saña dil aşhābı söylemez

- 125 Hāk-i mezār-ı Rustemī seyr eyleyen disün
 Berrān olur mı vaq'a-i sihr-ābı söylemez

[Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün]
 Mihr-i fahr eylesün çerhe çerāğ oldıkça
 Ta'ne-zendür aña dil elde ayāğ oldıkça

İstemem salţanat-ı pīr-i muġanı Hamdī
 Hāk-i pā-yi baña kāfidür o sağ oldıkça

HAMDİ(-İ DİGER):

Mecmū'a-i eş'arından bu beyt intihāb olındı⁴⁶.

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 Gülşende zuhūr itdi yine āl-i karanfül
 Bu reng ile itdi güli pā-māl-i karanfül

ĤAYLĪ EFENDİ:

Ĥālā Vezīr-i A'zam Fāzıl Aĥmed Pāşā'nuñ tezkirecisidür. Bu beyt anuñdur.

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Dil-i sengin-yarı cehd idüp nerm eylemeziñ de
 Varup taşlar kesüp tağlarda ey Ferhād n'eylersün⁴⁷

HĀMĪ BEG:

Mecmū'a-i eş'arından bu beyt intihāb olındı.

⁴⁶ M. Mecmū'a-i eş'arı görilip andan bu beyt intihāb olındı.

⁴⁷ Bahāyī Efendi ĥazretlerinüñ ġazeline naziredür.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]

Ü^{5b} Hâmî şeref-i hizmete feyz isteyü geldi
130 Deştinde yeter tuhfesi beş dal-ı kıaranfül

HÂFİZ:

Haylî Hâfizi dimekle meşhûrdur. Bu beyt Dîvân'ından intihâb olındı.

[Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün]

Cihânda olmaz o 'âşık ki yârı bâkîdür
Nizâm-ı mülk ile şan şehriyârı bâkîdür

HARFÜ'D-DÂL

M^{6a} DÂNİŞ 'ALİ : *

(s.11) Bu beyt mecmû'asından intihâb olındı.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
 Dür itme meded rüyuñı ey meh nighümden
 Luḫ eyle güzel başuñ için geç günehümden

DERVİŞ:

Bu beyt Dīvān'ından intihâb olındı.

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 İtmege pāy-ı semendine şehinşāhuñ nişār
 Sözleri var ḫāşılı Dervīş'üñ incüler gibi

[Fā'ilātün Fe'ilātün Fa'lün]
 Gördüğün⁴⁸ şanma ḫāldür ey dil
 Leb-i gevher-i nişār dil-berde

135 Geşt idüp ravza-i behiştı Bilāl
 Geldi ṭıtdı kenār-ı kevşerde

* M. nüshasında vr.6^a/s.11, tepede mahlası "Dānişī" olarak sonradan müstensih tarafından eklenmiştir.

⁴⁸ Ü. gördün

HARFÜ'R-RĀ

RĪYĀZĪ EFENDİ:

Bu eş'ār Dīvān'ından intiḥāb olındı. (Der-kenār: Biñ elli dörtde vefat itdi.)⁴⁹

[Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılün]
 'Işık bir mertebeye vāşıl ider 'āşıkā kim
 Anda hergiz ne ḥaḳīḳat ne mecāz isterler

[Mefā'ilün Fe'ılātün Mefā'ilün Fe'ılün]
 Dime güzeller için resm-i nāzı bilmezler
 Fütādeler de tarīḳ-i niyāzı bilmezler

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Pervāne tāb-ı şem'-i şeb-efrūzdan yanar
 Biz kendü kendüden yanaruz nitekim çenār

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Cem gitmek ile mey-kedeye gelmemiş ḥalel
 Dāḫi o kār-ḥāne-i devlet yerindedür

140 Ol tügmeler ki illere bī-minnet açılır
 Baña gelince daḫme-i Efrāsiyāb olur

Vuşlat recāsın itme güzelden edeb budur
 Bildür hemān ḥulūşuñı ḥüsn-i taleb budur

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Āferinler zūr-bāz-ı bāde-i merd-efkene
 Sīneden ḡam gibi bir bār-ı girānı ḳaldırur

[Mef'ülü Mefā'ilün Fe'ülün]
 Bār-ı ḡam-ı ebrūvān çekilmez
 Bir yerden iki kemān çekilmez

⁴⁹ M. Biñ elli dörtde vefāt itdi. Şāḫib-i tezkiredür.

Tâ olmayacak peyâm-ı vuşlat
Her müjdeye gūş-ı cān çekilmez

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]
Ü^{6a} İtdi müstağnī ğinā-yı kalb dünyādan bizi
145 Yoḥsa biz gencīne-i Keyhusrev ü Cem bulmaduḳ

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]
Riyāzī dūn buluşduḳ Bī-sütün'da rūḥ-ı Ferhād'a
Didi ey 'aşık-ı hem-derd-i māder-zād n'eylersün

[Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün]
M^{6b} Būse va'd eylese de la'l-i şeker-bārlaruñ
(s.12) Yine añlatmaz anı şīve-i güftārlaruñ

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]
Bir gönül ḳalmışdı esbāb-ı ta'alluḳdan hemān
Anı da bir dil-ber-i ra'nāya virdüm şimdi ben

[Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün]
Dest-i aḡyāra virür zūlf-i perişānı ucun
Ḥāk olursaḳ da degirmez bize⁵⁰ dāmānı ucun

[Mef'ūlü Fā'īlātü Mefā'īlü Fā'īlün]
150 Bir dil mi var ki olmiya ḥālī ḡubārdan
Herkes gönül nasībin alur rüzgārdan

[Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ülün]
Gör nuşa-i cām-ı Cem'i etrāfı muḥaşşā
Çıḳmışdur o Cem gibi bir üstād elinden

[Mefā'īlün Fe'īlātün Mefā'īlün Fe'īlün]
Degüldür āb ile yer yer dehān-ı yār üzre
Şeker tirāşesidür dāne-i enār üzre

⁵⁰ M. yine

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Va'de-i luṭfuñ ile cānı şād u ḥandān it hele
 Eylemezseñ de vefā bir 'ahd ü peymān it hele

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Ser-te-ser çutsa eger 'ālemi bārān-ı kerem
 Düşmiye ehl-i dilüñ hışşasına bir şeb-nem

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 155 Ol dem ki 'ışk-ı sīnede bir gizlü rāz idi
 Varup gelen hep arada nāz ü niyāz idi⁵¹

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Bī-tekellüf açılurmuş 'āşık-ı şeydāsına
 Ol şeh-i⁵² hüsnüñ 'aceb zībā imiş tenhālığı

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Kandesün gel kandesün çoğdan görüşmek olmadı
 Ey perişān dillerüñ sermāye-i cem'iyyeti

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 Sāķi-i bezm dirīğ itmez elinden geleni
 Elümüzden ne gelür hayr u du'ādan ğayri

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 Hüsni ile egerçi bī-bahāsuñ⁵³ güzelüm
 Ammā ki dirīğ-i bī-vefāsuñ güzelüm

160 Dil nice ümmīd-i vefā ider senden kim⁵⁴
 Gül gibi hezār-āşināsuñ güzelüm

⁵¹ Ü. nüshasında:

Ol dem ki 'ışk-ı arada bir gizlü rāz idi
 Varup gelen hep sīnede nāz ü niyāz idi

⁵² M. meh

⁵³ Ü. nüshāsın

⁵⁴ M. Dil nice vefā ümmīd senden kim

RİZÂYİ 'ALİ EFENDİ:

Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olındı. (Der-kenâr: Hemşîre-zâde-i üstâd-ı a'zam Şeyhü'l-islâm-ı mu'azzam hâzret-i Yaḥyâ Efendi.)

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Bu bâğda bir nice kızıl lâle açıldı
Bağ sîne-i süzânuma kim lâle-sitândur

Ṭıfl-ı dili gör 'ışkda Ferhâd olayın dir
Dün mektebe vardı bugün üstâd olayın dir

[Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün]
Ü^{6b} Gülşende muşḥaf-ı güli bād-ı şimâl açar
Güyâ ki maḳdem-i şeh-i nev-rûze fâl açar

[Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün]
Hem-dem bulunmaz 'âşıka illâ ki âh-ı dil
Âḫir nefesde de bulunan yine âhdur

M^{7a} (s.13) Gülzârı şimdi ḳaşr-ı Züleyḫa şanur gören
Her gül çemende Yûsuf-ı Ken'an'ı añdırur

165 [Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün]
Döndi şafaḳ yanında hilâl ol kemâna kim
İdüp muḳâbil ateşi süzâne ḳurdılar

[Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün]
Rızâyî şora şora Ka'be'yi bulur âdem
Hemân yola düşelüm küy-ı dil-rûba diyerek

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Ben şaḳlar idüm sînede sırr-ı ḡam-ı 'ışkı
Dil-dâra yetiştürdi dil-i zâra ne dirsün

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
Beni de ser-firâz oldıkça luṭf it ḥâkden ḳaldur
Recâ-yı iltifâtuñla şarıldum çünkü dâmâna

RÜŞDİ EFENDİ:

Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olındı. ⁵⁵(Der-kenâr: Biñ yüz on birde fevt oldı.
Târîḫ-i 'Arif Efendi:

Meded kim biñ yüzonbirde cihândan göçdi Rüşdî âh)

(مدد کیم بیك یوز اون برده جھانندن کچدی رشدی آه (۱۱۱۱))

RIFKİ EFENDİ:

Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olındı.

170 [Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]
'İzârı üzre gönül ḥaṭṭ-ı müşk-fâm ister
Fezâ-yı Rûm'da gūyâ hevâ-yı Şâm ister

Ṣuhûr-ı ḥaṭṭ-ı 'izârın recâ ider gönüm
O şeb-pere gibi kim nurı ḳor ṗalâm ister

RÂGİBİ:

'Abâ-püş bir dîvânedür. Bu ebyât ol dîvânenüñdür.

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
Böyle pür-süz olmaz idi nağme-i âhum benüm
Urmasa ḳânûn-ı câna ğamze mızrâb-ı sitem

⁵⁵ Ü. ve M.de örnek şiiri verilmemiştir.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
 Zülf-i siyehi kim ruḥ-ı cānāneye düşmiş
 Ol hāleye beñzer meh-i tābāna şarılmış

Zülfinde görüp bu dil-i şad-pāremi şandum
 Gīsū-yı dil-āvīzeyle kim şāne şarılmış

REZMĪ:

Bahādır Girāy Ḥān. Mükemmel Dīvān'ı vardır. Bu eş'ār Dīvān'ından intihāb olındı.

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 175 Haṭṭ-ı ser-sebz gülüñ üstünde ider yer zülfüñ
 Çemen üstünde biten sünbüle beñzer zülfüñ

M^{7b} Şaḫınur ol gül-i ruḥsāruñ eser yellerden
 (s.14) Şanma taḥrīk-i şabādan yüzüñ örter zülfüñ

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Sūz-ı sīnemdür ider dil-germ ol bi-şefḫati
 Āhını nerm eylemekdür āteşüñ ḥāşşıyyeti

RŪḤĪ:

Şadreddin-zāde Ruḥullāh Efendi. Bu eş'ār Dīvān'ından intihāb olındı. (Der-kenār: Biñ yetmiş bir ramazānında ḫatlı olınmışdır. Tārīḫ-i Şeyḫ Nazmī Efendi:
 Rūḥ-ı Rūḥullāh oldı 'āzīm şaḫn-ı cenān

روح الله اولدى عاظم صحن جنان (۱۰۷۱)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Ü^{7a} Her ser-i rāhında yatur nice biñ dil-ḫastesi
 N'eylesün ey dil bu deñlü mübtelāya bir ṭabīb

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]
 'Arız-ı gül-günü üzre gūyiyā hāl-i siyāh
 Secde eyler āteşe bir hindū-yı āteş-perest

180 [Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]
 Halka halka tār-ı zülfüñle o hāl-i siyāh
 Murğ-ı dil şaydına dām u dāne şeklin bağlamış

[Mef'ülü Fā'îlâtü Mefā'îlü Fā'îlün]
 Nakş-ı cemāl-i yār ile bir şekle girdi dil
 Kaldı nigār-ı hane-i Çîn i'tibārdan

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
 Göreydi Hızır eger la'l-i leb-i cān-bahş-ı cānānı
 Nihān eylerdi rüz-ı haşr olunca āb-ı hayvānı

REF'ETİ ÇELEBİ:

Yār-i cānum, birāderüm. On beş yaşında merhūm oldu. Bu eş'ār Dīvān'ından intihāb kılındı.

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
 Dem-ā-dem mest isem ta'n eylemek eyyām-ı hayretdür
 Benüm nüş itdigüm hūn-ı cigerle cām-ı hayretdür

[Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün]
 Mümkün mi gönül Kūh-ken'ün yerini tutmak
 Bir kere su'al eyle de kūh-sār ne söyler

185 Āhvālümü 'arz itmişidüm ben o perīye
 Gelsün görelüm bād-ı hoş aşār ne söyler

Gülşende figān eylemede bülbüli gördüm
 Bilmem ki aña gonçe-i gül-zār ne söyler

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
İyd-ı vuşlatdan cüdāyuz la'l-i dil-ber görmeziz
Rūze-dār-ı mihnetiz biz şimdi sāğar görmeziz

HARFÜ'Z-ZÂ

ZEKÂYİ EFENDİ:

Bu iki beyt mecmû'asından intiḥâb olındı.

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Bu dil-i dīvāneyi zülf-i siyâhında görüp

Resmin andan aldılar peydâ idenler şāneyi

M^{8a} Hüb ola āb u hevāsı bir yer isterse göñül

(s.15) Ey Zekāyī göster aña kûşe-i mey-ḥāneyi

ḤARFÜ'S-SÎN

(Üstādum) SÂMÎ BEG:

Vaşfı kalem-i şikeste-raşam ile mümkün degüldür. Bu eş'ar dīvān'ından intiḥāb olındı. (Der-kenār: Tārīḫ-i Ṭālib berāy-ı Sāmī. Yūnus Beg:

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Mest-i şahbā-yı ma'ārif Sāmī
Çekdi peymāne-i dünyādan eli

Didi tārīḫini Ṭālib Ḥānī:
Olıcaḫ reh-rev şahrā-yı ezel

Eyleyüp fülk-i vücūdın ma'düm
Yutdı Yūnus Beg'i māhī-i ecel

ایلیوب فلک وجودین معدوم
یوتدی یونس بکی ماهی اجل

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
190 Vefā gül-zārınuñ fark itmek olmaz bülbülün gülden
Televvünde maḥabbet cilve itse cāy-gır olmaz

Ġanīdür reng ü būdan şāhid-i yektā-yı bī-rengi
İzārı gāze bilmez zülfi muḥtāc-ı 'abīr olmaz

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
Cellād-ı ğamzenüñ şaf-ı müjgān yatağıdur
Ol şır-i şer-zenüñ bu neyistān yatağıdur

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fa']
Ü^{7b} Ḥaṭṭ gelüp tīre itdi rūzumuzu
Vaşl-ı mevḫūf vaḫt-i şām oldı

[Mef'ülü Mefâ'ilün Fe'ülün]
 Huld olsa yeri qarâr kılmaz
 Perverde-i hânedân-ı hayret

195 [Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
 Ne deñlü ülfet itse Qays vahşîlerle şahrâda
 Yine vâ-bestedür qalb-i hazîni zülf-i Leylâda⁵⁶

Yer itdüm hâtır-ı şâh u gedâda bulmadum Sâmi
 Diyâr-ı nistî-veş cây-ı emniyet bu dünyâda

[Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün]
 Mest-i pây-ı şanemde Sâmi-veş
 Secde-ger nice nâ-tüvân bulunur

Pend-i pâ-rişte-i maḥabbetdür
 Yoḥsa her yerde âb u nân bulunur

Saña ben gibi bende ger çok ise
 Baña sen gibi bir cüvân bulunur

200 [Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa']
 Ey Hâtem-i 'âlem-i mürüvvet â Cem
 Tîr-i sitem-i meşakḳate ammâ Cem

Bir mertebeye yetirdi iflâs beni
 Çendân ki Hudâ ganîst men muhtâcem

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fâ'lün]
 Bu dîde-i ğam-dîdeye bilmem n'oldı
 Kim geldi ve gitdi görmedük nev-rüzı

⁵⁶ Ü. Leylâ'ya

SIRRÎ EFENDÎ:

M^{8b} Bu eş‘âr Dîvân’ından intihâb olındı. ⁵⁷ (Der-kenâr: Biñ yüz on birde fevt oldı.
(s.16) Tārîh-i Nazîm Çelebi:

Göçdi Rüşdî gibi Sırrî bu fenâ dünyâdan)⁵⁸

کچدی رشدی کی سری بو دنیادن (۱۱۱۱)

SEBZÎ-İ BURSEVÎ:

Mecmū‘a-i eş‘ârından bu beyt intihâb olındı.

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün]
Miyānı mū iken bilmem o cādū-fenn ne sihr itmiş
Ki aña eylemiş āvîhte bir gün billūri...⁵⁹

SELİM-İ ‘ACEM:

Müretteb Dîvân’ı vardır. Eş‘arı ser-ā-pā pür mazmündür. Bu nazm anuñdur.
Şu‘ara ile hem-‘aşrdur.

[Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün]
205 Egerçi dāhîl-i ehl-i zemāne em lākin⁶⁰
Der-în miyāne ğarîbem çü mışra‘-ı tazmîn

SŪZÎ:

Nāmı ‘Osmān’dur. Bu beyt-i meşhūr mecmū‘asından intihâb olındı.

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]
Kārbān-ı dil-i ‘uşşāķı şikār itmek için
Tolaşur belde gezer nice zemāndur kemerüñ

⁵⁷ Ü. ve M.’de örnek şiiri verilmemiştir.

⁵⁸ M.’de tarih mükereren yazılmıştır.

⁵⁹ Her iki nüshada da ikinci satır eksik.

⁶⁰ Ü. Egerçi vāşıl-ı ehl-i zemāne em lākin

[Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün]
Tâ seher ıışk ile bîdâr ola gör kim ey dil
Şeb-i vuşlatda ne rü'yâ vü ne h'âb isterler

Ü^{8a}**SENÂYİ:**

‘Alî Efendi-zâde Sîrözî. Bu beyt mecmû‘asından intihâb olındı.

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]
Şöyle ser-mest eylemişdür neş'e-i ruhsâr-ı yâr
Bâde vü mey-hâne vü pîr-i muğan bilmem nedir

SA'Dİ:

Şeyhü'l-islâm Ebû Sa'îd Efendi. Bu eş'âr mecmû‘asından intihâb olındı. (Der-kenâr: Biñ yetmiş üçde vefât itdi. Üç def'a Şeyhü'l-islâm olmışdur.)

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
Gülüñ güşına girmez bülbülün âh-ı ciger-sûzı
Budur rüz-ı ezelden ‘âşık-ı bî-çâreye rüzî

210 Açılşak bâde-i gül-fâmı görsek sâkiyâ biz de
Ele alsak yine gül gibi câm-ı meclis-efrûzı

Nişân-ı tîrini ol kâşı yâ dür eylemez dilden
Dil-i mecrûhı gözler nâvek-i müjgân-i dil-düzı

SÂMİ (-İ DİGER):

M^{9a} Mükemmel Dîvân'ı vardır. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olındı. (Der-kenâr: (s.17) Sâmi Muştafa Beg, zümre-i sipâh-ı zafer-i penâhdandır. Pederi deryâ beglerinden. Bir mîr-i benâm olup kapudan Kılıç ‘Alî Pâşâ'nun seyfinden şerbet-i şehâdeti nüş itmiş. Mütercim-i mezbûr şağîr çalup enderün-ı hümayuna virilmiş, sonra kesb-i kemâle sa'cy ile benâm olduğı Tezkire-i Riyâzî'de mestür.⁶¹

⁶¹ Ü. mezkûrdur.

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]
 Degülüm müdde‘î ben ey Sāmî
 Eylemem kendüme vücüd işbât

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]
 N’ola hōş gelse kaçan kim güle rindâne çadeh
 Hîç boş gelmedi bir kez daħi yārâne çadeh

[Mef‘ülü Fā‘ilâtü Mefā‘ilü Fā‘ilün]
 Tā şarmayınca sîne-i mecrūhına seni
 Sāmî-i hūste-hūṭıra gelmez şifā-yı şadr

215 [Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]
 Görmese bir dem o māhı çekilür gök yüzine
 Dūd-ı āh-ı şerer-ālūdı hemān ejder olur

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]
 Dōstum incinme izhār-ı maḥabbetdür⁶² ğaraż
 Eylese rāz-ı derūnın ‘āşık-ı bi-çāre ‘arz

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]
 Sîne-i a‘dāda ḥabs olur kalur çıkmaz yere
 Luṭf idüp rindâne urma tīrūñ ey kaşı kemān

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün]
 Yağar seng-i belā başına dil kūyuñ koyup gitmez
 Tutar rāh-ı maḥabbetde anı bārān-ı iḥsānuñ

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]
 Her kaçan zerrīn ğılāfından çıka beñzer hemān
 Altun oluğdan ağan āb-ı revāne ḥançerūñ

⁶² Ü. maḥabbetden

SÜKÜNİ ÇELEBİ:

Bu beyt mecmû'asından intihâb olındı.

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

220 Pür-ğaşardur geçe gör tül-ı emel der-bendin

Râşat ümîdini ço bunda şitâb isterler

HARFÜ'Ş-ŞİN

ŞEHRİ:

Bu eş'âr Dīvān'ından intiḥāb olındı. (Der-kenār: Kaşâyidündür.)

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Göñül bir āfet-i devrānuñ oldı ḥayrānı
Ki mihre ḥande ider maşrık-ı girībānı

Ü^{8b} Müfîz-ı cūduña efrāṭ-ı cūş-ı⁶³ mevhibeden
Eger bulunmasa fi'l-i ḥilāf-ı Yezdānı

Bünüvvet ol mevci olurdı el-ḥāşıl
Temevvüc eyledügi demde baḥr-ı iḥsānı

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Şu deñlü virđi nezāket zemīne luṭf-ı bahār
Ki bād-ı pāy-ı seḥerden bile olur efkār

225 [Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Disem müjende mi dil yoḥsa ebruvānda mıdur
Virür yā tiğ ile yā tır ile cevāb baña

M^{9b} Derūna çāşnī-i sūzīş-i ḥarām olsun
(s.18) Gelürse dūzaḥ-ı ışkuñdan ictināb baña

Gelürse keşret-i nezzāreden ḥicāb saña⁶⁴
O demde surḥī-i rüyī olur niḳāb saña

Nice itsün āyīne mihr-i ruḥuñla aksini fark
Sen āftāba müşābihsin āftāb saña

⁶³ Ü.'de "cūş" yok.

⁶⁴ Der-kenār: Sā'ib'üñ ḡazeline nazīredür.

Şad-âferîn gâzel-i rûmiyâne ki Sâ'ib
Ki viridi Şehrî du şad şevk ile cevâb saña⁶⁵

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
230 Çek zevk ile zehr-âb-ı gamı ey dil-i şeydâ
Minnetle olan cām-ı Cem'î itme temennâ

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Bir dil ki ider ışk-ı ciger-tâb ile ülfet
Beñzer o kettâne ide mehtâb ile ülfet

[Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün]
Haţţ degül cām-ı lebin eyledi sürme-âlüd
Tâ ki dehr eyleye âvâze-i hüsn-ı mesdüd

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]
Gâhî çeşm-i fitne-engîzün ki mest-i h'âb olur
Üstüne ditrer tırur kâküllerün bî-tâb olur

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Âyîne-i ruhsârınu tut var ise şübheñ
Dil gâyet ile gūşe-i firķâtd ezebündur

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
235 Kurbānuñ olam eyleme isrâf-ı tecellî
Bir vech ile didāruña lâyıķ nazārum yok

Ol Yūsuf-ı üftāde be-çāh-ı 'ademüm kim
Medd-i nefes-i āhdan özge reseüm yok

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]
H'âb-ı nāzum çeşm-i hūbāndur yerüm
Fitne-cüyım sāhir-sitāndur yerüm

⁶⁵ Ü.'de "saña" yok.

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]
 Fiğānuña olmada hem-vāre hāṭırum meksūr
 Velī ne tākat-ı 'āşık ne 'ahd-ı hūbānum

Bu rūzgār-ı hüner düşmenüñ huzūrunda
 Hemān kuşūrum odur kim temām müselmānum

240 Gelüp bu kıyete-i imkāne Şehrī olduĝuma
 Be-ḥaqq-ı şān-ı hırıyet daḥi peşimānum

[Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün]
 Ü^{9a} Ey dil-ber-i 'ālī-cenāb āhūmdan eyle ictināb
 Devrān beni kıldı ḥarāb vīrāneyüm vīrāneyüm

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]
 Kābil mi o ebrūya Mesīh itmeye secde
 Zīrā yed-i kudretle tırāşīde şanemsin

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
 Dil-i zāruñla germ-ülfet ḥayāl-i yār bir yerde
 Ne hāletdür bu ki velehu külhan ü gül-zār bir yerde

Der-i mey-ḥānede Şehrī-i rüsvā-yı dün gördüm
 Yıkılmış kendü bir yerde yatur destārı bir yerde

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
 M^{10a} İtme ey gülbin-i nihālüm eşk-i çeşmüm pāy-māl
 (s.19) Āftāb-ı 'ālem-ārā yerde ḳor mı şebnemi

245 [Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
 Dırāz itsün felek şimden gerü dāmān-ı maksūdı
 Ki ben nev-mīd olup ḳaç^c eyledüm dest⁶⁶-i temennāyı

⁶⁶ Ü.'de "dest" yok.

[Mef'ülü Mefā'ilün Mefā'ilü Fa'ül]
Küttāb arasında meskenüm şaff-ı ni'āl
Olursa kıyas eylemeñüz ednāyum ...⁶⁷

[Mef'ülü Mefā'ilün Mefā'ilü Fā']
Ser-nāme-i ta'zīmde ol kavm-i güzīn
'Unvān ise ben numūne-i imzayum

[Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Şām-ı cennet meşām hōşça velī
Halkınuñ⁶⁸ şöhetinde 'ālim yok

250 Ehl-i dil eylesün mi anda qarār
Tutalum cennet olmış 'Ādem yok

ŞEF'İ ÇELEBİ:

Mecmū'asından bu beyt intiḥāb olındı.

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
Zebān olsa tenüñde her ser-i müyuñ hiçāb olmaz
Süküt itmek gibi nā-dāne 'ālemde cevāb olmaz

ŞEYHİ:

'Allāme Efendi. Naḳīb olmışdur. Mükemmel Dīvān'ı vardır. Bu eş'ār Dīvān'ından intiḥāb olındı. (Der-kenār: Biñ kırk üçde vefāt itdi.)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Bāğa efsün okıyup ref'-i güzend itdi şabā
Gülleri āteş idüp hārı pesend itdi şabā

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
Yāruñ peyām-ı vuşlatı efsāne çıkdı hep
Ol semtün āşınāları bī-gāne çıktı hep

⁶⁷ Her iki nüshada da ikinci satır eksik.

⁶⁸ Ü. halkuñ

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
 Cā'iz ki çıka 'azline haṭ-ı manşıb-ı ḥüsnüñ
 Şeyhî'ye de bir luṭf idegör gün gicelidür

ŞEYHÎ:

Ḳudsî-zāde. Bu eş'ār mecmū'asından intihāb olındı.(Der-kenār: Biñ seksen beşde vefāt itdi. Tārīḥ-i Feyzî:

Menzili 'adn ola Ḳudsî-zāde'nüñ el-fātiḥa

منزلى عدن اوله قدسى زادهنك الفاتحه (١٠٨٥)

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
 255 Hem-zād gerek himmet-i erbāb-ı mekārım
 Yoḥsa kişi taḳlīd ile şāḥib-kerem olmaz

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefâ'ilü Fā'ilün]
 Tertīb-i sūr eyledi gül mevsimi yine
 Zer duḫterine ḥātem-i la'līn nişān gerek

Ü^{9b} Ellerde gül yerine mey-i erguvān gerek
 Meclisde nuḳlümüz leb-i şeker-feşān gerek

ŞĀNÎ:

Vānî. Bu bir iki beyt Dīvān'ından intihāb olındı.

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefâ'ilü Fā'ilün]
 Ḥammām-ı sīne vaḳf-ı ḥayālidür ol şūḥuñ
 Ser-i ḳubbesinde dāderüm aña şışedür

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 M^{10b} Ders-i ḥübān-ı kütüb-hāne-i işrāḳıyyūn
 (s.20) Ne tekellüm ne ḥiṭāb u ne kitāb isterler

260 Nürdur geldi Muhammed şulb-ı İbrāhīm'den

.....⁶⁹

ŞEYHİ ÇELEBİ:

Bu beyt ol maḥdūm-ı 'ālī-ḳadrūndür ki intihāb olındı.

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]

Miḥrāb-ı ḥüsn-i yarı gönül ārzūdadur

Çeşmüm anuñ için eşk ile dāim vuzūdadur

ŞEKİB ÇELEBİ:

Mecmū'asından bu eş'ār intihāb olındı.

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]

Ey 'andelīb-i dil yine feryād ü nāle it

Berg-i güle sirişk-i dem-ālūdi jāle it

[Fā'ilätün Mefā'ilün Fā'ilün]

Ben ki mihr-i sipihr-i 'irfānum

Ḥayr-dād dü çeşm-i nā-dānum

[Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün]

Gülşene olsa vezān feyż-i nesīm-i himmeti

Sāğar-ı şahbā gibi eylerdi gül def'-i ḥumārı

[Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün]

265 Ta'viyet-baḥş-ı za'ifān olsa luṭf-ı himmeti

Pençe-i güncişk⁷⁰ iderdi murğ-ı 'anḳāyı şikār

⁶⁹ Bir beyit olduğu tahmin edilen bu parçanın diğer mısraı Ü. ve M.'de yoktur.

⁷⁰ M. pençe-i gencüñ

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
Fiğân kim nâle mu'tâd eyledik gül-zâr-ı dehr içre
Çü bülbül ey gül-i ter bu dil-i şeydâ-yı derdüñden

[Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'lün]
Leb-i cân-bağş-ı la'l-gūnı anuñ
Râhat-ı cānıdur şekībānuñ

HARFÜ'Ş-ŞÂD

SABRÎ:

Şerîf Şabrî. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olındı. (Der-kenâr: Bu eş'âr ğazeliyyâtındandır.)

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
Şu deñlü büy-ı mey kıldı mu'atţar bezmi⁷¹ müşg-āsā
Şurāhîñüñ o dem ƙan geldi burnundan degül şahbā

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]
Zevraƙ-ı şahbāda şanmañ kim şikest oldı habāb
Rüzgāra yelkeni aldirdı keştî-i şarāb

270 Şarılur pîrāheni ol şūha ammā 'āşıkuñ
Şu'le-i āhı şeb-i hayretde olur māh-tāb

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]
Düğmeñi yer yer çözüp 'uşşāƙa luţf it sîne aç
Şad müdevver ƙufl ile der-beste bir gencîne aç

Ü^{10a} [Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]
'ışƙ tursun ƙo mecāzî ise de göñlüñde
Āb-ı engür hum içre duraraƙ bāde olur

Gerçi kim 'aƙl gider varılacaƙ mey-kedeye
Hele bir pāre kişi ƙayıddan āzāde olur

M^{11a} Çok zamāndur çıƙalı hāţır-ı vîrānemden
(s.21) Şimdi dîvāne göñül kûy-ı dil-ārāda olur

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
275 Resen-bāzān-ı 'ışƙuñ hāzer feryād u zārından
Ki anlar dem-be-dem hengāme-i ğamda Hudā dirler

⁷¹ M. dehri

Beni ‘ayb itme zâhid sen daħi bed-nâm-ı ‘âlemsin
Baña mey-ħ̣ṿâre dirlerse saña ehl-i riyâ dirler

[Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün]
‘Âdem bu bezm-i devr-i dil-ârâya bir gelür
Bil kıadr-i ‘ömrüñi kişi dünyâya bir gelür

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]
Sîm ü zerdür getüren yârı kıo ğayrı kârı
Ne niyâz-ı dil ü ne cezbe-i esmâ getirür

[Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün]
Seni ğördükçe her gül ol kıadar şerm ü hicâb eyler
Ki perr-i bülbülü ruhsârına bulsa niķâb eyler

[Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün]
280 Niyâz-nâme-i dil yâre bî-zebân oķunur
Oķunsa ger o perî ħâneye nihân oķunur

Şadâ-yı nâle degül ğarķa-ğâh-ı ğamdur bu
Sefîne-i dil-i ser-geştede ezân oķunur

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]
Bülbül-i şeydâ ne bilsün sūziş-i pervâneyi
Şem‘i ğörse şu‘lesin gül dūdını sünbül şanur

[Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün]
Şabâdan itme ğöñül ħâk-i pâyini ümmîd
Bu denlü luķ u kerem rüzğârdan gelmez

[Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün]
Ne burcuñ mâhısın pertev-perest-i ķal‘atun kimdür
Ne bezmün şem‘isin pervâne-i bi-taķatun kimdür

285 Kimünle leb-be-leb zânû-be-zânûsın şafâlarda
Sebû-veş hem-nîşinüñ cām-veş hem-şoḥbetüñ kimdür

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
Hele İsfendiyâr-ı çerḥ-ı ser-keş dīdesin açsın
Bu meydâna yine bir Rüstem-i şāḥib-şiyem çıktı

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]
Dil ki ser-bāzân-ı rezm-i 'ıṣḩunuñ Suhrābıdur
Rüstem-i ḩaçer-keş çeşmüñ anı ḩıç ḩor mı sağ

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
ḩaşdına meşveret üzre dil-i miḩnet-ḩūnuñ
Baş başa virdügi budur ol iki ebrūnuñ

[Mef'ülü Fā'îlâtü Mefā'îlü Fā'îlün]
Devrân (zükām)-ı ⁷² ḩam ile beni bî-dimāḩ ider
Bāḩ-ı cihānda bûy-ı gül-i 'ıṣret istesem

290 Biñ kere āb-ı rûyum ile itdürür vuzû
Bir secde-i niyāza eger ruḩṣat istesem

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]
Ü^{10b} Āteşin āhum ḩazālı mihre şalmıṣdur kemend
ḩaçma benden gel kemend-i tāb-dārumdan şaçın

ḩabrüme çeşm-i ḩaçaretle nazar ḩılma saña
ḩ'āb-ı bî-huṣi virür ḩāk-i mezārumdan şaçın

M^{11b} Bir gün evc-i fitneden Şabrî iner murḩ-ı dile
(s.22) Şāḩbāz-ı zülfi bāl-efşān-ı ⁷³ yārumdan şaçın

⁷² Ü.'de "zükām" bu kelime eksiktir. M.'de bu kelimeyi her ne okumak zor ise de mânâ bakımından uygun düşmektedir.

⁷³ M. bar-efşān

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Geç o naḥlüñ arzū-yı sāyesinde kim meşām⁷⁴

Behre-dārı nefḥa-i gül-berg-i iḥsān olmiya

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

295 Bir zemān vaşluñla ğam-ı fersūd dirdüm bādeye

Şimdi içsem eşk-i ḥün-ālūd dirdüm bādeye

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]

Ol seng-i dile sūz-ı dilümden ḥaber eyle

Ey āh-ı ḥazīnüm eşer eyle eşer eyle

Der ḥ'āb mı bī-dār mısun nāzı ḳo ey baḥt

Yā kem-nigeh ol baña ya ḥüsn-i naẓar eyle

Görsün nice olur çāşnī-i cām-ı maḥabbet

Bu 'aql-ı ḥod-ārāyı da benden beter eyle

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Serd-i sūrdan cū-yı dil yaḥ-beste-i ğam olmada

Neyyir-i şubḥ-ı keremse pertev-endāz olmadı

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

300 Dırāz itmem çeh-i kām-ı dile dād-ı temennāyı

Çıkarıdum ḥāḫırumdan Yūsuf-ı vaşl-ı dil-ārāyı

Şikāyet yārdan feryād dilden dād gerdündan

Ser-i cāna düşürdi sad hezārān-güne ğavġāyı

ŞABŪHİ:

Mevlevi Şeyḫī. Mükemmel Dīvān'ı vardır. Bu eş'ār Dīvān'ından intiḫāb olındı.
(Der-kenār: Biñ elli yedi ḥudūdunda vefāt itdi.)

⁷⁴ Ü. Geç o naḥlüñ arzūsundan kim meşām-ı sāye

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Hañçer elde tîğ belde bāde serde sīne çāk
 Şehlevendüm tarz-ı hāşuñ ādemi eyler helāk

Nürdan bir serve ol kim kıadr-i dil-cū kıoymuş ad
 Mihre 'arız gurre-i garrāya ebru kıoymuş ad

ŞİDKİ ÇELEBİ:

Mecmū'a-i eş'arından bu beyt intiḫāb olındı.

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Meger kim Nükhet-i zülfini uğratmış şabā bāğa
 Dimāğ āşüfte gördüm 'andelīb-i nāle⁷⁵-pīrāyı

ŞĀBİR:

Meḫmed Pārsā Efendi. Gelibolulu. İki beyt mecmū'asından intiḫāb olındı.

305 [Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 O seng-dil giderek āhenīn ḫisār oldı
 Ne tīr-i āh aña ne ḫañçer-i fiğān geçeyor

Tevekkül eyle hemān bāb-ı Ḥaḫḫ'a ey şābir
 Zemān-ı ğam daḫi çok kıalmadı hemān geçeyor

ŞĀ'İB:

Ü^{11a} İşfahānī. Türkī Dīvān'ı vardur. Bu eş'ār andan intiḫāb olındı.

M^{12a}

(s.23) [Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Bulup kıının keser cevlān idende ildırım tīği
 Göñüller perdesinde 'ışkı pinhān eylemek olmaz

⁷⁵ M. nağme

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
 Çekmedi bülbül nefes tâ gitdi gül gül-zârda
 Hîç kâfir ҡalmasun yâ Rabb cihânda yârsuz

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]
 Muḥîṭ-i 'ıŝḳ araman ol ḥabâb-ı pâ-y-ı kim
 Ki gitdi yaŝum u başumdadur hevâsı henüz

310 [Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]
 Őarâbdan ne 'aceb olmasañ eger ser-ḥōŝ
 Bu tuzlu lebler ile n'eylesün saña

[Mef'ülü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün]
 Âdem nedir ki içmiyesün virdigün şarâb
 Virseñ eger firîŝteye mey bî-gümân iĉer

Şâ'ib çü men anuñ sözüni yere ŝalmazam
 Bilmem niçün benüm ҡanumı âsmân iĉer

ŞAFVETİ EFENDİ:

Bu eş'âr Dîvân'ından intiḥâb olındı.

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]
 Bir başķa nigehdür bilür erbâb-ı maḥabbet
 'Uŝŝâķı görüp nâz ile yâbâne baķıŝlar

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]
 Ey şem' göre luṭf-ı güli bülbüle kıymaz
 Efsûs ki pervâne-i süzâne kıyarsuñ

315 Zaḥm urma dimem sîneme pür-âteş-i 'ıŝḳum
 Ḥavfum budur ol ḥanĉer-i bürrâna kıyarsuñ

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün
 Güle eylerdi eşer olsa fiğānuñ bülbül
 Nāle-i Şafvetî-i 'āşık-ı şeydāyā göre

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
 Hudā bilür ki haqîkatde 'abd-i muhlîşiñem
 Degüldür 'arz-ı 'ubūdiyyetüm riyā vü mecāz

SULHÎ EFENDİ:

Bu beyt mecmū'asından intihāb olındı.

[Mef'ülü Fā'îlâtü Mefā'îlü Fā'îlün]
 Ey dil vücūd virme o şūhuñ haţāsına
 Bîgāne vaz'ın eyler o hep müptelāsına

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
 Bulur rāhat der-i mey-hānede mestāne düşdükce
 'Asā-yı āh ile kalker dil-i dīvāne düşdükçe

HARFÜ'D-DÂD

ZAMİRİ: *

Hâcî Yūsuf-zāde demekle meşhūrdur. Bu beyt mecmū'asından intihāb olındı.

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]

M^{12b} Bu nev-bahārda ancak açıldı lāle-i dāğ
(s.24) Kūşād-ı gonce-i dil ıaldı bir bahārda dağı
320

---

* "Harfū'ş-Şād" da en son "Şulhī" den örnekler alınmıştır. Her iki nüshada da "Harfū'z-Zā" ya geçilmektedir. Ancak, "Zamīrī" olduğu M. nüshasındaki çıkma kaydından anlaşılan ve başka türlü de okuyamadığımız bir şair daha ilâve edilmiştir. Onu da yukarıdaki sıraya "Harfū'd-Dād" başlığı altında alarak dâhil ettik.

HARFÜ'T-TÂ**

Ü^{11b} TÂHİR ÇELEBİ:

Bu beyt mecmû'asından intihâb olındı.

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
 Hazer tîğ-i nigâhından o şūhuñ kim amân bilmez
 Daħi bir nev-zuhūr-ı 'işvedür yahşı yamân bilmez

TAL'ATİ EFENDİ:

Bu eş'âr Dīvân'ından intihâb olındı.

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
 Neyleyem gülşeni bir serv-i revân olmayıcağ
 Kim baqar pîre-zen-i dehre cüvân olmayıcağ

[Mef'ülü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün]
 Biñ yıl da olsa 'ömri kişinüñ ne dârı var
 Nüh'uñ da bir müsâ'ade-i rüzgârı var

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]
 Bu tekye bizüm tekye-i 'işret-gedemüzdür
 Dervîşlerüz Hâzret-i Âdem dedemüzdür

TARZİ EFENDİ:

Bu iki beyt mecmû'asından intihâb olındı.

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
 325 Derûnı⁷⁶ derdi yaqmaz dildeki evrâduñ ey bülbül
 Göñüldeñ qopmayınca âh-ı âteş-zâduñ ey bülbül

** M. nüshasında sehven “Harfü'z- Zâ” ve bu gruptaki birinci şair olan “Tâhir Çelebi” de “Zâhir Çelebi” olarak yazılmıştır.

⁷⁶ M. derûn-ı

Gezer vādī-be-vādī nağme-pīrā turfe vaḥşīsüñ
Bu vādilerde kimdür söyleye isnāduñ ey bülbül

TAB'İ ÇELEBİ:

Evsī-zāde. Bu eş'ār mecmū'asından intihāb olındı. On beş yaşında merhūmdur.

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Yüzüme bakmaz iken yine bilürsüñ ḥālüm
Bu tecāhülle bu iz'ānuña ḳurbān olayum

Ṭab'ī-i ḥaste-dilüñ ḳatline ey ḥākim-i dil
Güşe-i çeşm ile fermānıña ḳurbān olayım

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Bā'is-i ışık bir nezzāre imiş
Āteşüñ evveli şerāre imiş

330 [Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Elini yüzine ṭutmuş görürüz cānānı
Ġamzeler şimdi el altından iderler ḳanı

TAB'İ:

Ḥalīl Pāşā-zāde. Bu beyt anuñdur.

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
Kāfir diyemem zülf-i siyeh-kāruña zīrā
Her demde yeri Gülşen-i Firdevs-i berrīndür

M^{13a} **TIFLİ ÇELEBİ:**

(s.25) Mükemmel Dīvān'ı vardır. Bu eş'ār Dīvān'ından intihāb olındı. (Der-kenār: Tārīh-i Nā'ilī efendi berāy-ı fevt-i Ṭiflī:

Ṭıflî kulumı eyleye 'uqbâda Hudâ
Mağşûre-nişîn-i huld ü mağfûr ider

Tārîḥ-i vefâtına dimiş mâder-i dehr
Gehvâre-i rāḥat ola Ṭıflî'ye laḥd

كهواره راحت اوله طفليه لحد (۱۰۷۰)

Tārîḥ-i Nazmî berâ-yı vefât-ı Ṭıflî:
Recâ idüp Cenâb-ı Ḥaḳḳa Nazmî fevti târîḥa
Didüm gehvâre-i cennetde Ṭıflî'ye maḳâm eyle

ديدم كهواره جنتده طفليه مقام ايله (۱۰۷۰)

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
Jâleler yine ocağına şu koydı anuñ
Düdlar çıqdı kıyâs eyleme yer yer sünbül

Zîr-i bâl itmez idi beyzasın gülşende
Eger olmasa niyâz ile kebüter sünbül

Ü^{12a} Gerden pâkiñi 'aşıklaruna emdürseñ
Bâğ-ı ḥüsünüñde biterdi yine yer yer sünbül⁷⁷

335 [Mefâ'ilün Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün]
Bulunmaz egri baçar kimse kimseye hergiz
Meger ki bir birine iki aḥvel-i bed-kâr

[Mefâ'ilün Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'îlün]
Bir süz-ı tâb-ı 'ışık ile germ-iḥtilâṭ iken
Olmamış idi şem' ile pervâne âşinâ

Bir kere gūşe-i ḥam-ı ebrûña degmedük
Feryâd senden ey büt-i bî-gâne-âşinâ

⁷⁷ Ü. Bâkî Efendi'nün sünbül kaşidesine naziredür.

Var ise naķş-ı Tıflî-i güm-geştedür deyü
Olmaz o şüh şüret-i bî-câna âşinâ

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
Söyledükçe leblerün hem ğonce hem güldür baña
Kâkül-i ħam-der-ħamuñ bir şaçlı sünbüldür baña

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
340 Gören keştî-nişin olmış leb-i deryâda ol mâhı
Nüzül itmiş şanur bir ķalıb-ı bî-rüħa cân-âsâ

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]
Girince mes'ele ma'lûm-ı ħ'âce tenhâya
Ğarîb vâsıtadur fışka iştigâl-i kitâb

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
Bir büt-i bî-gâne ħûbuñ düşdi dil sevdâsına
Terk-i ıřķ itmek de müşkil âşinâ olmaķ da ğüç

[Mef'ülü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün]
Gâhî kenâr-ı meclis-i rindâna Tıfliyâ
Geldikçe ser-i şikeste gider tevbe-i naşüh

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
Tâb'-ı pâķîzem benüm ğüyâ ki tîb âyînedür
Her ne cânibden naşar olinsa ma'na ğösterür

[Mef'ülü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün]
345 Cünbişleriyle ğüşe-i ebrü-yı dil-keşî
Taħrîk-i âteş-i dile dâmân-ı fitnedür

Ğüşe-i ebrüsünüñ cünbişleründen ķorķarum
Yine ğavğa ķoparur zirâ nişân-ı fitnedür

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Bî-ḥayā devletiyān bü'l-hevesān ālūde
 Şimdi var ise edeb meclis-i taşvîrdedür

[Mefā'îlün Fe'îlâtün Mefā'îlün Fe'îlün]
 Bize o meh-veşüñ feyż-i luṭf-ı cūdı mı var
 Yanında zerre kadar 'aşıkuñ vücudı mı var

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Devlet menişān-ı luṭfunı zehr-i sitem eyler
 Terk-i kerem itse bize daḥi kerem eyler

M^{13b} Şakınur cür'asını sākî-i devlet bizden
 (s.26) Destini sāğar-ı iḥsānına ser-püş eyler
 350

[Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün]
 Güft ü şenîd-i vaşl ile olmam fesāne-güş
 Ser-nāme-i maḥabbetümüz bir nigāhdur

[Mef'ülü Fā'îlâtü Mefā'îlü Fā'îlün]
 Her gördüğü perîye göñül mübtelā olur
 Ammā dimez ki soñra görünmez belā olur

Ü^{12b} [Mef'ülü Fā'îlâtü Mefā'îlü Fā'îlün]
 Cuşā getürdi baḥr-ı ğamı yine rüzgār
 İtsem 'aceb mi keştî-i ümmîdi der-kenār

Ṭa'n itme dilde işler ise zaḥm-ı ḥançerüñ
 Dil yāresüz oñulmaz eyā şüh-ı şîve-kār

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
 355 Göñül 'ışkuñla bāğ-ı āteşindür reng ü bû olmaz
 Bu bir birine tāb-ı āşinādur bunda cū olmaz

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Var ise reftâre âğâz itmek ister Tıflîyâ

Der-miyân itmiş çemende dâmenin ol serv-i nâz

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

N'ola âvâre olsağ biz ğubâr-ı kûy-ı cānānuz

Ki hîç cem' olması mümkün degül özge perîşānuz

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]

Kûh-ı şahrâ kısmet olmuş Kays vü Ferhād'a bizüm

Hāk-i pây-ı der-geh-i dil-dāra düşdi gönlümüz

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]

Bu lücce keştî-i Nūh'a necāt virmiş işitdük

O da zemān ile bir kerre rûzgārına düşmiş

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]

360 Cihān kerem-ver iken kām-kārı da var imiş

Metâ'-ı ma'rifetüñ i'tibārı da var imiş

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]

Teğâfûlāne nigāh itme āşinālaruña

Düşer mi sen şeh-i iklīm-i hüsñ ü āna ğaraz

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]

Ġurūr-ı hüsñ ile ammā görünmez gözüñe 'ālem

Geçersüñ yanumuzdan ehl-i 'ışka bir selāmuñ yok

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]

'Aceb mi düşse beyābāna Kays-ı dīvāne

Cihānda bulmadı bir yār keşf-i rāz idecek

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]

Āvāre kebüter gibi gitmek hevesiyle

Gelseñ de eger meclise yabāne bakarsuñ

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
 365 Biz ol âvâre-i şahrâ-yı dūr-â-dūr-ı ııřkuz kim
 Şalar vâdî-i hecre deşt-i ğam vuşlat murâd itsek

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün
 Feyz-i nev-rüz ile târ-ı 'ankebütı seyr iden
 Tıflıyâ şanki urulmuş küşe-i dîvâre gül

Vireli bâĝda revnâķ gül-i âl üstine gül
 Şehlevendüm řaķınur kırmızı şâl üstine gül

M^{14a} Hâşıdur var ise sultân-ı bahâruñ Gülşen
 (s.27) Jâle naķdini alur sâl-be-sâl üstine gül

Dâmen-efşân yetiş ey bülbül-i şürîde yetiş
 Çıķdı gülşende ser-şâh-ı nihâl üstine gül

370 Dâĝlar sînede dil-i nâlede ğüyâ ķodılar
 Kafes-i bülbül-i şürîde nevâl üstine gül

[Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün]
 Ü^{13a} Ey yaķan bir iki bî-çâreyi ııřķ âteşine
 Olma şemşîr-i zebân-ı şu'aradan ğâfil

[Mef'ülü Mefâ'ilün Mef'ülü Mefâ'ilün]
 Bîd itdi dest-i yâri ol bâĝbân-ı ħüsnüñ
 Güldeste-i niyâza bir ğonce-i tebessüm

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
 Ser-â-pâ ħüsn-i bî-hem-tâña söz yok ey Mesîhâ-dem
 'Aceb mi itse mir'ât-ı ruĥuñ tûşîleri ebkem

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
 Ğöñül dūr olsa da ey řüh zülf-i müřĝ-sâyuñdan
 Yine ayrılmaya ħâķ-i der-i devlet-sarâyuñdan

375 Felek hem-vāre hūrşīd olsa olmam zerresi anuñ
Ġubār-ı kūyuñ olmağdur recāmuz hāk-i pāyuñdan

[Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün]
Zamān-ı kısmet-i mihrinde ol şeh-i hūbān
Baña cefāsını luṭf eylemiş ziyād olsun

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün]
Sirişk-i çeşm-i hūn-ālūd ile ey şūḥ-ı bī-pervā
Elümde cām döndi taşt-ı pür-hūn-ı Siyāvūş’a⁷⁸

[Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün]
‘Aqıl ne gūne rağbet ider dehr bāğına
Būy-ı güli zükām-ı cünündür dimāğına

[Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün]
Tertīb-i intizāmına çerhūñ hālel virür
Bir kerre gelse hāṭıruma arzū-yı āh

380 [Mefā‘ilün Fe‘ilātün Mefā‘ilün Fe‘ilün]
Olam gibi yine meftūnı bir füsün-kāruñ
Cünūnum olmada ġālib bahār vaşfında

[Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün]
Ne elüm sāye gibi gūşe-i dāmānuñda
Ne dilūñ bir yeri var zūlf-i perīşānunda

[Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün]
Pervāne gibi olma şaķın ‘aşıķ-ı güstāḥ
Peymāneden öğren reviş-i būs u kenārı

[Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün]
İftihār itmeme nizām-ı hāl ile mānend-i gül
Ben perīşānlıķda buldum rağbeti kākül gibi

⁷⁸ Ü. Siyāğūş

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Ey 'âşık-ı âvâre yetiş küy-ı nigâra
Ağyâr o meh-pâreyi mestâne düşürdi

[Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün]
385 O şevkler o şafâlar o 'işret ü demler
Nedîm-i meclis-i yâr olduğum zamânlar idi

ḤARFÜ'Z-ZÂ

M^{14b} ZUHÛRÎ EFENDİ:

(s.28) Bu eş'âr dîvân'ından intiḥâb olındı.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün
Dilüm ḥirbâ-şifât ser-geşte-i nazẓâreñ olmışdur
Fürüg-ı âftâb-ı rüy-ı 'âlem-tābuñ anduqça

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
Alınca ⁷⁹ destüme sîr-i ruḥuñla cām-ı sehbâyı
Gözüm icrâ ider ser çeşme-i bâğ-ı temennâyı

---

⁷⁹ Ü. alursam

HARFÜ'L-'AYN

İŞMETİ EFENDİ:

İki def'a Rûm-ili kâzî-'askeri olmuştur. Bu eş'âr anuñdur. Dîvân-ı belâgat-
'unvânlarından guşt olundı.⁸⁰

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
Ü^{13b} Demdür ki şu'le-ḥîz ola kibrît-i âftâb
Sünbül sefid-gün ola dūd-ı bahârdan

[Mefā'ilün Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün]
Hemîşe ârzü-yı cām-ı pür-şarâb iderüm
Mişâl-i zerre temennâ-yı âftâb iderüm

390 Serüm mişâl-i dıraḥt-ı şüküfe-dâr-ı sefid
Elümde bâde-i gül-rengden ḥicâb iderüm

Bilinmesün diyü âşâr-ı ışk İşmetiyâ
Sirişk-i âli ruḥ-ı zerdüme niḳâb iderüm

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
Bâzū-yı baht ger pür iderse kemānumı
İster verâ-yı kâfa ḳosunlar nişānumı

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
Miyānuñ naḳşı çıḳmaz bir dem âgüş-ı ḥayālümden
Beni kendüñ gibi ey bî-vefâ nâ-mihribân şanma

[Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün]
Yâr⁸¹ olmazsa murāduñca gehî incinme
Yâ hemân her didigüñ ey dil-i zâr olsun mı

⁸⁰ M. Bu eş'âr anuñdur.

⁸¹ Ü.'de "yâr" yok.

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]
 395 İçer şafâ ile bir cām-ı lāle-gün ammā
 Çeker o bir kadehüñ bir sene humārını gül⁸²

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün]
 Bu sūz-ı tāb ‘aceb mi hezārdan hele ben
 Taḥammül eyliyemem tāze bir cūvān görsem

[Mefā‘ilün Fe‘ilâtün Mefā‘ilün Fe‘ilün]
 O meh-veşüñ baqamam rüyına hicābumdan
 Hemān şaḥīfe-i ruhsārı lāle-zāra döner

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]
 Bir hilāli istese bir demde eyler āf-tāb
 Āferīnler sākī-i sihr-āferīnūñ kārına

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]
 Çāre var mı Kays kadrīn bulmağa āşüfte-dil
 Bāğda⁸³ gün başına bir serv-i āzād itse de

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]
 400 Açılsa gonce-i dil geşt-i bāğ itsem bahār olsa
 Bir elde sāğar-ı la‘līn bir elde dest-i yār olsa

[Mefā‘ilün Fe‘ilâtün Mefā‘ilün Fe‘ilün]
 Bu demde içmemege çāre var mıdur ādem
 ‘Ale’l-ḥuşuş ola sākī-i ḥande-rū tāze

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün]
 M^{15a} Elünden içmemek yārūñ ne mümkün cām-ı pür şūrı
 (s.29) Çeker meclisde ḥançer sīnem üzre çeşm-i maḥmūrı

⁸² Ü. Çeker o bir sene kadehüñ humārını gül

⁸³ M. bāğına

‘AṬĀYĪ:

Üstād Nev'î-zāde ‘Aṭāyî Efendi. Mükemmel Dīvān'ı vardur. Bu eş'ār anuñdur. (Der-kenār: Tüvüffiye yevmü'l-işneyn selḥ-i cemāziye'l-āḥire sene ḥamse ve erba'în ve elf. Düfine fî-yevmi's-şülüṣā ḡurre-i recebü'l-esāmm bi-cenb-i vālidetihi rahimeha'llahu te'ālā bi-hurmeti'n-nebiyyi'l-emîn.)

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Metā'-ı ma'rifet ü fazlı baña bildürdi
Şu dem ki tıtdı peder menzil-i 'ademde maḳām

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Mihr şanma düşürüp bu sebze-zāruñ nergisin
Şişe-i çerḥe ḳodı bir deste idüp āsmān

405 [Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
Şuyın aldı bu demde āteş-i sūzānı ḥürşidüñ
Seḥāb itmiş idi gerçi āb-dāde tiḡ-i kühsarı

Ü^{14a} [Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
Zer duḡter ile bir olıcaḳ sāḡar u şarāb
Ḳız Ḳulesi gibi görünür ortada ḥabāb

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
Olup ben ḥāḳden dāmen-keşān ol serv-i nāz itmiş
Meger kim ḥün-ı eşk-i çeşm-i terden iḡtirāz itmiş

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Def'-i ḡam eyler şu kim rıḡl-ı girānı ḳaldırur
Destine meş'al alup bir kār-bānı ḳaldırur

‘İZZETİ EFENDİ HAZRETLERİ:

Bu eş‘ār ol vücūd-ı kāmilüñ Dīvān’ından intiḥāb olındı. (Der-kenār: İki def‘a Rūm-ili kādī-‘askeri olmışdur. Biñ ṭoḡsan üçde fevt oldı. Biñ ṭoḡsan iki şa‘bānında baḡteten vefāt itdi⁸⁴. Tārīḡ: “Bula cāh-ı Firdevs-i a‘lāda Meḡmed ‘İzzetī”

بوله جاه فردوس اعلا ده محمد عزتی (۱۰۹۲)

[Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün]

Hergiz yıķılmasun dil-i erbāb-ı ehl-i derd⁸⁵

Yā Rabbī eski şehre yeni ‘ādet olmasun

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün]

410 Nigāh itmez teḡāfülde degüldür gerçi dil-ḡvāhı

Düşer ḡançer elinden ḡamze-i sermestiniñ ḡāhı

[Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün]

Kim başa çıķdı ṭurra-i ebrū-kemān ile

Kim söyleşür o ḡançer-i Hindū-zebān ile

[Mef‘ülü Fā‘ilātü Mefā‘ilü Fā‘ilün]

Bir cüy-bārdur ki ider servi der-kenār

Ḳaddüñ ḡayāli didede eşk-i revān ile

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün]

Dem-i vuşlatda yā Rab cānuma gösterme hicrānı

Du‘ā maḡbūl olurmuş çünki hasret ḡasretin görse

Ne minnetler çeker sāķī-i dehr-i sifle-perverden

Bu bezmüñ ehl-i dil bir iki cām ‘işretin görse

‘ÖMRİ:

Naşuḡ-Pāşā-zāde. Bu eş‘ār mecmu‘asından intiḥāb olındı.

⁸⁴ Ü. ve M.de birinci kayıt olan 1092 tarihi sehivlidir.

⁸⁵ M. Hergiz yapılmasun dil-i virān-ı ehl-i derd

[Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün]
 415 O dügmeler ço yerinde çözümlösün tursun
 Tılsım-ı âyîne bendün bozulmasun tursun

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]
 M^{15b} Çeke gör ol şanem-i bî-bedeli pehlüya
 (s.30) Aldanup kalma şakın bir iki şeft-âlüya

‘AVNİ:

Hâbil-zâde Efendi. Bu beyt mecmû'asından intihâb olındı.

[Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün]
 Ne deñlü olsa da nev-mîd ehl-i ışık yine
 Nigâh-ı hasret ile intizârı bâkîdür

‘AYŞİ EFENDİ:

Bu beyt mecmû'a-i eş'ârından intihâb olındı.

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
 Eger ruşat olursa 'âşıkuñ âh-ı ciger-süzü
 Bu bezmün böyle kalmaz hep söner şem'-i şeb-efrüzü

‘ABDİ EFENDİ:

Şâm'dan ma'zül. Merhûm oldı. Bu beyt mecmû'asından intihâb olındı.

[Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün]
 Elde duhân ile kaçan ol büt-i dil-sitân gelür
 Leşker-i gam cevâbına gürz ile pehlevân gelür

Ü^{14b} **‘ABDİ (-İ DİĞER):**

Şâkird-i Yünus Beg. Bu beyt mecmû'asından intihâb olındı.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]

- 420 Kân ile yazup nâmesini milk-i 'ademden
Şehr-i çemene eyledi irsâl kıaranfûl

'ABDÎ PÂŞÂ:

'Abdî Pâşâ-yı Nişâncı, Şârih-i 'Örfî. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olındı.

[Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün]

Ruĥ-ı dil-cû da güzel zülf-i semen-bû da güzel
Nice tercîh ideyüm o da güzel bu da güzel

Nice şarulmasun Allahı seversen âdem
Sîne sîmîn ü miyân ince vü pehlû da güzel

Böyle pâkize bir âşûb-ı cihân sev 'Abdî
Yohsa şâyeste degül 'ışka her âlûde güzel

'ARZÎ EFENDİ:

Bu eş'âr mecmû'asından intihâb olındı.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]

Olduĥça dil-i âzürde âh-ı ĥasret
Olur ser-i şürîde penâh-ı ĥasret

- 425 Ol zevke toyulmaz ki geçe nâz ile yâr
Sen eyliyesüñ aña nigâh-ı ĥasret

[Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün]

Pinhân olup helâküm için n'eyler ol perî
Ėâfil görünse ĥöd beni ol ĥâlet öldürür

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fā'ilün]

M^{16a} Bu hüsn ile çün nāra vara ol büt-i tersā
(s.31) Dūzaḥda olan ehl-i hevā bī-keder olsun

Mālik olacaḡsıñ o güher-pāreye āhir
Ey nār-ı cehennem saña şad müjdeler olsun⁸⁶

‘ĀRİF ÇELEBİ:

Bu beyt Dīvān’ından intihāb olındı.

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
Harāb olmuş nice devlet-serā gör baḡt-ı Cemşīdi
Ṭarab-gāh-ı ḡarābāt-ı muḡān ma‘mūr ḡalmışdur

‘İFFETİ ÇELEBİ:

Bu beyt mecmū‘a-i eş‘ārından intihāb olındı.

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
430 Her ṭaraf zülfin ṭaḡıtdı ol tezerv-i ḡōş-ḡırām⁸⁷
Şayd içün āvāresini nice yüzden ḡurdı dām

⁸⁶ Ü.'de ve M.'de, der-kenār, “Bu kıt'a Vecdī'nündür taḡkik oluna” notu vardır.

⁸⁷ Ü. serv-i ḡōş-ḡırām

ḤARFÜ'L-ĠAYN**ĠAFÜRİ EFENDİ:**

Üstādum Şeyḫ Maḥmūd. Bu iki beyt ol vücūd-ı kāmilüñdür. (Der-kenār: ... Yetmiş sekiz ḥudūdunda fevt oldı. Tārīḫ-i Nālī-i Üsküdārī)

Cümleye Hâtif du‘ā idüp didi tārīḫini
Açuñuz Maḥmūd Efendi rûḫuna el fâtiḫa

[Mef‘ülü Fā‘ilâtü Mefā‘ilü Fā‘ilün]
Düzd-i nigāḫ u ṭurfe-ḫırām-ı şanavberī
Bezm-i çemende nergis ü şimşadı mest ider

Kâbil midür ki ol gözi āḫū şikār ola
Her bir nigeḫde biñ dil-i sayyadı mest ider

HARFÜ'L- FÂ'

Ü^{15a} **FÂ'İZİ:**

Ḳāf-zāde Fā'izī Efendi. Bu eş'ār Dīvān'ından intihāb olındı. (Der-kenār: Māte munfaşılan 'an-ḳazā-i Selānik. Hātif-i Ḳudsī aña lafzan, ma'nen tāriḥ didi):

Göçdi biñ otuz bir recebi 'Abdu'l-Hay

كجدى بيك اوتوز بر رجبى عبد الحى

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Mü'essir olmya mı nār-ı ğayret-i bülbül
Ḳalur gider mi ki böyle miyān-ı ḥārda gül

Yine bize ḳalacak ḥārıdur bu gül-zāruñ
Bir iki günlük imiş çünki rüzgārda gül

435 Revā mıdur k'ola pā-māl geç revān-ı tarīk
Yazık degül mi ḳala ḥāk-i reh-ġüzārda gül

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
Oḥşar girih-i kākül-i pür-çīnünüñ eller
'Aşıklarınunñ ḥişşeleri çīn-i cebīndür⁸⁸

Çok seng-i melāmet yer egerçi felek ammā
Bir nesne ḳopar ḳısmı degül ḥaylī metīndür

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Benüm o Rüstem-i endīşe līk ḥīle ile
İzā'at eylemek ister felek mişāl-i şefād

Benüm o Bijen-i çāh-ı belā ki bir kerre
Taḳayyüd itmedi taḥlīşuma tōhmetin zād

⁸⁸ Ü.'de ve M.'de sayfa kenarında "Bu ḳaşīdeyi Selānik'den Şeyḥü'l-İslām Yahya Efendi hazretlerine göndermişlerdür." kaydı vardır. (İmza okunamadı.)

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]
M^{16b} Hiç cem‘iyyet-i hâtırdan eğer gördüñ mi
(s.32) Bu kadar meclise uğrar yoluñ ey bād-ı şabā
440

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün Mefā‘ilün
Dil-i zāra n’ola hem-dem olursa sāgar-ı şahbā
Göñüldeñ göñüle yol var dimişler ey gül-i ra‘nā

Dil-i ‘aşıkda gizlenmez maḥabbet fāş olur āḥir
Nihān olmaz muḥaşşal şīşe içre bāde-i ḥamrā

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]
Fā‘izī cānān ile cān cāna olurduk eger
Olmasaydı cāna ten cānāna pīrāhen ḥicāb

[Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün]
Ancaḳ biz anuñ bir ḳurı cāmına yetişdik
Cemşīd zamānında imiş şān-ı ḥārābāt

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]
445 Olmasa Leylā eger cām-ı mey-i ‘ışḳ ile mest
Eylemezdi kāse-i Mecnūn-ı şeydāyı şikest

[Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün]
Ġarḳ olsa belā baḥrına girdāb-ı maḥabbet
Ağzını açup söylemez erbāb-ı maḥabbet

[Müfte‘ilün Mefā‘ilün Müfte‘ilün Mefā‘ilün]
Elde sebū ile ḳaçan bezme mey-āverān gelür
Leşker-i ğam cevābına gürz ile pehlevān gelür

Neslinüñ tarīḳını pīr-i muġān bilür hemān
Ġamla varan cenābına ḥurrem ü şād-mān gelür

Anı da böyle añdıran sāgar-ı zer-nigāridur
Yoḥsa bu kevne Cem gibi çok şeh-i kām-rān gelür

450 Ğāfil iken bu rūzgār bezm-i şafādan al murād
Meclis-i 'ıyşl telḡ ider Fā'iziyā zemān gelür⁸⁹

[Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ılātün Fe'ilün]
Ü^{15b} Rind-i pīr olup za'ıf olmaqla qalmaz bādeden
Bezm-i 'ışretde yine rıḡ-ı girānı qaldırur

[Mefā'ilün Fe'ılātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Nesīm-i vuşlata aldanma kūy-ı dil-berde
Şaḡın şaḡın ki hevā-yı ḡicāz-ı āteşdür

[Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ılātün Fā'ilün]
Naḡş-ı pāyüm āb-ı eşkülme ḡolar girdāb olur
'Azm-i rāh itsem ser-ā-rā reh-güzer girdāb olur

[Mef'ülü Fā'ılātü Mefā'ilü Fā'ilün]
Āyīn ü resmi şehr-i ḡarābātuñ özgedür
Bir gice ḡapusunda yatar pād-şāh olur⁹⁰

[Mef'ülü Fā'ılātü Mefā'ilü Fā'ilün]
455 Gül vefḡıñı ki baḡt-ı gülistāne ḡondılar
Ma'nide 'ömr-i bülbül-i nālāne ḡondılar

Dünyāda izdiḡām erāzil-i keder virüp
Döndüñ şu reh-revāne ki bir ḡāne ḡondılar

Ta'līn istemez dil-i ferzāne Fā'izī
Satranc-ı 'ışḡı ḡays ile ḡaşmāne ḡondılar

ḡubān-ı ḡum itdi ḡadīmī 'ışḡ ile güyiyā
ḡutup kemānı āteş-i sūzāne ḡurdılar⁹¹

⁸⁹ Ü.'de son iki beyitte "gelür" redifi yok.

⁹⁰ M.'de "her kim ki" ve "her gice" kaydı vardır.

⁹¹ Ü.'de ve M.'de son beyitin redifi "ḡurdılar" şeklindedir.

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

M^{17a} Daħi ben Şimdi bildüm rüzgāruñ neydügin ey dil
(s.33) BilinmezmiŐ Őafā-yı vaşl-ı yār ile geĀen demler

460 Mübārek olsun ey Őūħ-ı cihānum reŐkümüz yoĀdur
Yeñiden āŐinālar müptelālar tāze hem-demler

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'îlün]

Yā-Rabb yā baña Āayd-ı cihānda ferāg vir
Yā ĀuŐŐa-i cihāna devir bir dimāg vir

Muħtāc-ı merde Şem'-i Āired eyleme beni
Envār-ı 'ıŐkuñ ile sōyünmez Āerāg vir

Ben n'eyleyin Őarāb-ı cedel-ħīzi sākīyā
Sermāye-i maħabbet olur bir ayaĀ vir

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]

Āayriler gerĀi ki āgyār gözinden ŐaĀınur
Seni bu 'āŐık-ı dīdār gözinden ŐaĀınur

465 Gözini yummasa ol derd ile her Şeb yeridür
Āün Āayālūñ dil-i bī-dār gözinden ŐaĀınur

Üstine perde Āekersem n'ola ey mihr-i cemāl
Seni bu ĀeŐm remed-dār gözinden ŐaĀınur

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'îlün]

Āoynına girmek ümīd eyler idi Leylā'nuñ
Deşt-i Āayretde bu sevdā ile Āayrān idi Āays

Sāyebān itmiş idi başına murgān perini
Fā'izī milk-i maħabbetde Süleymān idi Āays

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Evvel gelenlerüñ nicedür hāli bilmezüz
 Dünyāda yā biz hele geleli görmedük neşāt

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Ü^{16a} Göñlüm irerdi belki mey-i nābdan ferāğ
 470 Mümkün olaydı şöhet-i aḥbābdan ferāğ

[Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün]
 Mey-kede ḥākin görüp şandı mey-ālūddur
 Fā'iziyā cūşış-i ḥün-ı şehīdān-ı ıışk

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 Şükrāne-i vuşlat ne var ey bād-ı bahārī
 Bir nefḥa ile añ bizi gül-zāre varursañ

[Mefā'ilün Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün]
 Miyān nāzük vü ber nāzük vü dehen nāzük
 Mişāl-i berg-i semen ya'ñi cümleten nāzük

Bir iki yār-ı münāsib ile vaqt-i ıışretdür⁹²
 Nesīm nāzük vü mey nāzük vü çemen nāzük

[Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün]
 475 İzḥrāb itmekden olmaz hiç ḥālī bir zemān
 Murğ-ı cāna dāmdur taḥdīr olınmış āşiyān

[Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilätün Fe'ilün]
 Şorma āvāreligüm ıışk ile mānend-i gubār
 Bil hemān ḥūblaruñ cünbiş-i dāmānından

[Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün]
 Göñlüñe⁹³ bir daḥi fikr-i kūy-ı dil-ber gelmesün
 Anda yer yok saña ıāşık ḥāḫıra bir gelmesün

⁹² Bu beyit M.Nüşhası vr.17^b, 14.satırda kayıtlıdır.

⁹³Ü. göñle

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
 'Aşıklara ihsân idicek derd ü gamından
 Añmış bizi de o şeh-i hübân kereminden

[Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün]
 M^{17b} Alınsa kūy-ı hārābātdan turāb-ı sebū
 (s.34) Şarāb-ı nāb şafāsın⁹⁴ virürdi āb-ı sebū

480 Benüm gibi o da nār-ı gam ile yanmışdur
 Ne deñlü içse mey-i nābı var hū'āb-ı sebū

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
 Baña yā Rabb fenā mey-hānesin dā'im maḳām eyle
 Ölürsem rūḥumuñ menzil-gehin ḳandīl-i cām eyle

Ne rif'atler görüpdür rūzgār ile o da şorsañ
 Dilā ḥāk üzre pest olmuş gubāra ihtirām eyle

Göñül girdāb-ı gamda ḳaldı ey bād-ı şabā bizden
 Varırsañ sāḫile sen bāri yāra bir selām eyle

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefâ'ilü Fā'ilün]
 Ben gördüğüm cefālara Ya'ḳūb döymeye
 Ben çekdüğüm belālara Eyyüb döymeye

485 Yaḳa siyāh eyleye ṭoḳınuđı yeri
 Elfāz-ı āteşinime mektūb döymeye

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 Yine nā-gāh yasağ oldu şarāb-ı nāba
 Bāğ-ı 'işretde ḳadeh döndi çeh⁹⁵-i bī-āba

⁹⁴ Ü. şarāb-ı ğmāsın

⁹⁵ M.'de "çeh" yok.

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
 Ço ey bülbül fiğānı 'āşıkā feryādın añdırma
 Ferāmuş eylesün derdin birāz mi'ādın ...⁹⁶

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'îlü Fā'ilün]
 Ey hār müjde sañā kıla şahın-ı gülistān
 Bülbül de gül de hep gide bir gün hāzān ola

Ü^{16b} 'Āşık odur ki virmeye sıklet nigārına
 Mānend-i zerre geh görine geh nihān ola

[Mefā'îlün Mefā'îlün Fe'ülün]
 490 Getürdi nāyı muṭribler fiğāna
 Şan āteş urdılar bir neyistāna

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Nāy-veş muṭribden istimdād ile olmasa şevk
 Sīne-i pür-derdden gelse gönülden kıpsa āh

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 'İşka düşdüüm mekr-i zāl-i dehrden buldum hālaş
 Çün Siyāvuş āteş-i pür-tāba urdum kendimi

[Mütefā'ilün Fe'ülün Mütefā'ilün Fe'ülün]
 Yine şevke geldi murğān sihri nevālar itdi
 Dem-i feyz-i nev-bahārī ne güzel hevālar itdi

N'ola olsa cān-rüsvā şeb verirüz mest ü şeydā
 Ne nik-eser oldu zāhid bu kıadar riyālar itdi

495 Hele semt-i 'işvesinden yine renciş añladum ben
 Dün o şüh-ı 'işve-kārım bir iki edālar itdi

İdüp i'timād yāra hem inandı rüzgāra
 Kıya Fā'izi-i zārı kıatı çok hātālar itdi

⁹⁶ Her iki nüshada da ikinci satır eksik.

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
M^{18a} Virmez dil-i nā-şādıma ümmīd-i tesellī
(s.35) Mātem-zedeyi eyliyemez 'ıyd tesellī

[Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün]
Ancağ olur zuhūr ise bu 'arşada Fā'iziyā
Rūm'da bir senüñ gibi ehl-i hüner belürmedi

FEYZİ ÇELEBİ:

Bu eş'ār mecmū'asından intihāb olındı.

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Serümde sīnede dilde cigerde dāğ olsun
O şüre yerleri ço reşk-i çār-ı bāğ olsun

[Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Tāb-ı dilden ketān-ı pīreheni
Reşk-fermāyı māh-tāb itdüm

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
Kenār-ı Nīl'de her naḥl-ı ḥurma benzedi gūyā
Şināverlik iden bir dil-ber-i kākül perīşāne

Girībānumla dāmānum 'acayīb āşinālardur
Gider çāk-ı girībāndan ḥaber her laḥza dāmāna

515 Fehīmi bende itdi Mışr'da bir Yūsuf-ı s̄anī
Irākdan merḥabā Rūm'a du'ālar cümle iḥvāna

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Dāmen çāk iderüm Yūsuf olursa küstāḥ
Dil-beri vaḥşī iden hep benüm⁹⁷ ibrāmumdur

⁹⁷ Ü. "benüm" yok.

Didi kim kâfir-i bî-dîne olur mı kişi dōst
Didüm ey büt nighüñ düşmen-i İslāmumdur

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
Ümīddür ki ḥalāş ide dāver-i ḳahhār
Ki rūḥ-ı ḳudsīyem İblīs elinde maḳhūrem

Ḳo zāhid ehl-i dile ṭa'nı ṭā'atüñ ile
Ki sen ḥıriyyet ile ben güneh ile meşhūrem

520 Penāhüm oldı benüm ان ربنا لغفور
Ne deñlü 'āsī isem ol ḳadar da maḡfūrem

Sen ol ḥasedle ki ben raḡmına senüñ zāhid
Feyzā-yı ḥaşrde de dil-berümle maḥşūrem

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Ü^{17b} Ünsi idi elde iken şānuña 'ādet evvel
Şāhbāzum yoḡ idi sende bu vaḥşet evvel⁹⁸

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Şimdi ḳurbānuñ olam aşlı nedür n'oldı sebab
Āşinā-yı ezeliye bu tecāhül ḡazab

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Sitem itmekde neye ḳādir iseñ eyle baña
'Aşıḳam 'aşıḳam ey şāh-ı cefā-kār saña

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
525 Sebeb-i rif'at olur ḡam yime üftāde iseñ
Bir binā tā ki ḥarāb olmiya ma'mūr olmaz

⁹⁸ Ü.'de "evvel" yok.

Dil gerek zîb-i silâh ile şeci^c olmaz merd
Pençe-i şîr-i muşavverde belî zür olmaz

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
Cevher-i zâtuñla kâ'im bir 'arazdur lâ-mekân
Mümteni'dür hayyiz-i 'ilmüñ 'alîm olmağ baña

M^{19a} Bir hayât için kazâ bilmem ne nâz eyler baña
(s.37) Ben şehîd-i gânzeyüm 'iysî niyâz eyler baña

Mef'ülü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün

Ġâ'ibden ol perî baña teklîf-i şî'r ider
Tûṭî ne söylesün diye âyîneden cüdâ

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

530 Sitem ben hâke hükm-i gerdiş-i eflâkdendür hep
Ġalat itdüm Ġalat-ı hâşşiyet idrâkdendür hep⁹⁹

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

Fikr-i hatt-ı la'line ġubâr ide¹⁰⁰ vücüduñ
Ervâh-şifât 'âlem-i 'ulvîye su'üd it

Bü'l-'aceb hengâmedür âşüb-gâh-ı çeşm-i döst
Halkı pey-der-pey şehîd olmağda kâtil nâ-bedîd

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Şabâha kalma şemm-fer Yüsuf-âsâ olma dâmen-keş
Bizüm engüştümüzden destümüz ey mâh küvehdür

⁹⁹ Ü.'de "hep" yok.

¹⁰⁰ M.'de eyle

Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün

Ey şüh nedür 'aşıkā ta böyle tecāhül
 urbānuñ olam ğayriye cānāne mi olduñ

Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün

535 Sīnem içre rüz u şeb hūn-ı cigerle besledüm¹⁰¹
 ıfl-ı ğam perverde-i nāz u na'imümdür benüm

Diye hākimde görüp dūd-ı dilüm bir gün o māh
 Nev-şükūfte sūnbül abr-ı fehīmümdür benüm

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
 Varur zāhid 'ibādet-ġāhına mey-hāneden şöñra
 Gelür mestāne başı secdeye ammā neden şöñra

[Fā'îlātün Mefā'îlün Fe'îlün]
 Dūd-ı āteş-bedüş ya'ni āh
 Nefs-i şu'le-püş ya'ni āh

[Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlātün Fā'îlün]
 Dil-i mecnūnum olup mekteb-i 'ıřka üstād
 İtdi şākird-i cūnūn-ı 'aql-ı Aristālisi¹⁰²

FENNİ ÇELEBİ:

Bu beyt mecmū'asından intiḫāb olındı.

Ü^{18a} [Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
 540 Şadā-yı ra'd şanma yād idüp zulm-i şehīdānı
 Dögüp göġsü dem-ā-dem nāle-i şeb-ġīr ider gerdün

¹⁰¹ Ü. Sīnem içre besledüm rüz u şeb hūn-ı cigerle

¹⁰² Her iki nüshada da "Aristoşales" in vezne uydurulduġu görölmektedir.

FEHMÎ ÇELEBİ:

Peder-i merhūmuñ mülāzimidür. Bu beyt mecmū'asından intihāb olındı.

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]

Ne var ey mekrümet-kār-ı cihān bārān-ı afvuñla

Bu cirm-ālūde-i naḥl-ı faḳīri ser-firāz eyle

HARFÜ'L-KÂF

KADRİ:

Bu iki beyt dīvān'ından intihāb olındı.

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]

M^{19b} Çıkarduñ başa cānā bāliš-i zer-kāra yüz virdüñ
(s.38) Koparduñ fitneler yer yer haṭ-ı jengāre yüz virdüñ

Elüñ ço sīneye inşāfa gel kim Kadrī-i zāre
Aña bir dest-būsuñ virmedün agyāre yüz virdüñ

HARFÜ'L-KÂF

KELİM:

Kelīm Efendi yārumuz. Bu iki beyt Dīvān'ından intihāb olındı. (Der-kenār: Paṭ burun-zāde; Tārīḫ-i berā-yı fevt Kelīm Efendi:

Kelīm'e Ṭūr Me'vā'da tecellī eyliye Bārī

كلیه طور مأوده تجلی ایلیه باری (۱۰۸۹)

Muḳtezā-yı imlā-yı ṣaḫīḫ bu miḳdār ider. Lākin Tezkīre-i Ṣafāyī'de sene-i vefāt biñ ṭokṣan sekizde olmaḳ üzre mazbūṭdur. İmlāda ḫaṭāya bināen “me'vā”da “y” ile maḥsūb olmaḳ gerek.)

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]

Âḫir nefesde girye-i çeşmüm 'aceb midür

Mir'āt-ı ḫüsn-i yār nigāh itmeden ḳalur

[Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün]

545 Felek senden görür āyīn-i cevri

Felekden sen ṭokuz ḳat bī-vefāsın

GÜFTİ ÇELEBİ:

Bu beyt Dīvān'larından intihāb olındı.

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Cihānuñ fitne vü āşübına bā'is nedür gördüm

O çeşm-i mesti hem ol ḡamze-i cādūyı seyr itdüm

KERİMİ EFENDİ:

Bu nazm mecmū'asından intihāb olındı.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Zâhid bize teklîf-i şalâh eyleme kim biz
Rüsvâ-yı melâmet-zede dîvâne-i 'ışkuz

Şehbâz-ı elem bizde qarâr itdi Kerîmî
Biz küh-ı maḥabbetde olan lâne-i 'ışkuz

HARFÜ'L-LÂM

LATİFİ:

Şā'ir Riyazî Efendî'nün oğlıdur. Bu nazm mecmū'asından intihāb olındı.

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]

Ser-i kūyında ne ʔanlar dökile seyr idesün

Böyle ʔalursa o hūnī daʔi ʔok Őu götürür

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]

550 Kālā-yı ğamdur el-ħazer ey h'āce-i kemāl

Ħayr eylemezsē alma bizüm inkisārumuz

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]

Yazanlar ʔays ile Leylā'yı üstādāne yazmışlar

Birini Şem'-i bezm-ārā birin dīvāne¹⁰³ yazmışlar¹⁰⁴

¹⁰³ M. Nüşasında “dīvāne”nin altında “pervāne” kaydı da konulmuştur.

¹⁰⁴ Ü. ve M.'de Latifî'den alınan örneklerdeki son beyitin deĝişik bir varyantı der-kenāra alınmıştır. Şu şekildedir:

Yazanlar ʔays ile Leylā'yı lā-ħaydāne yazmışlar

Birin gül birisini bülbül-i bī-lāne yazmışlar

HARFÜ'L-MİM

MANTIĪ EFENDİ:

Bu eş'âr mecmû'asından intihâb olındı. (Der-kenâr: Biñ kırk beşde katlı olındı.)

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
 Ü^{18b} İ'nân-ı çeşm-i giryân aldı dest-i ihtiyârumdan
 Şavulsun baña seng-i râh olanlar reh-güzârumdan

[Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün Müstef'îlün]
 M^{20a} Bâğ-ı emel sebz olmadın geldük bu dehrüñ bâğına
 (s.39) Bu rûzgâruñ degmedük biz bir yeşil yaprağına

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
 Yâ dest-âvîz mihnetle gelür yâ tuhfe-i gamla
 Üşandum hâşılı âmed-şüd-ı leyl ü nehârumdan

MEYYÂL:

Bu beyt mecmû'asından intihâb olındı.

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ül]
 555 Ben şüret-i bî-câna daği ikbâl it
 Âgüşum açup bende çelîpâ olurum

MURÂD:

Sultân Murâd bin Sultân Aḥmed Ḥân. Bu iki beyt ol Pâd-şâhuñdur. (Der-kenâr:
 Biñ kırk toḡuz şevvâlinde vefât itdi. Târîḥ-i Fehîm Çelebi:
 'Azm-i 'uḡbâ eyledi Sultân Murâd-ı Cem-himem)

عندم عقبا ايلدى سلطان مراد جم همم (١٠٤٩)

Bu Mur âd'uñ milket-i gönlün alup yağma idem
 Bir sitem-kâr-ı cefa-cü dil-ber-i dil-süzdur

MUĞARREM ÇELEBİ:

Bu beyt mecmū'asından intiĖāb olındı.

[Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün]
Feyz-i dem-i cān-bağş-ı MesīĖā'yı beğenmez
Destūnden içen cām-ı mey-i nāb-ı maĖabbet

MUĞHAMMED AĞA:

Mīr-i kelām dimekle meşūrdur. Bu beyt dostumuzuñdur.

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Bir güzel Ārnāvūd'uñ Ėamzesi Ėasd itdi dile
Sīnemi deldi Ėeüp cāna ciger Ėasdı ile

MA'İL ÇELEBİ:

Bir āteş-pāre-Ėab'dur. Bu eş'ār mecmū'asından intiĖāb olındı.

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
İşĖūñde ĖaĖre-i eşküm yatur ūftādedür
560 Hāline raĖm it nazardan dūşdi merdüm-zādedür

[Mef'ūlü Mefā'īlü Mefā'īlü Fe'ūlün]
Şayd-ı dile Ėamzen gibi bir şīr gerekdür
Ol şīre de Ėöñlüm gibi naĖĖīr gerekdür

Beyhūdedür ol seng-i dile 'arz-ı maĖabbet
'Āşıkda hemān nāle-i şeb-Ėīr gerekdür

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Nālesi her bülbulüñ verd-i terinden bellidür
Āh-ı āteş-tāb-ı 'āşık dil-berinden bellidür

İrtifâ‘-ı hüsnuñe besdür senüñ üftâdeler
Şâh-ı Manşûr-ı muzaffer ‘askerinden bellidür

M 20b **MEZÂKÎ:**

(s.40) Kādîdur. Bu beyt mecmû‘asından intiḥâb olındı.

[Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün]

Ü 19a Döşensün ḥalka ḥalka pâyüne zülfüñ dirâz eyle
565 Saña mürğ-i dil-i ‘uşşâkı şayda böyle dâm olmaz

MEZAKÎ EFENDİ¹⁰⁵:

Bir şâ‘ir-i mu‘cize-güdur. Bu eş‘âr Dīvânından intiḥâb olındı. (Der-kenâr: Biñ seksen yedide fevt oldı. Tārîḥ-i Rüşdî:

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

Bâğ pür-âvâzedür şıyt u şadâ-yı mürğ ile
Güyyiyâ her küşede bir dürlü sâz u sözdür

Fevtiñde Rüşdî didi tārîḥini
Bezm-gâh ola Mezâkî‘ye cinân

بزمگاه اوله مناقی به جنان (۱۰۸۷)

Dîger :

Biri geldi didi tārîḥ-i fevtin
Çekildi bezm-i dünyâdan Mezâkî‘

چککدی بزم دنیادن مناقی (۱۰۸۷)

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]

Ġamzesi gör ne ḳadar kāfir-i bî-dindür kim
Hañçerinde eşer-i ḥün-ı şehîdân buluruz

¹⁰⁵ Çalışmaya esas aldığımız her iki nüshada da birinci “Mezâkî”den sonra “Meşrebi” alınmıştır. Biz çalışmamızda alfabetik sırayı esas aldığımızdan, ikinci “Mezâkî”yi Meşrebi ile takdim tehirli olarak aldık.

[Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün]
 N'ola bu sîne-i pür-şerha üzre aqsa yaşam
 O vādī-i gam vü bu cüy-bār-ı hasretdür

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Ey kâmet-i hamīde vü āh-ı felek güzār
 Cenk eyledükce çerh ile tır ü kemānum ol

Ey dūd-ı āh-ı sāye-i çetr-i siyeh gibi
 Tāb-ı temüz gamda benüm sāye-bānum ol

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 570 Her şām ü seher yād iderüm ben seni ammā
 Sen bencileyin 'abd-ı senā-kārı unutduñ

[Mef'ülü Mefā'ilün Mef'ülü Mefā'ilün]
 Bu nāle-i şeb-gīrün āsārı görölmez mi
 Bu şām-ı garībāna bir vaqt-i seher yok mı

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 Yār ile leb-be-leb vü sîne-be-sîne olasuñ
 Bundan özge daħi 'ālemde sa'adet mi olur

Ne bilür nān u nemek haqqını hūbān-ı zemān
 Hāşılı şimdi güzellerde haqıkat mi olur

MEŞREBİ:

Üsküdārī'dür. Bu beyt mecmū'asından intiḥāb olındı.

[Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
 Ben ʔarık-i cünūna ʔutdum rü
 'Uqālā-yı zemāneye yā hū

ḤARFÜ'N-NŪN

NEF'Ī EFENDİ:

Mükemmel Dīvān'ı vardır. Bu eş'ār Dīvān'ından intiḥāb olındı. (Der-kenār: Tārīḥ-i vefāt-ı Nef'ī Efendi:

Didi tārīḥiñ āzürde olındı birisi
Ḳatline oldı sebeb hicvi hele Nef'ī'nün

قتله اولدی سبب هجوى هله نفعينك (۱۰۴۵)

Tārīḥ-i Diger :
Āh kim kıydı felek Nef'ī gibi üstāda

آه کیم قیدی فلک نفعی کبی استاده (۱۰۴۵)

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]

575 Müjgānlaruñla seyr iden ol ebrüvānı dir
Birden bu deñlü tır nice der-kemān olur

Şaflar düzüp hücüm idicek ḥayl-i düşmene
Deşetle āsmān ü zemīn pür-fiğān olur

Diller ṭoyar mı görmege ceng içre nizesin
Ol dem ki ḥün-ı düşmen evcinden revān olur

M^{21a} Sensin o şaf-şiken ki yazılsa menākıbuñ
Her muḥtaşar rivāyeti bir dāstān olur

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Añsa ihsānuñı topraḳ şavurur başına ḳān
Görse¹⁰⁶ keff-i keremüñ lerze ṭutar 'ummānı

¹⁰⁶ Ü.'de "görse" yok.

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 580 Tab'um 'arūs-ı ma'nīye meşşātalik ider
 Endişem āyīne kalemüm sürmedān virür¹⁰⁷

Ü^{19b} Bu iktidār-ı t̄āb' ile ammā ne fā'ide
 Sermāye-i taşavvuruma ğam ziyān virür

Bir dem murādum üstine devr eylemez felek
 Āb istesem serāb-ı 'ademden nişān virür¹⁰⁸

Destümde cām görse benüm ser-nigün ider
 Nā-dāna sāġar istese rıtl-ı girān virür

İtdükçe t̄ālī'ümle recā-yı muvāfaķat
 Her va'de-i dūrüguma biñ yıl zemān virür

585 Ol şāh-ı kām-rān ki süvār olsa raħşına
 Dārā tutar rikābını Ĥüsrev 'inān virür

Devri zemān-ı Aħmed-i Muħtār'ı añdırur
 Şemşiri Zü-l-fekār-ı 'Alī'den nişān virür

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Döner bir ĥāfız-ı maħfil-nişīn-i naġme-perdāza
 Ser-āġāz-ı nevā itdükçe bülbül āşiyān üzre

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Bir düş gibidür ĥaķ bu ki ma'nāda bu 'ālem
 Kim göz yumup açınca zemānı güzer eyler

Bir yerde ki ārāma bu miķdār ola mühlet
 Erbābı nice kesb-i kemāl-i hüner eyler

¹⁰⁷ Ü.'de, der-kenār "kaşīde-i bī-nażīr" kaydı vardır.

¹⁰⁸ Ü.'de "virür" yok.

590 Bulmaz reh-i haqqı meger ol kimse ki aña
Tevfîkîni Hādî-i ezel rāh-ber eyler

Tevfîk-ı refîk olmayıcağ fā'ide yokdur
Her kim burada 'aqla uyarsa zarar eyler

'Aqluñ hüneri vādî-i hikmetdedür ancağ
Taḥkîk ile hikmet nice bir dilde yer eyler

Zu'munca olur her kişinüñ redd ü kabūli
Ḥağ söyliyeni şanma felekden ḥazer eyler

Rindān-ı Ḥudā-perver-i ma'nā bu maḥalde
Ne çerḥe ne ḳavl-i hükemāya naḳar eyler

595 Virmez felegüñ devr-i ceb-endāzına ḥükmi
Ḳor hikmeti teslîm-i ḳazā vü ḳader eyler

Gerdün meger āsūde midür kendü kederden
Devrān aña da mehrini bir nişter eyler

M^{21b} Gün başına bir ḥil'at-i zībā virür ammā
(s.42) Dāmānını ālūde-i ḥün-ı ciger eyler

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Bāri yıķılsa yere geḳse felek
Ber-ḫaraf olsa elem-i rüzgār

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Tīḡuña n'ola yemīn eylerse rūḫ-ı Murtaza
Bir ḡaza itdüñ ki ḥoşnūd eyledüñ Peyḡam-beri¹⁰⁹

Ü^{20a} Dergehüñde bir dilüm nānı baña ḳoḳ gördiler
600 Öpdiler üleşdiler bir ḳaç kilāh-ı rüzgār

¹⁰⁹ Ü.'de der-kenār, "Bu ḳaşıdeyi Seyyīd Vehbī Efendi taḥmis itmişdür" kaydı vardır.

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]
Maḥrem-i esrār-ı ʿışkum baña düşmez söylemek
Hañçer-i müjgân-ı dil-ber tercemānumdur benim

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
Şaff-ı remzinde Rüstem bir tehî ner kişi
Der-i cūdında Hâtem bir gedā-yı bî-ser ü pādur

Zemānında vücūdı kalmadı ʿayyār u ṭarrāruñ
Hemān bir gāmze-i fettān iki zülf-i muṭarrādur

Dilümde¹¹⁰ fikr-i bikrümle ḥayāl-i şāhid-i ḥalkuñ
Yazılmış bir kitāba naqş-ı Yūsuf'la Züleyhā'dur

605 Suhen ben olmasam ma'nîde bir gencîne-i nā-būd
Kerem sen olmasan dünyāda ism-i bî-müsemmādur

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]
Meşreb-i ehl-i maḥabbetden alan lezzet u kām
Ḥün-ı dil nūş ider olmazsa şarāb-ı gül-fām

[Mefā'îlün Fe'îlâtün Mefā'îlün Fe'îlün]
Edāya çāre mi var luṭfın ol iḥsānuñ
Olursa ṭab'um eger biñ kaşīdeye medyün

Ne'üzü bi'llāh eger intiḳām için çeksem
ʿAdūya tīg-i zebānı niyāmdan bîrün

Yine teraḥḥum idüp der-niyām idince olur
Fezā-yı ma'reke-cāy-ı ḥayāl-i ğarḳa-ḥün

¹¹⁰ Ü. dilde

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 610 Kim çeker minnetin ol sefele nihâd u revnak
 Başına çalsun eger var ise ihsân-ı felek

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
 Meclis-i rindân velî her lahza sensüz olmasun
 Hürmetüñ inkâr iden 'âlemde hürmet bulmasun

[Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün]
 Kûl itdi beni tâ o kadar halk-ı kerîmi
 Yâd eylemez oldum daği Sulţân Selîmi

[Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün]
 Ta'bîr idemem sâye-i luţfunda şafâmuz
 Dâ'im budur Allah bilür aña du'âmuz

[Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün]
 Durdukça cihân-ı devlet ile ola şehinşâh
 Günden güne efvün ide iqbâlini Allah

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
 615 Degüldür lâle yer yer zâhir oldı andan âteşler
 Zemâne tutdı çerh-i âf-tâba tîğ-ı kühsâr

[Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün]
 M^{22a} Oldum esîr-i nîm-nigâh-ı tegâfûlüñ
 (s.43) Bir kayda daği düşmiyelüm çözme kakülün

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]
 Bir gâzel okudı mecmû'a-i gülden bülbül
 Lehçe-i şühîmî gâyetde pesend itdi şabâ¹¹¹

Târ-ı zülfünde kaţar oldı o deñlü diller
 Bir girihle nice biñ kâfile bend itdi şabâ

¹¹¹ Ü.'de sayfa kenarında "gazeliiyatındandır" kaydı vardır.

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]
 Ü^{20b} Göz ucuyla 'āşıkā geh¹¹² luṭf ider gāhī 'itāb
 Bir su'āle yer ḳomaz ol ḡamze-i ḡāzır-cevāb

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]
 620 Bildirürdüm derdümi bir āh ile cānāna hep
 Ḳorḳarum sūz-ı derūnumdan felekler yana hep

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]
 Felekde misli yoḳ bir māh-ı mihr-efrūzumuz vardur
 Güzel sevmekde el-ḡaḳḳ ṭālī²-i firūzumuz vardur

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]
 Niçün şāh-ı nihāl-i gülde bülbül āşiyān eyler
 Bu günler ḡōd maḡabbet ehli terk-i ḡānmān eyler

[Mefā'īlün Fe'īlātün Mefā'īlün Fe'īlün]
 Ne tende cān ile sensüz ümīd-i şıḡhat olur
 Ne cān bedende ḡam-ı firḳatüñle raḡat olur

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]
 Dil-berüñ bālā bülendi 'āşıḳuñ üftādesi
 Bir yere gelmiş bugün a'lā ednā bundadur

[Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün]
 625 Çekdigüm derdi ne hem-ḡāne ne hem-rāh bilür
 'Āşıḳum ḡāl-i dil-i zārum Allah bilür

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]
 Baḡt uyansa ḡ'āba varsa dīde-i bīdārumuz
 Düşde bārī ḡayrdan tenhā düşürsek yārumuz

[Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlātün Fe'īlün]
 Gözi mey-ḡāne-i nāz u ḳāşı miḡrāb-ı niyāz
 Yaraşur her ne ḳadar itse niyāz ehline nāz

¹¹² M.gāh

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Yâra derdüm diyemem bezm-i şarâb olmayıcağ
 Cürmüm ikrâr idemem mest-i harâb olmayıcağ

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Sînemi deldi müjeñ oğları tâ cānuma dek
 Söyle ebrū-yı kemān-dāruña çutsun çekerek

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]
 630 'Arif ol ehl-i dil ol rind-i kalender-meşreb ol
 Ne müselmān-ı kavî ne mülhid-i bî-mezheb ol

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Ehl-i dildür diyemem sînesi şâf olmayana
 Ehl-i dil bir birini bilmemek inşâf degül

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]
 Bir çolı nuş it şarâb-ı nâb gelsün çeşmüñe
 Mest olursañ nāza başla h^vâb gelsün çeşmüñe

Ĥüsnüni bilmek dilerseñ bir nazar mir'āta bağ
 Āftābuñ pertevî mehtāb gelsün çeşmüñe

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Gül (gibi)¹¹³ cām-ı meyi encümen-efrüz idelüm
 İttifāk ile gelüñ bir yere nev-rüz idelüm

NERGİSİ EFENDİ:

Mecmū'a-i eş'ārından bu beyt intiḥāb olındı.

¹¹³ Abdülkadir Karahan (1972). *Nefi Divan'ından Seçmeler*. İstanbul.192.

[Fā'ilatün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
M^{22b} Yār her cānibe eylerse maḥabbet bir demi
(s.44) 'Aql ü fehm-i Nergisī bī-serv-i sāmānuña yūf
635

NERGİSİ (-İ DİĞER):

Mecmū'a-i eş'arından bu beyt intiḥāb olındı.

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
Ü^{21a} Her bī-nevā ki yār-ı perī-rūya düş olur
Âḥir benüm gibi o da bi-'aql u ḥūş olur
.....¹¹⁴
Bī-iḥtiyār 'aşıq olan bāde-nūş olur

NAZİRİ EFENDİ:

Ḥazinedār-zāde. Bu beyt mecmū'asından intiḥāb olındı.

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
Ḥāl-i siyeh ki ḡāliye-sā kākül örtünür
Bir Hindūdur ki gül döşenür sünbül örtünür

NÜZHETİ ÇELEBİ:

Bu eş'ar mecmū'asından intiḥāb olındı.

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Dil-i āvāreye bir dil-ber-i meh-sīne gerek
Ṭūṭī-i mu'cize-gū olmağa āyīne gerek
640 Cevrüñi çekmege ey āfet-i bīḡāne-nümā
Nüzhetī-veş¹¹⁵ saña bir 'aşıq-ı dīrīne gerek

¹¹⁴ er iki nüshada da beytin birinci mısraı yazılmamış.

¹¹⁵ M. felek

NEHCİ EFENDİ:

Mecmū'a-i eş'ārından bu beyt intiḥāb olındı.

[Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün]
Nehcî'ye çeküp ğamze oğın atdı raķibe
Ol rāst-keş ü ol ğalat-endāze ne dirsün

NĀBİ EFENDİ:

Bu eş'ār Dīvān'ından intiḥāb olındı. (Der-kenār: Merḥūm kendü söylediği tārīḥdür ki ba'de'l-vefāt cerīdesinde kendü ķalemi ile mektüb bulunmuşdur. Tārīḥ:

Taḥķik-i şināsān-ı ma'nā-yı şühūd u ğayb
Ĝüyende-i tārīḥ-i Nābī be-ḥuzūr-āmed

تحقیق شناسان معنای شهود و غیب
کوبنده تاریخ نابی بحضور آمد (۱۱۲۴)

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Derd-i serden nice āzād olur ol tā'ife kim
Bāde-nüş eyliyecek yerde ğül-āb isterler

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
Recā-yı vaşl ile ol şūḥa 'arz-ı ḥāller itdük
Ne bir maḥalli didürdük ne der-kenār idebildük

[Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün]
Sīnemde nümāyān ideli penbe-i dāğı
Sulṭān-ı ğamuñ yāfteli oldı ķonağı

NAZİM ÇELEBİ:

Bu eş'ār mecmū'asından intiḥāb olındı.

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

645 Bir şikeste sâğar-ı 'işret yeter bî-dillere
Rind-i dürd-âşâm-ı ğam cām-ı dırâhşân istemez

[Mef'ülü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün]

Gâhî şeh-i memâlik-i iklîm-i 'işretüz
Gâhî gedâ-yı bâdeye peymâ-yı mihnetüz

[Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün]

M^{23a} Nedür bu rağbet-i bezm-i raķîb-i nâ-perhîz
(s.45) Bize gelince bu 'işmet bu ictinâb nedür

Ne bir hiţâb-ı nevâziş ne bir nigâh-ı kerem
Ya bunca cevr-i ferāvân u bu 'itâb nedür

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Hayf gül-zâr-ı vişâlün nev-bahârın görmedük
Şâh-sâr-ı ârzünüñ berg ü bârın görmedük

Ü^{21b}

NESİB:

'Uşşâķî-zâde. Hem bezm hemşîre-zâde. Bu ebyât anuñdur.

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]

650 Ey ğonce-i ümmîd ser-efrâz degülsün
Mânend-i gül-i ye's-i dehen-bâz degülsün

[Mef'ülü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ülün]

Deryâ-yı felek kaţre-i çeşm-i terümüzdür
Güy-ı ser-i çevgânçe-i dil-ber serümüzdür

[Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün]

Hânedey mey-nüş olan bilmez nedür havf-ı 'ases
Pençe-i şeh-bâzdan âzâdedür murğ-i kafes

Eylemez sūz-ı derūn-ı ʿāşıkı teskīn ḥatt
 Āteşi pūr şuʿle eyler belki şāhum ḥār u ḥas

NİŞĀRĪ:

Mevlevī-ḥāne şeyḫī Ādem Efendi merḥūm olup Muḥammed ʿArzī yerine şeyḫ
 olduḡda bu tāriḫ anuñdur. (Der-kenār: Biñ yetmiş yedide fevt oldı.)

[Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün]
 Uşūl-ı devri çün Ādem Efendi'nün temām oldı
 Didüm āyā bu kār-ı dil-nüvāza kim muḡayyetdür

655 Bu efkār ile ḥʿāb-ālūde iken dīde-i ṭabʿum
 Göründi rūḫ-ı Mevlānā ki ol nūr-ı ser-āmeddür

Buyurđı ey Nişārī böyle taḫrīr eyle tāriḫün
 Degüldür devr-i Ādem geçdi o devr-i Muḥammed'dür

دکدر دور آدم کچدی او دور محمددر (۱۰۷۷)

NEDĪM EFENDĪ:

Bu eş'ār mecmū'asından intiḫāb olındı. (Der-kenār: tāriḫ-i Rüşdī berā-yı fevt-i
 Nedīm Efendi Müderris-i Şaḫn.)

Gitdi bir fāzıl didiler fevtünüñ tāriḫini
 Şaḫn-ı cennetde Nedīmā ol nedīm ü ḡudsiyān

صحن جنتده ندیم اول ندیم او فدسیان (۱۰۸۰)

[Mefʿülü Mefāʿilü Mefāʿilü Feʿülün]
 Dil ḡamze-i ḥūn-rīzūñ ile olalı hem-dem
 Yeter sitem-āmīz ḡazādan ḡazerüm yoḡ

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Bilmez edeb-i bezm-i güli nāleye başlar
‘Aşık geçinür bülbül-i şeydā söze gelse

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Pīç ü t̄ab ile ruḥuñ üzre ḳomış ser-i zülfüñ
Hindü-yı secde-ber-i āteşe beñzer zülfüñ

660 Hāledür kim meh-i t̄abānı der-āgūş itmiş
Gerd-i rūyuñda senüñ ey yüzi enver zülfüñ

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Söyleşilmez ğamze-i dil-berle mest olmuş yine
El-āmān bilmez nedür ḥançer be-dest olmuş yine

M^{23b} NĀ'İLĪ EFENDİ:

(s.46) Āb-rüy-yı Dīvān'idur ki intiḥāb olındı. (Der-kenār: Biñ yetmiş sekizde fevt olmuşdur.)

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Ṭurfa mecnūnum ki pey-der-pey ḥayāl-i çeşm-i dōst
Ṭolanur etrāfumı ser-geşte āhūlar gibi

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefâ'ilü Fā'ilün]
Aḥsente ol gedā-yı taḥammül be-dūşa kim
Yansa cihān içinde ḥaşıri bulunmıya

Ü^{22a} [Mefâ'ilün Fe'ilātün Mefâ'ilün Fe'ilün]
Ṭarīḳ-i fāḳada hem-keşf olup Senā'ī'ye
Cenāb-ı külhanī-i lāy-ḥāra dek giderüz

665 Pelās-pāre-i¹¹⁶ rindī be-dūş u kāse be-kef
Zekāt mey virilür bir diyāre dek giderüz

¹¹⁶ M. bilā-seyyāre

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Kopsa yerinden ol kıdd u kâmet gıluv kıpar
 Bir fitnedür kıyâmet ile rû-be-rû kıpar

[Mefā'ilün Fe'ilätün Mefā'ilün Fe'ilün]
 O şühı bāğda gördüm şüküfte rû tâze
 Elinde bir gül açılmış o tâze bu tâze

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Gül hâre düşdi sîne-fikâr oldı 'andelîb
 Bir hâre bakdı bir güle zâr oldı 'andelîb

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Çerhuñ nifâkıını yine teşvişi gösterür
 Sen 'âlemüñde ol göñül iş işi gösterür

670 [Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Mesihâ-süz olan derdüñ eṭibbâ rûh yazmışlar
 Leb-i la'lüñ nemek-pâş-ı dil-i mecrûh yazmışlar

Olanlar Nâ'ilî imzâ-nüvis hüccet-i hûbî
 Göñül milkini istiklâl idüp merbûh yazmışlar

NEŞÂTİ EFENDİ:

Haqqâ ki üstâddur. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olındı.(Der-kenâr: Târîh-i Rüşdî
 berâ-yı fevt-i Neşâti):

Fevtini güş idicek didi Rüşdî târîhin
 Bezm-i gül-zâr-ı na'im ola Neşâti'ye maqâm

بدم کلزار نعيم اوله نشاطيه مقام (۱۰۸۹)

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Hāl-i siyeh meyān-ı devā be-rüy yārde
 Şehbāz-ı hüsndür ki per açmış şikār arar

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Zāhid ayağı yer mi başar şimdi neş'eden¹¹⁷
 Mey rih̄te biñ pāre yatur cām-ı şikeste

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Zāhm-i dile hergiz kıomadun̄ bir merhem
 Ey şūh-ı cefā-cū kıoya inşāf inşāf

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 675 Her şeb u rüz olup mu'cize-fenn peymāne
 Gösterür geh gül-i ter gāh-ı semen¹¹⁸ peymāne

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
 Mişāl-i çeşm-i bütān nergis-i çemen maħmūr
 İçen bu bādeyi maħmūr içmeyen maħmūr

NUTKĪ EFENDİ:

Bu eş'ār mecmū'asından intiḥāb olındı.

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
 Ne mevsīm-i gül ü bülbül ne nev-bahārı kıalur
 Bu geşt-zār-ı ḥazānuñ kıalursa ḥārı kıalur

M^{24a} Çemende güllerün̄ erbāb-ı 'izz ü cāh gibi
 (s.47) Geçer o devleti bir kıurı i'tibārı kıalur

¹¹⁷ M. Neşāḫī

¹¹⁸ M. suhen

NÂDİRİ EFENDİ:

Mükemmel Dīvān'ı vardır. Bu eş'âr Dīvān'ından intihâb olındı. (Der-kenâr: Ganî-zâde. 'Azmi-zâde birâderi Gâni-zâde Nâdirî Efendi.)

Bezm-i fâniden çeküp âhir Ganî-zâde ayak
 Kaldı bâkî neş'e-i sahbâ-yı nazm-ı fâhiri

Didi târîh-i vefâtın sâkî-i bezm-i ecel
 Göçdi dünyâdan mey 'ilmiyle 'aşruñ Nâdirî

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]
 Şem'-i zâtuñ olmasa dönmezdi fânüs-ı felek
 Bunca eşkâl-i şuver kandan olurdu âşikâr

Ü^{22b} Âsmânı âsitānuñ zann idüp bekler Mesîh
 680 Ümmetüñde olmağa çekmekde dâ'im intizâr

Yâ Resûl-ul-allah-ı gulām-ı kemterüñdür Nâdirî
 Gerçi cürmü çokdur ammâ luţfuña yokdur şumâr

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
 Şalup ferr-i şehinşâhı idince iki şakq mâhı¹¹⁹
 Olup¹²⁰ zerrin niķābın itdi bang-ı şevketin a'lâ

Cüdâ oldu kenâr-ı sidrede Cibrîl o hâzretten
 Gülinden ayru bülbül gibi kaldı hüzn ile tenhâ

[Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün]
 Veğâda Erdel'üñ üstine noķta koymaz¹²¹ iken
 Meyân-ı ma'rekede erzel itdi zaķm-ı hadeng

¹¹⁹ Ü.'de sayfa kenarında "mi'râciyye-i meşhûre" kaydı vardır.

¹²⁰ M. iidüp

¹²¹ M. kōnmaz

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 685 Hāylī dillense gülistānda 'aceb mi sūsen
 Her zemān tiġ ile yollarda ʈurur reh-zen-vār

Şanma berfi çözülp seyl-i revān olur 'ayān
 Pençe-i mihr ile destārını çözdü kühsār

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 Bāġ-ı fazl içre olur meyve-i dil-keş peydā
 Şaḥ-ı engüşte kaçan kim ʈalem işler ḥāme

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
 Cān virüp itdüm ḥarābāta vaşıyyet varumı
 Eş-şalā ey bade-nüşān-ı maḥabbet eş-şalā

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Nādirīyā bu ʈab' ile saña virildi Rūm'da
 Nādire-sencī-i 'Acem nükte-ʈırāzī-i 'Arab

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 690 Mey ü ney olmayıcaḥ meclise gelmez revnāḥ
 Ḥüsn-i bāġa şeref-i āb u hevādur bā'is

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Zāl-i gerdūna niyāz itdükce cevrin arturur
 Eyleme ey Nādirī nā-merde 'arz-ı ihtiyāc

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 Buldı revnāḥ nitekim 'arşa-i Kāġıd-ḥāne
 Āb-ı eş'āruñ ile Nādirīyā her kāġız

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Dil-i sūzānı ol şūḥ-ı kemān-dārum nişān eyler
 Semenderdür ḥadengi āteş içre āşiyān eyler

Haṭṭın oḥşar eliyle dil-rübā ey Nādirī gūyā
Ḳalem parmaḳların levh-i ruḥında imtiḥān eyler

[Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlātün Fā'īlün]
695 Şāh-ı 'aks-i yāre çeşmüm ḥayme müjgānum ṭınāb
Ḥün-ı eşḳ ol ḥaymeye bir erguvānī perdedür

[Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün]
Ġam-ı 'ıṣṣuñla feryād eylesem dīvānedür dirler
Ḳızarsa aḳlamaḳdan gözlerüm mestānedür dirler

HARFÜ'L-VÂV

M^{24b} **VECDİ:**

(s.48) Vecdî-i Mevlevî. Bu beyt anuñdur.

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Seyr itdüm esb-i Fikret ile dehr-i pür gamı
 Gördüm hezār-ı şüret ile deyr-i ā'zamı

VECDİ EFENDİ:

Nāmı 'Abdü'l-bākî'dür. Bu eş'ār ol vücūd-ı kāmilüñdür. (Der-kenār: Biñ yetmiş
 birde -Şadreddīn-zāde Ruhū'llah ile birlikte-¹²² kaçıl olındı.)

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Şu deñlü dāğ dāğ oldı derün kim eylesem girye
 Olur vādī-i hayretde nice girdāb-ı hūn peydā

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Eger müstelzim-i ihsān ise feryād kâbildür
 Kerem mebzül olursa 'arz-ı isti'dād kâbildür

700 Ben itsem Bî-sütün'a himmet itmeme tîşe-yi maḥrem
 Anı nevk-i müjeyle yıķmaķ ey Ferhād Kâbildür

[Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilätün Fā'ilün]
 Sīneñi çāk it der-āğuş eylesün cān dil-beri
 Bezm-i ḥāşü'l-ḥāş-ı vaşl olduķda ten bigānedür

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Şebistān-ı gamum bezmümde şem'-i enverüm yokdur
 Fenā dünyāda ya'nī bir müselleme dil-berüm yokdur

¹²² M. Nüşasında, Ü. Nüşasından farklı olarak, parantez içerisindeki bilgi kaydı vardır.

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Hāl-i ruhsārından añla hālümü itme su'āl
 'Aşıkuñ baht-ı siyāhı ahterinden bellidür

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 Bu hüsn ile insāna yakın olmasını gör
 Pek az görülür böyle perī ādeme beñzer

705 Mey-hānede bī-ķayd-ı sıfāl ile mey içmek
 Ne meclis-i Dārā'ya ne bezm-i Cem'e beñzer

Zincīr-i maħabber çekerek geldi cihāne
 Mecnūn ile dīvāne gönül tev'eme beñzer

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Baña 'uşşāķ taķlīd idemez cevre taħammülde
 Cefā-cūlarını mānend-i Eyyüb eylemişlerdür

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Sīnemde tāze şerħa ki tiğ-i nigāh açar
 Cān¹²³ kūy-ı yāre gitmek için şāh-rāh açar

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Görürüz zülf-i perīşānı içinde ruħını
 Leyletü'l-ķadre hūrşīdi nümāyan buluruz

710 Şanem-sitān-ı maħabbet ne 'aceb büt-gededür
 Kūfri ol deyrde biz hem-dem-i ĩmān buluruz

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Derūn-ı dilde gördüm neş'e-i cām-ı neşāt ey ğam
 Yetiş kim milk-i hāşü'l-hāş-ı 'ışķa yād ayak basmış

Degül kākül idüp ķaşd-ı şikār-ı āhūvān-ı dil
 Hārīm-i Ka'be-i hūsne iki şayyād ayak basmış

¹²³ M. cānı

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 Sīnede bir şūh-ı mest gec-ı külāh ister göñül
 Bā'is̱-i āh-ı nedāmet bir künāh ister göñül

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
 M^{25a} Beni getirmez o hercāyi yādına hergiz
 (s.49) Lisān-ı ışkda nāmum vefā mıdur bilmem

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 Ü^{23b} Zīr-i ebrūda görüp çeşmini bildüm ki degül
 715 Mezheb-i hūsnde mestāneye mihrāb hārām

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 Sākīnün elin öpdüm olup şeyh-i hārābāt
 Eller ayağın öpdüğü ādemden el aldum

İl tügmelerin çözdü emdüm leb-i la'lin
 Kān açdı 'ādū gerçi ki ben mā-ħaşal aldum

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 Aç tırra-i ħam-der-ħamuñı gūş görünsün
 Biñ ħalka-i dīde añna mengūş görünsün

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefā'ilü Fā'ilün]
 Tecdīd-i 'özü-ħ'āhī ile dest-būs için
 Her dem gelür derūnuma fikr-i günāh-ı nev

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 720 Dil-nüvāz olmağla ğamzen terk-i bīdād eylemez
 Müselmān olmaz o kāfir Ka'be bünyād itse de

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Yine deşt-i cünün ħālī degüldür söyle şād olsun
 Var ey feryād benden rūh-ı Mecnūn'a selām eyle

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 Hübân-ı Sitānbül'a yetişmez yine Vecdî
 Bezl itmege sermāye-i Kārün ele girse

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
 Bu şî'r-i pāk berāber degülse Bākî'ye
 Budur tefāvüti Vecdî o köhne bu tāze

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Mey anda dil-ber anda cümle yārān-ı şafā anda
 Göçüp cennetden Ādem sâkin-i mey-ḥāne olmaz mı

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 725 Tā kim ḥaṭuñ ey mäh-ı cebīnüm yüze çıkdı
 Esrār-ı dil-i zār-ı ḥazīnüm yüze çıkdı

Ruḥsāruña ḥaṭṭ geldüğine ağlamam ammā
 Baḥt-ı siyeh-i ser-be-kemīnün yüze çıkdı

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
 Degül bahār-ı gül-sitānı kendümi göremem
 O gül-rūḥ olmasa āyīne var qarşumda

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
 Cihānda lāle vü gül¹²⁴ dāğ dāğı ile gelür
 Gelen bu tekyeye kendi çerāğı ile gelür

Gelürse bezme n'ola elde cām ile sākî
 Şikār-ı deşt-i ḥarābāt ayağı ile gelür¹²⁵

VEYSİ:

Bu eş'ār Dīvān'ından intihāb olındı. (Der-kenār: Māte ma'zūlen belde-i Üsküp'de.
 Fī-zi'l-hicce sene 1037, Tārīḥ-i 'Aṭāyī):

¹²⁴ Ü. lāle-dil

¹²⁵ Ü.'de "ile gelür" yok.

Veysî ki olmuş idi tağazzülde bî-bedel
Ta'ýîn-i sâl fevtine târîhdür gâzel

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
730 Gider h'vâb-ı teğafül dîdelerden dūr olur bir gün
Bu meclis böyle kalmaz mestler maḥmūr olur bir gün

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]
Ne zîbâ beñzer ol serv-i revānum bāğ-ı âlemde
Otursa şem'e çursa serve gitse mäh-ı tábāne

[Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün]
Ü^{24a} Halka-i dîdemi şayyād-ı ezel ideli dām
M^{25b} Hūblarda seni tutdı gözüm ey kebk-i hırām
(s.50)

[Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün]
Bî-sütün-ı gāmı ben āh ile itdüm ber-bād
Varsun tîşesini başına çalsun Ferhād

[Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilâtün Fā'ilün]
Ṭurralaruñ ruḥlaruña it niḳāb
Eyler iseñ baḳdıgumuzdan ḥicāb

VAḲ'İ EFENDİ:

Bu iki beyt mecmū'asından intihāb olındı.

[Mef'ülü Fā'ilätü Mefā'îlü Fā'ilün]
735 Güldi açıldı feyz-i nesīm-i bahārdan
Kām aldı gonce bir iki gün rūzgārdan

Sevdā girān-ı ma'rifete çok ziyān olur
Ḳaldı metā'-ı faẓl u hūner i'tibārdan

VELİ EFENDİ:

Şemşîr-zebân bir şâ'ir-i mu'ciz-beyândur. Bu eş'âr mecmû'asından intihâb olındı.

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

Nice olurdu müezzîlerle¹²⁶ eyâ hâlümüz yâ Rabb
Eger âyîn-i 'ıyş-i Cem bizüm peydâmuz olsaydı

Velî bil kıadr-i pîr-i mey-fürüşî sen de insâf it
Bu deñlü luţf ider miydi bize babamız olsaydı

[Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün]

Yağdı yandırdı bizi tâb-ı temûz-ı iflâs
Bilmezüz kağı cehennemde gezer bād-ı hevâ

[Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün]

740 Nice bir hañçer-i hûn-rîz-i hecre dil cilâ virsün
Uşandum rûzgâra sögmeden Allah belâ virsün¹²⁷

[Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün]

Çok âb u tâb virmege muhtâcdur Velî
Vâsf-ı cemâl-i dil-beri âsân şanur gören

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]

Nağd-i eşküm şu kıadar şarf iderüm yollarına
Yine her bâr görüşdüğüçe kuşūr isterler

VA'Dİ EFENDİ:

Bu nazm mecmû'asından intihâb olındı.

¹²⁶ Bu kelime Ü.'de ve M.'de "olması lazımken" ile yazılmıştır.

¹²⁷ Ü.'de "virsün" yok.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
 Geh bâdeye geh cām-ı ziyā-güstere şunma
 Şüfî çek elün göz göre âteşlere şunma

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
 Firâz-ı Tūr kande cām-ı rü'yet kande ben kande
 Tecellî-i cemâl-i yâre tākāt kande ben kande

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ']
 Mey sāğar-ı billūr ile hōşdur hōşdur
 Bir gözleri maḥmūr ile hōşdur hōşdur
 745 Gel bezme yine perde-nüvâz ol muṭrib
 Meclis def ü ṭanbūr ile hōşdur hōşdur

M^{26a} VECİHİ EFENDİ:

(s.51) Bu eş'âr Dīvân'ından intiḥâb olındı.

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]
 Ü^{24b} Sitemle 'âlem-ārâ dil-beri inkâr iderlese¹²⁸
 Vecihî'nüñ aña ṭarz ile cānānesin göster

[Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün]
 Bu bāğda benüm ol bāğ-bān-ı bî-ṭālî'
 Ki bŷy-ı ḡonce-i terden bile naşîbüm yok

Ne deñlü ḥaṭṭ ideyüm bāğ u rāğ seyrinden
 Yanumca bir büt-i fettān-ı dil-firîbüm yok

Gören cefâsın olur dŷr el-ḥazer diyerek
 Vecihî ben aña şādum hele raḳîbüm yok

¹²⁸ Ü. iderse

HARFÜ'L-YÂ

YAHYÂ EFENDİ:

Şeyhü'l-islâm. Bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olındı.(Der-kenâr: Üç def'a şeyhü'l-islâm olmışdur. Biñ elli üç zi'l-hiccesinde vefât itdi.)

[Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün]

750 Yanar tîri erür peykânı âb-ı âteş-i dilden
Birinden âh olur zâhir birinden eşk olur peydâ

Dil-i şeydâ egerçi kaçre-i nâçîzdür ammâ
Derûnında olan sûzı söyindürmez yedi deryâ

Cefâsı dil-berûñ 'ayn-ı vefâdur ey gönül gör kim
Cefâlar ide ide Kays'ı Mecnûn eyledi Leylâ

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Gülşende seher gûşuma bir nağme toğundı
Gelmiş gibi vâdiye yine bülbül-i şeydâ

[Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün]
Düşmez ol şâha ki her gâh ider istignâ
Gâh olur 'âşık-ı şeydâya düşer istignâ

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
755 Yan âteşe pervâne-veş itme şağın efgân
Ey 'âşık-ı miskîn budur âdâb-ı mağabbet

Bir gün ola kim şâd ola mağzûn-ı mağabbet
Çok 'âkıli ilzâm ide Mecnûn-ı mağabbet

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]
Mestâne nigehele bizi bir gec küleh mest
Mest eyledi te'sîr idermiş nigehele mest

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
İltifāt olsa eger ser-be-ser ola gül-zār
Bu hevā ile bu āb ile fezā-yı Baġdād

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
Āb-ı hayvān olsa da vaşlı getürmem göñlüm
Haylı demdür şîşe-i hātırda vardur inkisār

[Müfte'ilün Mefā'ilün Müfte'ilün Mefā'ilün]
760 Biz dimezüz ki mihr-veş cām-ı zer olsun ey felek
Sen bize māh-ı nev gibi bir kadeh-i şikeste vir

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Tütüyādan topraġum vaqt ola tercih ideler
Rindler sāġar düzüp zühhad tesbîh ideler

[Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün]
M^{26b} Nesīm-i luţf iledür¹²⁹ intiżarı fülk-i dilüñ
(s.52) Çoġ oldı sāhil-i mihnetde rüzgāra baġar

Seni gelür işidüp bāġa yāsemen cānā
Çıķup o şevk ile dīvāre reh-güzāre baġar

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
Ü^{25a} Dil hevāyī olmada esdükçe bād-ı nev-bahār
Bu hevālar ādeme 'azm-i gül-sitān itdürür

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
765 Göñül mir'atı kim şad-pāre-i dest-i celālüñdür
Yine her pāresinde cilve-ger baķsañ cemelüñdür

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
Harābatı egerçi görmedük ammā görenlerden
İşitdük bir neşāt-efzā maķām-ı dil-güşā dirler

¹²⁹ Ü. luţfuñadur.

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Dil degüldür kafes-i cismüme bülbül qodılar
 Dâğlar añlamañuz yer yer aña gül qodılar

Bir benefşe qoyalum şîşeye çün kim qomadük
 Ne gül ü lāle ne sünbül ne qaranfül qodılar¹³⁰

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Hüsñ kim gāliye vü gazedden imdād ister¹³¹
 İstemez dil anı bir hüsñ-i Hudā-dād ister

770 Zülfi qaydında olan bāğ u bahārı n'eyler
 Seyr-i gül-zāra dahi hātır-ı āzād ister

[Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlâtün Fā'îlün]
 Yāri qoynumda büyütdüm n'ola olsa dil-nüvāz
 Naḥl-i tāze yirini sürmekle olur dil-nüvāz

[Mefā'îlün Fe'îlâtün Mefā'îlün Fe'îlün]
 Qalur gider bu göñül zülf-i yārdan gelmez
 Şafā-yı Şām'ı tıyan ol diyārdan gelmez

[Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün Mefā'îlün]
 Göñül zülfüñdeki her bir şikenden nā-ümīd olmaz
 Bu sevdālar anı seyyāh-ı Çîn itmek ba'id olmaz

[Mef'ülü Mefā'îlü Mefā'îlü Fe'ülün]
 Tenhā gidelüm seyre dimiş emīr o şāhuñ
 Yaḥyā burada hātır-ı yārāne baqılmaz

775 [Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]
 Bāğa ol naḥl-ı revān gelse kim istemez
 Cümleden serv ider sāyesini pāy-endāz

¹³⁰ Ü.'de "Ne gül ü lāle qaranfül ne sünbül ne qodılar"

¹³¹ M.'de bu beyit, vr.27^a/s.53dedir.

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]
Maḥv ider revnāk-ı ruḥsāruñı zülf-i siyehüñ
Kaḅı gündür ki anuñ aḅiri aḅşām olmaz

[Mefā‘ilün Mefā‘ilün Fe‘ülün]
Siyeh zülf ol ruḅ-ı zībāya düşmiş
Güneş üzre ‘acebdür sāye düşmiş

İder erbāb-ı ‘ıḣkuñ sözin eفزün
Ol āteş kim derün-ı nāya düşmiş

[Mef‘ülü Fā‘ilätü Mefā‘ilü Fā‘ilün]
Ümmīd ḥ‘āb ‘āşıka olmaz ḥayāl imiş
Bī-çāre yāri düşde de görmek muḅāl imiş

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]
780 Görmezüz bir dil ki tūḅī gibi güftār eyleye
Söyledür mi yok cihānda bilmezem söyler mi yok

[Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilâtün Fā‘ilün]
Şubḅa-dek kūyuñ ḅolanduḅ gün yüzüñ göstermedüñ
Çıkmaduñ ey māh-ı tābān bekledük aḅşama dek

[Mefā‘ilün Fe‘ilâtün Mefā‘ilün Fe‘ilün]
M^{27a} Ḥudā kerīmdür elbette eylemez maḅrūm
(s.53) Murādına irişür her kişi Ḥudā diyerek

[Mef‘ülü Mefā‘ilü Mefā‘ilü Fe‘ülün]
Ü^{25b} Bülbüller öter güller aḅıḅ şād göñül yok
Hīç böyleligin görmemişüz faşl-ı baḅāruñ

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]
Oldı bir āl-ı kebüter mey-i nāb ile ḅadeḅ
İtdi engüştini sāḅī aña sīmīn ḅalḅal

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]
 785 Hâtırım bir nesneden gâyetde muğberdür dimiş
 Şübhe yokdur hâtır-ı cānāna geldüñ ey gönül

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 Bir buse recā eyledüm āzürde-dil olmuş
 'Afv itse günāhum benüm ol yār elin öpsem

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Ruḥı yādıyla dildāruñ şabāḥ olunca āh itdüm
 Ḥarīfāne geçindük şem'-i dil-berden duḥān benden

[Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün]
 Yārdan seng-i cefā gelse niçün āh dirin
 Başımı yarsa daḥi yarıcaḳ Allah dirin

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Varup feryādlar ḳıl Bī-sütüna ḳarşu ey 'āşıḳ
 Şanur Ferhād'ını rāḫat bulur kūhsār diñlesün

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 790 Olur gülgül ḳaçan şeftālüler alsam 'izārından
 Bu bāḡun mīvesi evvel irişürmiş bahārından

Şehā pür dāḡ-ı sīnem tāze tāze zaḫm-ı tīgüñle
 Baña yegdür cihānuñ gülşeninden lāle-zārından

[Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'ülün]
 'İşḳuñ nice düşvār idügin her ḳişi bilmez
 Bir ben bilirüm çekdügümi bir de Allah

[Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün]
 Saña 'āşıḳ benüm yanumda ḡayrın adın añdurma
 Añılmaz şem' ile bülbül gül-i gülşenle pervāne

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]

795 Fâriğ olamam dest-i talebde tek u pūdan
Ol gözleri āhūyı ſikār eylemeyince

‘Ayb eylemeñüz her gice feryād u fiğānum
Rāhat bulamam nāle vü zār eylemeyince

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

Cān mı vardur arzū-mend-i viſālūñ olmaya
Dil mi vardur teſne-i āb-ı zülālūñ olmaya

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]

Biñ cān ile ‘āſıķ nice olmaz saña ķurbān
Biñ būy-ı dil-āvīz ki var hāk-i rehūñde

Yā dāmenūñ yā ser-i zūlfūñ eſeridür

Bu būy-ı dil-āvīz ki var hāk-i rehūñde

[Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün]

M^{27b} Bir niyāz ile lebin emdürdi çok nāz itmedi
(s.54) Luṭf u iḥsānı baña çok sevdüğüm az itmedi¹³²
800

[Mef'ülü Fā'ilātü Mefâ'ilü Fā'ilün]

Siḥr eyledi alınca ele yār sāğarı
Bir zerre içre itdi nihān mihr-i enverī

Ü^{26a} **YĀRĪ EFENDĪ:**

Bu beyt anuñdur.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün]

Zātum gibi bir gevher-i pāk itmedi zāhir
Tertīb-i mevādd ideli terkīb-i ‘anāſır

¹³² Ü.'de “itmedi” yok.

YÛSUF:

Mevlevî şeyhidür. Bu rubâ'î mecmû'asından intiḥâb olındı.

[Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül]
Ḳurbānuñ olam nedür o düzdîde nigāh
Dünyâyı helāk eyledi ol çeşm-i siyāh
Ol ḥavf ile ervāh-ı mücerred dirler
Lā-ḥavle velā ḳuvvete illā billāh

Bu ‘abd-i fakîr ya‘ni Meḥmed ‘Âşım ibn-i ‘Abdü’r-raḥmān el-kāḏī bî-‘asker-i Rûm-ili sâbıka bu fennüñ yegānesi olan “Fā’izî Efendi” lisān-ı Türkî’de olan dīvānları cem‘ idüp “Zübde” demiş. Bu fakîr andan şoñra gelen erbāb-ı nazmuñ dīvānların cem‘ ve intihāb idüp “Zeyl-i Zübde” diyü tesmiye itmişümdür.

Ḳuşûrı dāmen-i ‘afv ile mestûr buyrula.

(İstinsāḥ itdügümüz nüşhanuñ zirinde şu ‘ibāre vardır.)¹³³

M^{28a}

(s.55) Bu ‘abd-i fakîr şāḥibü’z-zenb ve’t-taḳşîr Meḥmed Emîn el-Münib ibn-i Aḥmed el-mevlā ebūhu. Hışn el-Manşūrî-zāde bu risāle-i şîrîn-maḳāleyi kütüb ve terkîm itmişdür. Harrara fi’l-yevmi’s-sānî min-şehr-i şaferü’l-ḥayr li-sene ihdā ve ‘ısrîn ve mi’e ve elf min-hicce men lehu’l-‘izz ü ve’ş-şeref. Şalla’llahu ve sellem ‘aleyhi ve ‘alā-ālihî ve şāḥbihî ecma‘în.

M. Nüshasında Ü.’ye ilaveten şu cümleler vardır:

Bu kitāb ḥaḳîḳaten bir nüşḥa-i nādiredür ve böyle bir kitāp mevcūd olduğı hiç kimseye ma‘lûm degüldür. Devletlü Rızā Pāşā ḥazretlerinden aḥz ile bir günde istinsāḥ edilmişdür. Maḳşad nüşḥasınuñ ta‘addüdi ve elde edilmesidür. Vāḳi‘ olan ḥaḫā ve ḳuşûr ‘afv buyrula.

17 Rebiu’l-evvel 1321

Emîrî-zāde ‘Alî Emîrî

¹³³ M. Nüshasındaki bu bilgi müstensih tarafından konulmuştur.